

בחירתו של כהן גדול

הפּלס

מוסף זכרון מיוחד לזכרו ובדרכו של רשכבה"ג
מֶרֶן הַגָּרִי"ש אֱלִישֵׁיב זְצוּק"ל
שלוש שנים לפטירתו

בפתח הגליון

אל מול סערות התקופה לאורו נלך

שלוש שנים חלפו למן אותו יום מר ונמהר, עת כבו המאורות, פנה הזדז זיוו והדרו של דור עלוב, עטור נסיונות ומצפה לישועה.

שלוש שנים תמימות חלפו, אך ככל שנוקפות השעות וחולפים הימים, למדים אנו כי החורבן והשבר גדולים ועצומים הם ממה שיכולנו להעלות בדעתנו.

שלוש שנים שאין לנו כמעט יום שקללתו איננה מרובה מחברתו. מכל עבר מבקשים אויבים מרים להמיט עלינו שואה רוחנית רח"ל, להפילנו ברשתו הסבוכה וחלקלקת המדרון של אותו מלך זקן וכסיל האורב לנו.

שלוש שנים בהן אויבנו, אויבי הרוח הקמים עלינו, הרימו ראש, ומעשיהם הנלוזים כבר אינם נעשים בשקט ובמחשכים. אדרבה, בגלוי ובראש חוצות דורשים הם לשנותנו מן היסוד ומן השורש, למוטט את חומות ההתבדלות ולהפכנו מן הקצה אל הקצה, רח"ל.

במוסף זכרון מיוחד זה, מבית בטאון עולם התורה "הפלס", מבקשים אנו להוריד דמעות ולזעוק מרה על השבר הגדול שהושברנו לפני שלוש שנים בדיוק, אך לא פחות מכך דורשים אנו מעצמנו להביט קדימה, לזכור ולהזכיר שוב ושוב כי אמנם התייתמנו מאבינו רוענו הגדול זיע"א, אך דרכו הסלולה ומורשתו הבהירה, בדרכם של רבותינו גאוני ומצוקי ארץ זיע"א, חיה וקיימת, הדרך המסורה לנו מאבות אבותינו עד מעמד הר סיני, דרך התורה שעליה עמל והתייגע מרן זיע"א, אותה שמר מכל משמר, ונגד מהרסיה לחם בכל עוז, סלולה וברורה היא בדינו. לאורה נצעד בסיועא דשמיא, בהכוונתם של רבותינו הגדולים יב"ח"א, ומינה לא נזוע.

במוסף זכרון זה, השתדלנו להציץ - בסיועם של תלמידיו ונאמניו הקרובים שיב"ח"א - על כמה נקודות מרכזיות וחשובות בדרכו הטהורה של מרן זיע"א, ענינים שהנפש תלויה בהם, כמו: שבת, כשרות, משמר החינוך, טהרת היחוס ועוד, ולשים דגש מיוחד על תפקידנו הברור, הבלתי מתפשר, בסערת התקופה העכרית, אל מול כלל המבקשים להצר את צעדינו, להסית ולהסיט מדרך הישר רח"ל.

עינינו נשואות בתפילה כי הדברים הבהירים בענייני הכלל, כמו גם העובדות המאליפות והמחכימות בענייני הפרט השזורים בין הדפים הבאים, יעמדו לנגד עינינו תדיר, וישרו נתיבותינו וינווטו אורחותינו בפני ההתמודדויות הרבות שעוד נכונ לנו, עדי נזכה מהרה ותחזינה עינינו בביאת גואל צדק.

ישעיהו ויין

מוסף
זכרון
מיוחד
לזכרו של
רשכבה"ג
מרן
הגרי"ש
אלישיב
זצוק"ל

הפלס

יוסף שלו' אלישיב

ירושלים

בס"ד, מוצש"ק מקץ תשע"ב

באשר סוד ויסוד קיומו של עולם התורה וציבור הידאים הוא בחיי תורה ויראה על טהרת הקדש, מתוך התבדלות מוחלטת מכל חיי ומושגי העולם החילוני של פורקי עול תורה, על כן יש למחות ולהזהיר מפני כל מיני מגמות מבחוץ לשלוח יד בפך השמן הטהור, שמייסדים "מסגרות מיוחדות לחרדים" שיהיו תחת שליטתם המלאה וע"פ רוחם, ובכלל זה כל מיני מסגרות ומסלולים של שירות לאומי, אורחי וצבאי, שתכליתן ליצור מקומות מיוחדים שמגבשים קיבוץ של חרדים הכפוף לפורקי עול, לשליטתם ולתרבותם.

וכן מעודדים כל מיני מכונים ומכללות להכשרות ולימודים חיצוניים של תוארים ותעודות ושל לימודי אקדמיה וכדו', אשר יכניסו שאיפות זרות הקלושות מבחוץ, ובידוע כמה נלחמו גדולי ישראל זצוק"ל נגד כל "מוסד לימודים חרדי" שמיועד ללימודים כאלה, והוקיעוהו אל מחוץ למחנה.

ובפרט שמודיעים בגלוי שמטרתם בכל מגמות אלו לעשות שינוי הרוח והמהות של הציבור החרדי, ולפעול להחדיר כל מיני שאיפות אחרות, לאומיות ומשכיליות, אשר לא שערום אבותינו, ולעשות השתלבות והתחברות עם חיי החילוניות ועם תרבות אנשים חטאים.

ועל כן יש לקרוא אל תלך בדרך איתם מנע רגלך מנתיבותם, ועם שונים אל תתערב. אלא אך ורק בדרך המסורה לנו מדור דור, לעשות רצון אבינו שבשמים שהבדילנו מן התועים ונתן לנו תורת אמת וחיי עולם נטע בתוכנו.

יוסף שלו'

אֲנִישִׁי אֲמוֹנָה אֲבָדוּ בָּאִים בְּכַח מַעֲשֵׂיהֶם
גְּבוּרִים לַעֲמֹד בַּפֶּרֶץ הַזֶּה אֶת הַגְּזֵרוֹת
הָיוּ לָנוּ לְחֹמֶה וּלְמַחֶסֶה בְּיוֹם זַעַם
זוֹעֲכִים אֵף בְּלַחֲשֵׁם חֶמֶה עוֹצְרִים בְּשׁוֹעֵם
מָרָם קָרְאוּ עֲנִיתָם יוֹדְעִים לַעֲתֹר וּלְרַצֵּךְ
בָּאָב רַחֲמֶיךָ לְמַעַנָם לֹא הִשִּׁיבוֹת פְּנֵיהֶם רִיקָם
מֵרֶב עֲוֹנֵינוּ אֲבִדְנוּם נֶאֱסַפּוּ מִנוּ בַּחֲטָאֵינוּ
סָעוּ הֶמָּה לְמִנּוּחֹת עֲזָבוּ אוֹתָנוּ לְאַנְחוֹת
פָּסוּ גוֹדְרֵי גֵדֵר צוּמְתוּ מְשִׁיבֵי חֶמֶה
קָמִי בַּפֶּרֶץ אֵין רְאוּיִים לְרִצּוֹתְךָ בַּעֲתֹר
שׁוֹטְטֵנוּ בְּאַרְבַּע פְּנוֹת הָרוּפָה לֹא מְצָאנוּ
נִשְׁבְּנוּ אֵלֶיךָ בְּבִשֶׁת פְּנֵינוּ לְשַׁחֲרֹךְ אֶבְעֵת צְרוּתֵינוּ

הגאון הגדול רבי צבי פרידמן שליט"א, גאב"ד בד"ץ 'מסורת' על משמר ההלכה הצרופה

מקצת מדרכיו והוראותיו של מרן זי"ע בעניני כשרות ומשמר ההלכה הצרופה, מפי יבלחט"א הגאון הגדול שליט"א, כפי שנאמרו במיוחד לסופר בטאון עולם התורה ערב יום הזכרון השלישי

הרב ישעיהו ויין

שעות רבות היה יושב הגאון הגדול רבי צבי פרידמן שליט"א ודן על שולחנו של רבינו מרן זיע"א בנושאי הלכה, ובפרט בנושאי כשרות, על כל הנלווה לכך, כאשר רבנו זיע"א מרעיף אהבה וחבה ומראה את הערכתו הגדולה לכבוד תורתו של הגאון שליט"א.

פנינו השבוע לשיחה במעונו, בכדי לקבל על קצה המזלג את עיקרי משנתו של מרן הגרי"ש זיע"א בנושאי הכשרות ומשמר ההלכה הצרופה. הגאון הגדול שליט"א נאות להקדיש עבור הקוראים זמן רב והעמידנו על מספר נקודות.

בתחילת השיחה מבקש הגאון הגדול שליט"א להבהיר כי מרן זיע"א היה סבור, כמו רבינו הגדול מרן ראש הישיבה זיע"א, כי בכשרות של בד"ץ שרבים סומכים על זה, אי אפשר לעשות דברים של "בדיעבד" – ובכלל זה אפילו דברים שאדם פרטי יקבל היתר על זה. בכל זאת, דבר שהוא מיועד לרבים יש לנהוג רק באופן של לכתחילה. אנו פונים אל הגאון שליט"א, אשר עשרות בשנים פקיע שמיה והיה אמון על כל עניני הכשרות של ציבור היראים תחת שרביטם של רבינו הגדול מרן ה'אבי עזרי' זיע"א ורבינו עט"ר מרן הגרי"ש אלישיב זיע"א.

מתי החלה 'שארית ישראל' להיות סמוכה על שולחנו של רבינו מרן זצוק"ל? "אחד הדברים שרבינו הגדול הרב שך, לעת זקנותו, ביקש מהרב אלישיב היה, לשמור על 'שארית ישראל'. רבותינו זיע"א ראו בכך מלבד ענין של כשרות, גם חלק ממסגרת ה'קהילה'. הם היו סבורים שציבור בני התורה, צריך שלא להיות סמוך על שולחן אחרים, אלא יהווה קהילה בפני עצמה.

גם בעוד רבינו הגדול זיע"א היה בשיא תוקפו, הרי מובן מאליו ששאלות הלכתיות כבדות משקל, היו משלחים לפתחו, ע"פ הוראת מרן רה"י זצוק"ל. כשמרן זצוק"ל נחלש בשנים האחרונות הורה להעביר לשולחנו של הרב אלישיב את ההכרעות, גם בשטחים אחרים. ואכן מאז היה מעורב בכל פרט. והיה אומר שהצלחת 'שארית ישראל' הוא בגדר קידוש ד', מאחר והוא נוסד ע"י רבינו הגדול מרן זיע"א.

מע"כ שליט"א כיהן כחבר הבד"ץ, עוד בחיי רבינו הגדול מרן הרב שך זיע"א ועל פי הכרעתו. כיצד היתה התייחסותו של עט"ר מרן הגרי"ש זיע"א למערכת הכשרות? "כאשר היה צריך להוסיף חברים, והיו הצעות שונות, ולחצים מכיוונים שונים, הוא הכריע כי בעלי העמדה המרכזית של בני התורה, זו הממשיכה את מסורת ההוראה וההשקפה המקובלת בדינו, הם אלו שצריכים לשמש כחברי הבד"ץ. ואכן הוא הכניס את הגאונים הגדולים, חתנו רבי עזריאל אויערבאך שליט"א ורבי מרדכי גרוס שליט"א, שהיה עוד ממקימי המערכת בשעתו, בעת שנוסדה על ידי מרן הרב שך זצוק"ל.

יש לציין כי כאשר צירף מרן זיע"א חברים חדשים, היה זה רק לאחר שקיבל את הסכמת כל חברי הבד"ץ. יתירה מכך

הוא רצה שזה יהיה צירוף מטעם חברי הבד"ץ עצמם, ובכיתו התקיימה ישיבת חברי הבד"ץ, וצירף את ברכתו וכתב מכתב נלהב על כך.

האם ועד כמה מרן רבינו הגרי"ש זיע"א היה מעורה בפרטים הקטנים? כל דבר היה בא לפתחו?

"מרן הרב אלישיב היה מעורב בכל פרט, ורבים מאד הדברים שהגיעו לפתחו. הוא חקר ודרש עד שכל התמונה היתה ברורה. הוא הכיר את מרבית השוחטים ומשגיחי הכשרות העיקריים, והיה יורד לפרטי פרטים. היה תמיד מתעניין, ולכל שאלה היה מתייחס בכובד ראש.

היו דברים ששינו על פיו, ודרכנו יצאו הוראותיו לרבים. שטר מכירת החמץ של מרן זיע"א, היה ממש שטר חדש, שנוסח והוגה על ידו, הגהה אחר הגהה. שאלות רבות בשטר המכירה, כמו הקנינים שנעשו ע"פ דעת גדולי האחרונים, ועשרות נקודות נוספות, לובנו על ידו למעשה. ישבנו אצלו על זה לבד שעות רבות, בהם פרש את משנתו בארוכה.

וכך בכל ענין שהתעורר, עלינו ללשכת הגזית ללבן את הדברים ולשמוע הוראה כיצד לנהוג. אם זה בכל עניני מעשרות על פי דעת ה'חזון איש', וכן בנושאי הקנין מגוי בשביעית ובשאר עניני שביעית.

כשרות המאכלים, והשאלות שנקשרו בעקבותיהם בבד"ץ 'שארית ישראל', היו המקום בהם בא לידי ביטוי הכרעותיו ההלכתיות וההשקפתיות כאחת של מרן זיע"א. לדוגמא, הרב אלישיב פסל אנשים שאין השקפתם התורתית מושלמת, מלהיות חברים בצוות עשיית היין וכדומה.

מרן זיע"א היה סבור, כי אין לתת הכשר על מוצר שיכול לבוא ממנו תקלה צדדית. כגון לתת הכשר על מיץ ענבים, אם אין ברור שברכתו בורא פרי הגפן ושמותו לקדש עליו. היה חד כתער, וכשעמדה לפניו שאלה הלכתית בנושאי כשרות, כמו בנושאים אחרים, לא חת מפני כל. וידועות הקפדותיו המיוחדות, בעניני שביעית וכיוצא בהם.

היתה לו משנה סדורה על אלו תופעות יש למחות, איזה מהן יש לפתור, וביחס לאלו מהן יש להעלים עין, עד שיהיה אפשר לתקן. הוא קבע תמיד מה הוא בגדר חומרא, מהו בגדר הלכה גמורה ומהו דבר שאמנם כשר אבל אי אפשר להנהיג כשרות על פי זה ובדאי לא לבני התורה.

בכל מהותו היה "איש ההלכה", כמובן מתוך אמונה עמוקה, נקיות המידות ויראת שמים טהורה והבנה עמוקה בעיקרי יסודות היהדות.

"ככלל" אומר הגאב"ד שליט"א, "כשמדברים על מושגים בשמירת ההלכה הצרופה, מוכרחים לדעת ולהפנים כי ה'שולחן ערוך' יכול להתקיים רק עם הישיבות הקדושות. רק כאשר ישנן ישיבות בעולם ובחורים מתחנכים וגדלים לאורה של ההלכה הצרופה ניתן לשמר את החיים על פי השולחן ערוך, ואפשר להמשיך את מה שקיבלנו מאבותינו ומאבות אבותינו עד מעמד הר סיני."

"עם ישראל עבר גלויות רבות. הוא גלה ממקום למקום, אך שמר והקפיד על קוצו של יו"ד. היכן נעוץ הסוד לכך, מהי הסיבה שבעטיה הצליחה רק ההלכה היהודית להשתמר מול כל כך הרבה מפריעים לסוגיהם השונים והמשונים?"

הגאון שליט"א מחייך, על פניו ניכרת השמחה וקורת הרוח מקביעה ברורה זו. בחלל החדר מוקף הספרים ניתן לחוש כמה יגיעה ועמל הושקעו על ידי גדולי הדורות כדי שהרצון והחתימה להגיע לכך, אכן יפעלו את פעולתם הרצויה. "ב"ה", מוסיף הגאון רבי צבי שליט"א, "עמנו, עם קשה עורף הוא אמנם קשיות עורף איננה בהכרח מבורכת וטובה, אך במקרה דנן היא בהחלט הועילה. קשיות עורף זו סייעה בידנו להילחם למענה של ההלכה היהודית ולמנוע ממחבליה לפגוע בכרמה המוגן והשמור מזה אלפי שנים. אך יש לדעת כי לא די בכך שעם קשה עורף אנחנו. צריכים להפנים את העובדה כי בכל מקום שהלכנו עם האמת, ניצחנו. בכל גלות וגלות, בכל צומת דרכים שנתקלנו במלחמות על הכשרות, על הגירות ועל יתר דברי השולחן ערוך, כאשר הלכנו עם האמת ולא ויתרנו על קוצו של יו"ד, ראינו ברכה בעמלנו. מי שמתבונן היבט יוכל לראות זאת בקהילות השונות של העם היהודי. במקום שנלחמו ועמדו על דברי התורה וההלכה ולא נכנעו להצעות ולפשרות, לא מטעמים של איומים ולא מפיתויים שונים ומשונים, הקהילות שרדו ואף התפתחו ושגשגו. לעומתן, במקומות שויתרו על המידה הפנימית הזאת, במקום שלא צעדו עם האמת והתאימו עצמם לרוחות חרדות ומוזרות, הקהילות נכחדו ונעלמו מן העולם."

"באופן כללי, ההיסטוריה מוכיחה כי אלו המבקשים לקעקע את יסודות הדת אינם בוחלים בשום דבר. מפריע להם כל מה שמייצג את התורה הקדושה. אכפת להם וממש בוער בעצמותיהם שאף הלכה לא תקום, וששום מצוה לא תבצע. יחד עם זאת, ברור שישנם נושאים מרכזיים

מאד שבהם הם נלחמים בכל כוחם, ועליהם הם מוציאים את כל מרצם וכוחם. מדובר במאבק להכרה בפסולי חיתון שההשלכות לכך והן כמובן מסוכנות ואיומות להמשך קיומנו כעם נפרד מיתר העמים, וכן רצונם שאינו פוסק מזה מאות שנים להכניס לתוך כרם בית ישראל גויים גמורים. מעבר לכך, ישנם כמובן יתר העניינים כגון ירושת הבת וכדו', העולים לדיון מדי תקופה.

הרי אם מתבוננים הטב מבחינים כי עד כה, בסייעתא דשמיא, הצליח הציבור החרדי לשמור על מעין אוטונומיה עצמאית ומנותקת מהם. הוא ניהל את חייו לבדו כשלגופי השלטון הרשמיים לא היה כמעט מה לומר בשום דבר מהותי וערכי הנוגע לתוככי הציבור החרדי. כעת מבקשים הם לשנות מצב זה, והם מנסים לעשות זאת באמצעות החלטות כאלו ואחרות. זהו כמובן דבר אסור ומסוכן, אך אי אפשר לשייכו ליתר המאבקים שניהל ציבור היראים לדבר ד' במשך כל הדורות.

מי שמתבונן בתשובות האחרונים כגון ב'אחיעזר' למרן הגר"ע מוילנא זיע"א ועוד, מוצא תשובות רבות העוסקות בנושאים הללו. אך אם מבקשים להבין מהיכן בעיה זו צצה, אפשר בהחלט לקבוע ולומר בודאות כי כל עוד שהעם היהודי היה דבוק בד' לבדו, שמר על התורה ועל מצוותיה ולא שינה מאומה ממה שקיבל במתן תורה, לא היו בעיות מן הסוג הזה. אולם, לפני מאות שנים כאשר החלו להיות חילוניים בעם היהודי רח"ל, החלו לפתע לצוץ 'בעיות' של גירות. פתאום התחלנו לשמוע על הצורך להכניס סעיפים חדשים בהלכות העוסקות בכניסתם של גרים לתוככי העם היהודי."

ומה הן הדרכים להתמודד עם אותן תופעות המבקשות לחולל הרס וחורבן להלכה היהודית.

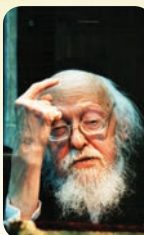
"להוסיף ולהרבות ישיבות בעם ישראל. ככל שהחינוך הישיבתי יגדל ויתעצם, ככל שעוד ועוד יהודים יתחנכו בדרך המסורה לאורם של גדולי ישראל, ידעו מהי ההלכה היהודית ויקפידו על קלה כבחמורה, היא תתגבר ותשפיע על כל העם היהודי. הרי מי שעוקב אחר הפריחה הגדולה של השנים האחרונות, מי שמתבונן על ההישגים המופלאים של הציבור החרדי בכל הנוגע לריבוי המבקשים לשמוע את דבר ד' זו ההלכה, מי שרואה את התופעה המרנינה של הקפדה המבורכת במצוות המתרחבת ב"ה במחנה היראים לדבר ד', עומד נפעם. אין זאת אלא בזכות הישיבות הקדושות. אין כל ספק כי הן אלו שחוללו את המהפך האדיר הזה, ולהן נזקפת כל ההצלחה."

לסיום, מדגיש הגאון הגדול שליט"א כי כשמדברים על משמר ההלכה והשמירה על כל סעיפי השולחן ערוך ונושאי כליו, אי אפשר שלא להזכיר את מסירתו נפשם של גדולי הדור האחרון, רבותינו הגדולים, מרן בעל ה'חזון איש' זיע"א, מרן הגרי"ז הלוי זיע"א מברסק, מרן הגרא"מ שך זיע"א, מרן הגרי"ש אלישיב זיע"א ועוד מראשי הישיבות הקדושות, מפוסקי הדור וממנהיגיו שמסרו את נפשם ללא גבול לשמר, לבצר ולהעמיד את מסורת התורה וההלכה כדת.

ג
בחזרתו
של
כהן
גדול

מוסף
זכרון
מיוחד
לזכרו של
רשכבה"ג
מרן
הגרי"ש
אלישיב
זצוק"ל

הפלט

על משמר כרם בית ישראל

נוטר כרם ישראל ומעמיד מחיצת הכרם שנפרצה, היה רבנו מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל בכל שנות חייו ☪ בדי עמל ובהשקעת זמן יקר מפז, עמד מרן זצוק"ל משך שנות דור בראש מערכות הדת וההלכה בארץ ישראל ☪ בפרקים נרחבים שנכתבו עבור ספר "משוש דור ודור" חלק שני, מגולל נכד רבנו את המערכות הכבירות שניהל מרן זצוק"ל כנגד הגיור הסיטונאי והעקר מתוכן, שאיים על טהרת כרם בית ישראל ☪ לפנינו יריעה נרחבת המתפרסמת לראשונה באדיבות המחבר שליט"א, ובה הוא מגולל את סיפורן המרתק של שלוש ממערכות הגיור שבהן ניצב רבנו בכל עוז על משמר הדת והיהדות

יחזקאל מן

בחיי חיותו, משך עשרות רבות בשנים, עמד רבנו מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל בעוז ובתוקף על משמר ההלכה הצרופה. כפוסק הדור, שכל בית ישראל חרד למוצא פיו, ניווט מרן זצוק"ל מערכות כבירות להעמדת הדת על תילה, וקידש מלחמה כנגד פשרנים למיניהם שביקשו לחולל שמות ולחלל את כרם בית ישראל.

בספר "משוש דור ודור" חלק א', מגוללים פרקים נרחבים ממערכות הדת שאותן ניווט מרן הגרי"ש זצ"ל בכל תוקף ועוז. כעת, טרם ראו אור פרקי הספר בחלק ב', ניאות הרב המחבר שליט"א, נכד מרן זצוק"ל, להביא בפני קוראי "הפלס" כמה פרקים ממערכות הדת בראשן עמד מרן זצוק"ל עוד לפני עשרות בשנים, ועד לשנותיו האחרונות ממש.

כבר בשנת תשמ"ג התוודעה ברכים פרצת הגיורים הסיטונאיים של "הרב המתיר" שביקש להשאיר את טביעת אצבעותיו גם בתחום זה, ולחלל את כרם בית ישראל. מרן זצוק"ל יזם וקידש מאבק כנגד הגיורים הסיטונאיים, ועמד על המשמר בצוותא עם מרנן ורבנן זצוק"ל.

עשרות שנים לאחר מכן, פרצה לרכים פרשת "גיורי דרוקמן" ומערך הגיור הממשלתי שבראשו עמד, כששם ללעג וקלס את תהליך הגיור, ופרץ לכל דכפין את כרם היהדות. שנים ספורות לאחר מכן החלה להתגולל פרשת "גיורי צה"ל", כשהמערכת הצבאית ביקשה לגייר אלפי חיילים גויים במהירות הבזק, כאילו מדובר ב"מבצע צבאי" ובפעולת בזק מהירה.

מערכות אלו נכפו על שלומי אמוני ישראל לעת זקנותו של רבנו מרן זצוק"ל, כשהוא בסוף העשור האחרון לחיי חיותו. אולם מרן אור כנער חלציו, ויצא לגונן על קדשי ישראל בחירוף נפש, ולא חת ולא זע מהלחצים הרבים שבאו עליו ועל ביתו.

בפרקים המרתקים דלהלן הבאנו את תקציר המערכות בקצירת האומר, וכך יוכלו הקוראים לחוות שוב את העמידה האיתנה על קודשי האומה ועל קדושת ההלכה שהייתה לשם דבר, לעוז ולתפארת, במשנתו של רבנו מרן הגרי"ש זצוק"ל.

פרק א'

גיורים סיטונאיים בהשגחת גורן

המערכה הראשונה על טהרת הייחוס של בית ישראל נערכה על ידי רבנו מרן זצוק"ל עוד בשנת תשמ"ג, כשבתפקיד

המעידה שנתקבל אל אותה העדה, ויודיע את העובדה לממונה על המחוז במחוז בו הוא יושב".

כלומר, הסביר היועץ המשפטי לגורן, על פי חוק זה מוסמך ראש העדה הדתית (קרי: הרב הראשי) למנות מגיירים כראות עיניו, וגירוס יוכר מכוח היות המגיירים שלוחיו של ראש העדה הדתית.

משמעות הדבר היא, שהמגייר אינו חייב להיות בהכרח חבר בית הדין הרבני המקובל והמוסמך... כך סלל היועץ המשפטי בפני גורן את הדרך למנות מגיירים כלכבו.

חמוש בהסבר זה, נחלץ גורן לפעולה מהירה. תוך זמן קצר צצו מספר "בתי דין" אזוריים לגיור שפעלו ברחבי הארץ באופן עצמאי, ללא תלות במערכת הרגילה של בתי הדין. בבתי דין אלו שהוקמו באילת, בכפר מיימון, בקריית שמונה ובאשדוד, פעלו "רבנים" בלא כושר לדיינות, ובוודאי שלא נמנו על מערכת הדיינים המוסמכת.

במקביל לבתי הדין אלו פתח גורן רשת של אולפני גיור. באולפנים אלו, אשר הוקמו במספר מקומות בארץ, התקיימו לימודי יהדות אינטנסיביים. בכמה מהם

הרה"ר כיהן מתיר הממזרים הידוע "הרב" גורן, שחיפש ותר אחר פרצה שתאפשר לו לבצע גיורים סיטונאיים כאוות נפשו.

במערכת בתי הדין הרבניים כיהנו דיינים נכבדים שלא רצו לקבל את גישתו המקלה של גורן בנושא הרגיש והמורכב. עקב כך החליט גורן לשנות מיסודו מצב לא רצוי זה, ולהיות עצמאי בהחלטותיו גם בשאלת הגיור, בלא שרבנים "מחמירים" יפריעו לו... על כן היה עליו למצוא דרך אשר באמצעותה יוכל לעקוף את דייני בתי הדין הרבניים הפועלים מכוחו של החוק, ואשר עמדו, פחות או יותר, על משמר ההלכה הצרופה.

את העזרה לחולל שינוי בדבר הוא קיבל ממקור לא צפוי. היועץ המשפטי לממשלה סיפק לו את המוצא מן הסבך החוקי, ואפשר לו לפעול מעל לראשם של הדיינים, לאחר שהפנה את תשומת לבו של הרה"ר לסעיף בחוק האומר כ:

"אדם שהמיר את עדתו הדתית ורוצה כי תינתן נפקות חוקית להמרתו, יקבל מאת ראש העדה הדתית שאליה נספח או מאת האדם שמינהו... תעודת אישור

הייתה רמת הלימוד גבוהה ובהחלט משביעת רצון, אולם לא הייתה שימת דגש על רצונו הכן והאמיתי של המועמד לגיור להיות יהודי כראוי.

על פי ההלכה, אין תוקף לגיור אם המועמד לא קיבל על עצמו עול תורה ומצוות בלב שלם. גם אם הנוכרי יודע את כל התורה כולה, אין גיורו גיור אם אינו מקבל על עצמו, בלבד ובפיו, עול מלכות שמים, במלוא המשמעות היהודית של המושג.

והנה באולפניו הפך גורן את הסדר: על קבלת עול מצוות, על הבעת רצון כנה לבוא להסתופף תחת כנפי השכינה - ויתרו שם בנקל. לא מפורשות חלילה, כי אם על ידי עצימת עין מן ההתנהגות הכללית של המועמד "לגיור" ועל ידי אטימת האוזן מפני הכרוזות מפורשות וקולניות של "מתגיירות" שהצהירו שאין בדעתן כלל וכלל לשמור מצוות. אך בו זמנית, הקפידו באולפנים אלו על הידע היהודי שספג שם המועמד, הם עמדו על כך שהמועמד יהיה "תלמיד חכם" בנוסחת גורן, עד כי עלה לעתים בידעותיו על רבים מבין חבריו היהודיים...

חובה לדרוש ולחקור

אט אט החלו להגיע שמועות על המתחולל בבתי הדין המיוחדים של גורן. לא היה ריגון שלא ריגנו על בתי דין אלו. הידיעות שזרמו אל גדולי הרבנים סיפרו על מעשים שלא ייאמנו. הברורים המעמיקים שנעשו לימדו שלא מדובר בהליכת רכיל סתם, הידיעות סיפרו על רבנים ה"מגיירים" בגיורי בזק תמורת שלמונים, על זלזול מוחלט בהלכות גיור, על הסתפקות בהצהרת הזדהות עם הלאום ועם המדינה במקום קבלת עול מצוות... בין הרבנים ה"מגיירים" היו כאלו שהאמינו באמת ובתמים שדי בהצהרת הזדהות שכזאת, ולא חשוב אם ה"מגייר" עצמו הצהיר אמונים בלבד ובמעשיו רק כדי להינשא לבת ישראל...

במשך תקופה ארוכה נעשו ניסיונות מתמשכים לשכנע את הגורמים ברבנות שיעשו משהו לתיקון המצב הפרוע בתחום זה. הדיינים ניהלו אין ספור שיחות אישיות עם כל מי שבידו לפעול לתיקון המכשלה. בקשות ותזכירים לרוב הוגשו לרבנים הראשיים ולחברי מועצת הרבנים הראשית, אולם שום תגובה עניינית לא הגיעה מצדם. אחד מאותם דיינים שניסה למגר את התופעה המבישה, היה הדיין הג"ר גדליהו אקסלרוד, שהתמנה לדיין בבית הדין האזורי בחיפה בשנת תשמ"א. הוא ראה בעיניים כלות כיצד כל נושא ה'גרות' הוא משחק אחד גדול... וביקש לזעזע את אמות הספיץ, לשם כך ידע שהוא חייב את רבנו מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל שיעמוד לצדו.

מוסף
זכרון
מיוחד
לזכרו של
רשכבה"ג
מרן
הגרי"ש
אלישיב
זצוק"ל

הפלס

בחורף של שנת תשמ"ג הוא נכנס אל מרץ צזוק"ל, ותיאר בפניו את המצב העגום של הגרות בארץ הקודש, וביקש ממנו שיצא בהוראה ובמכתב תקיף שאין לגיורים הללו כל תוקף.

אותם ימים היו שלהי כהונתם של הרבנים הראשיים לישראל. לראשונה התקיימה מערכת בחירות לרבנות הראשית, ומשכן סירב רבנו לצאת בהוראה שאין לגיורים הללו כל תוקף, ונימק: "הרבנים הראשיים עומדים לפני מערכת בחירות, ויעשו כל מה שיירדש מהם כדי למצוא חן בעיני הפוליטיקאים החילוניים... אי לכך, אם כעת אוציא מכתב נגד הגיורים, עלולים הם להוציא מכתב שהמתגייר אינו צריך כלל לקבל על עצמו עול תורה ומצוות... ולא נרוויה כלום, לכן כדאי להמתין".

ואכן לבסוף, לאחר מערכת הבחירות לרבנות, קיים רבנו צזוק"ל את הבטחתו, ובפורים דפרזים של אותה שנה, הוא כתב מכתב שבו תקף בחריפות את הגיורים הללו:

פורים דפרזים תשמ"ג

כבוד ידידי הרב הגאון מהור"ר גדלי' אקסלרוד שליט"א חבר ביה"ד האזורי בחיפה

שלום רב...

מילתא דפשיטא היא שאין גר ללא קבלת עול תורה ומצוות, ואם אינו חושב כלל להתגייר באמת לחסות תחת כנפי השכינה להיות שומר שבת מחללו ומחזיק בבריתו, וכל המטרה שלו הוא להשיג את מבוקשו החומרי ולמלאות את תאוותו, אין זה גירות כלל (עיינ' שו"ת בית יצחק דללא קבלה בלב לא הוה גר, ולא אמרינן כזה דברים שבלב אינם דברים) והואיל ולפ"ד רבים הם הגרים מסוג זה, הרי החובה מוטלת על הרב רושם הנישואין לדרוש ולחקור בטרם בא להוציא להם תעודת היתר נישואין, למען לא יתערבו גויי הארץ בזרע קודש.

וקיים לנו ד' אלוקינו מקרא שכתוב "ואסירה את בדיליך ואשיבה שופטיך ככראשונה, אחרי כן יקרא לך עיר הצדק קריה נאמנה".

בברכת התורה, יוסף שלו' אלישיב בחדוש אלול של אותה שנה, נערך כנס דיינים בנתניה. בכנס זה הוקדשו זמן, מחשבה ודיונים נוקבים, כיצד לבלום את המגמות המסוכנות המתפתחות בהליכי הגיור בארץ.

בהחלטת הכנס נאמר: "כנס הדיינים פונה כזה לכבוד הרבנים הראשיים לישראל בדרישה ובבקשה דחופה כי יוחלט באופן ברור וחד משמעי כי לא יבוצע שום גיור בישראל אלא אך ורק בבתי הדין הרבניים, ועל ידי שלושה דיינים מוסמכים בלבד".

אך כצפוי, גם החלטת כנס הדיינים שניתן לה פרסום רב, נותרה ללא מענה ראוי לשמו. התעלמותם וחוסר תגובתם המתמשכת של הרבנים הראשיים לביקורת העניינית, הגבירה את התסיסה בקרב ציבור הדיינים. ציבור זה צפה בעיניים כלות בהתדרדרות בתחום הגיור, מבלי לדעת כיצד לעצור את התהליך המסוכן של התגנבות גויים לאלפיהם אל תוככי עם ישראל.

מצב זה גרם לכך שבחדוש טבת של שנת תשמ"ד, הפיצו הדיינים רבי חיים פרדס, אב"ד בתל אביב, רבי אברהם אטלס ורבי גדליה אקסלרוד חברי בית הדין הרבני בחיפה, חוברת סטנסיל בשם "תעודת הגיור במבחן ההלכה" בחמש מאות עותקים. את החוברת הם ייעדו ל"מע"כ הרבנים רושמי הנישואין בישראל שליט"א".

מטרת החוברת הייתה לעורר את הרבנים יושבי על מדין על המתחולל בבתי הדין המיוחדים לגרות, המגיירים נוכרים שכלל לא התכוונו לקבל על עצמם עול מצוות, ולפקוח עיניים על כל "גר" המגיע לבקש היתר נישואין להיכנס בכרם בית ישראל, האם חזותו מוכיחה עליו כי גר צדק הוא,

או שמא גר כוזב הוא.

התנבאו בסגנון אחד

כאשר נוכחו הדיינים, רבי אברהם שרמן מבית הדין הרבני האזורי בתל אביב, רבי גדליהו אקסלרוד מבית הדין האזורי בחיפה ורבי שילה רפאל מבית הדין האזורי בירושלים, שהרבנות הראשית עומדת עדיין במריה, וכל אלו היושבים על מדין נמצאים תחת לחץ עצום לאשר את אותם גיורים, החליטו לבקש מרבנו מרץ צזוק"ל ועמו ממרן הגרש"ז אויערבאך צזוק"ל, שיוציאו קריאה משותפת לרבנים ולדיינים בישראל, להזהירם שלא יתנו יד להכניס גויים לכרם בית ישראל.

תוכן השאלה הייתה האם ניתן להורות לרושמי הנישואין שלא לקבל באופן מוחלט אנשים המציגים תעודת גיור, אלא עליהם לעשות בירור מקיף האם אכן הגרות נעשתה כהלכה כאשר חזותו של אותו אדם מעידה כי הוא אינו שומר מצוות, או שהדבר אינו מחובתו של רושם הנישואין, ועליו לאשר את יהדותו ללא חקירה ודרישה.

האם אחרי שאותם אנשים מציגים בפניהם תעודת גיור מבית דין, יש להניח שבית הדין בירר היטב את כוונתו של אותו אדם שאכן הוא רוצה באמת ובלב שלם לקבל על עצמו עול תורה ומצוות, ומה שכעת נראה אותו אדם כרחוק מהדת, הוא משום שלא הצליח לעמוד במה שקיבל על עצמו, והרי הוא כישראל מומר לכל דבר, והלא כך שנינו בבבא בתרא: "בי"ד בתר בית דינא לא דייקי". והיינו כמו שכתב הרמב"ם: "ולעולם אין בית דין בודקין אחר בית דין אחר, אלא מחזיקין אותו שהן בקיאין ולא יטעו".

הדיין רבי שילה רפאל שהיה מקורב למרן הגרש"ז צזוק"ל, הלך אליו, ואילו רבי אברהם שרמן נכנס לרבנו מרן הגרי"ש צזוק"ל.

הן רבנו והן הגרש"ז התנבאו בסגנון אחד, שלגבי גרות לא נאמר כלל זה. דכאשר מתעוררים ספקות ביחס לעניין קבלת מצוות, שמעצם טבעו מתברר רק בעתיד לאחר מעשה הגיור, ועובדות העתיד ודאי שלא היו כנגד בית הדין המגייר, הרי שבית הדין שבא אחריו מחויב לבדוק את פסק הדין לגיור, ולקבוע בהתאם את מעמדו האישי של המתגייר, האם יצא מגיוותו ונכנס לכלל ישראל, וזאת על מנת שלא יצאו מכשולות קשים לכלל ישראל.

זאת ועוד, כל כלל זה נאמר, שכאשר יוצא פסק דין מלפני בית דין אחד, אסור לבית דין אחר שלא מצא כל ריעותא ופירכא לפסק הדין לחזור לדייק ולעייץ בפסק הדין מחדש, וחובה על בית הדין השני להחזיק את בית הדין הראשון "שהן בקיאין ולא יטעו", ואין לו לחדש את הדין בפסק הדין. אבל כאשר בית הדין השני מצא ריעותא או פירכא לפסק דין הראשון, ונתערעה החזקה שלא טעו, כאן יש לבית הדין לעייץ ולחזור ולפסוק.

בהתאם לכך, יצאו מרנן צזוק"ל בט"ו בסיון תשמ"ד בקריאה המופנית "אל רבני ודייני ישראל":

עש"ק פ' שלח לך ט"ו סיון תשד"ם

אל רבני ודייני ישראל

היות ולצערנו הגדול נתרבו לאחרונה מקרים של קבלת גרים, ומתברר שאחוז גדול מהם לא חשב לקבל על עצמו שמירת תורה ומצוות בעת מעשה הגירות, הננו מזהירים בזה שהוא איסור חמור מאוד לקבל גרים מבלי להיות משוכנעים שאכן דעתם באמת לקבל עליהם עול תורה ומצוות. הדבר פשוט וברור שגיור ללא קבלת קיום תורה ומצוות אינו גיור כלל, אפילו בדיעבד.

גם הננו מזהירים את כל רושמי הנישואין, שההלכה מחייבת אותם לבדוק את כל המציג תעודת גיור, הן מהארץ הן מחוץ לארץ, האם באמת הייתה הגירות

כהלכה כאמור לעיל, רק לאחר מכך אפשר לרשמש לנישואין.

החידוש בדברי רבנו היה שהוסיף "הן מהארץ הן מחוץ לארץ" למרות שכל הנדון עמו היה על הנעשה בארץ, משום שרבנו היה סבור שאין לחלק בין תעודת גיור ומעשה בית דין שהוצאו על ידי גדולי תורה או בתי דין אחרים, ואין לחלק בין בית דין המוכר יותר או פחות. כאשר מציגי תעודות מעשה בית דין של גיור חזותם רחוקה מלהתאים לחזות של יהודים שומרי תורה ומצוות או שמגיעים ממקומות ומחברה המנותקים משמירת התורה והמצוות, חובה לבדוק האם הייתה קבלת מצוות שלמה, ואם הגרות הייתה כהלכתה.

"תלכו אל הרב שך..."

לאחר חתימתם של מרנן הגרש"ז אויערבאך והגרי"ש אלישיב על המכתב, ביקש רבנו מרן צזוק"ל להחתים גם את מרנן הסטייפלער צזוק"ל ואת מרן הגרא"מ שך צזוק"ל.

הדיינים רבי אברהם ורבי גדליהו פנו למרן הסטייפלער ובקשו ממנו לצרף את חתימתו. אמר להם הסטייפלער: מדוע אתם לא הולכים להרב שך... אמרו לו: רבנו שלח אותנו אליכם, וגם להרב שך נלך... הסטייפלער החל לעייץ במכתב. הוא בדק ודקדק בכל מילה, ברגע מסוים הוא נעצר ונעמד ממקומו. הוא ניגש לארון הספרים והחל לחפש ספר מסוים, אולם הוא לא מצא את מבוקשו, באותם ימים כבר עיני ישראל כבדו מזוקן - היה זה כשנה קודם פטירתו, ולא הצליח לראות כראוי. הדיינים לא העזו לשאלו איזה ספר הוא מחפש, ולא יכלו לעזור לו בחיפוש. הם יצאו מחדרו ופנו לבתו הרבנית ברום, וביקשו ממנה שתיכנס לאביה ותשאל אותו איזה ספר הוא מחפש.

אולם כאשר נכנסו לחדרו הם שמעו אותו ממלמל לעצמו ואומר: "וראס האט צוטאן מיט דעם אחיעזר? אחיעזר האט ניט קיין שייכות מיט דעם פסק דין דעת תורה" (- מה נעשה עם מה שכתב האחיעזר...? לאחיעזר אין שייכות לנידון) לאחר מכן התיישב וחתם.

כוונתו של מרן צזוק"ל הייתה למה שכתב האחיעזר חלק ג' סימן כ"ו אות ד': "אבל מי שמקבל עליו כל המצוות, רק שבדעתו לעבור לתיאבון, אין זה חסרון בדין קבלת המצוות, ומה"ט נראה מה שחשש מהר"י פאזען לגייר לפי שלא ישמור דיני ישראל כהלכה, אפשר לומר דאין לחוש לזה כיוון שמקבל עליו כל המצוות אף שחושב לעבור על איזה מהמצוות אח"כ לתיאבון, מ"מ אין זה מניעה לקבלת המצוות". ולכן דן הסטייפלער עם עצמו שאולי גם בנידון ידין יש לומר כן, והוו גרים גמורים.

ולזה הכריע דאין לזה שייכות עם האחיעזר, דהתם התכוון לקבל על עצמו בלב שלם את כל המצוות, ומה שאח"כ יצרו תוקפו ועובר על המצווה לתיאבון, הרי הוא ככל ישראל שנופל בחטא לפעמים, ואין בכך חיסרון בקבלת מצוות. אולם כאן הרי עינינו רואות שמעולם לא עלה על דעתם לקבל על עצמם עול מצוות, ובכה"ג הרי פשוט שלא חלה הגרות כלל, ואשר על כן שומה על רושמי הנישואין לבדוק היטב בטרם הם באים לאשר את הגרות ולהתירם להינשא עם זרע ישראל.

'עיר מקלט' לגויי העולם

ההתעוררות לדבר בארץ הקודש, הביאה גם תגובות חריפות מצד רבנים חשובים בחו"ל. חריף במיוחד היה הגאון הגדול רבי חיים קרייזווירט צזוק"ל שעל סמך ידע אישי, הגיע למסקנה ש"מדינת ישראל הפכה לעיר מקלט למבקשים להתגייר בלי בעיות".

את דבריו הוא אמר בפומבי, והדברים צוטטו בהרחבה בעיתונות. הוא גם דרש להקים ועדת חקירה בנושא שתחקור פרשה מבישה זו על כל היבטיה, והוא אף הזהיר שיקרא את רבני אירופה לכנס מיוחד ובו תתקבל החלה חד משמעית כי לא יכירו יותר בתעודות גיור המונפקות בארץ, וכדי בזיון וקצף.

בשיחה עם סופר "המודיע" סיפר הגר"ח קרייזווירט: "נוסע אני ברכבת המהירה להולנד, ולידי יושב הולנדי המכבד את עצמו. כאשר הוא מתוודע אליי ומזהה אותי כרב בישראל, הוא מספר כאיש בשורה, שבתו עומדת להתחתן עם יהודי. את תעודת הגיור היא קיבלה בארץ ישראל. וכאשר אני שואל אותו: 'ומה יהיה גורלם של הילדים?' נענה האיש כמשיח לפי תומו: 'הזוג הסכים ביניהם שהילדים יתחנכו גם על הדת היהודית וגם על הדת הנוצרית, להבדיל אלף אלפי הבדלות. וכאשר יגדלו, יכריעו על גורלם הלאומי'. "זהו סיפור אחד בלבד שיש בו כדי ללמד על הכלל. האם זה נקרא גיור? הלא בדרך זו פותחים פתח רחב כאולם, להכניס גויים לעם ישראל ולגזור עליו חלילה גזרת כליה".

הגר"ח קרייזווירט זעק בסערת רוח: "הייתכן שבכל העולם יצא הקול, וזה 'קלא דלא פסיק' שבארץ ישראל אפשר להשיג תעודת גיור בקלות רבה? ומדוע יש שתיקה בנושא זה?!"

דברי בלע וחירופין

הרבנות הראשית לא יכלה להתעלם מהסערה הציבורית אשר מיום ליום צברה תאוצה, אולם במקום לענות על החשדות ולהאזין לטענות הדיינים, החליטה לצאת במתקפת נגד. הגדיל לעשות אחד מחברי מועצת הרבנות הראשית, מראשי חבר הרבנים של המפד"ל, ופנה ליועץ המשפטי לממשלה בדרישה להעמיד לדין את אותם שלושה דיינים, על שפרסמו חוברת על הנושא... כמובן, היועץ המשפטי לממשלה לא מצא כל עילה חוקית לתבוע את הדיינים לדין, והתביעה ירדה מהפרק.

בישיבת מועצת הרבנות הראשית שהתכנסה לדון בביקורת הציבורית שהושמעה כלפיה, לא נמנעו חבריה מהטחת עלבונות כלפי גדולי התורה ורבני ישראל שהתריעו נגד שערוריית הגיור. חבר מכובד של המועצה כינה את אחד מגדולי הרבנים בעולם כ"עוף טמא היושב בחוץ לארץ ורואה נבלה בארץ ישראל...", "עפ"ל. משדלפו פרטי ישיבה זו אל התקשורת, התלקחה הסערה ביתר שאת. ביוזים של גדולים בתורה כי "חטאו" ב"חטא" חשיפת הליקויים ומעשה הפקר, הוסיפה חטא על פשע. אחד מתוך המערכת של הרבנות הראשית, דאג לשלוח הודעה לעיתונות מטעם הרבנות הראשית ובה דברי בלע נגד רב בישראל.

בהודעת מועצת הרבנות נאמר, כי המועצה שמעה בזעזוע את הידיעה שפורסמה בעיתונות שכביכול רבני ישראל מגיירים שלא כדין, דברים שיש בהם פגיעה חמורה ונוראה בכבוד התורה ובכבוד הרבנות בישראל, כל חברי המועצה רואים לנכון להדגיש שגרות בארץ מתקיימת על ידי דיינים חברי ב"ד אזורי וכן ע"י רבנים גדולי תורה ויראה, וכולם קיבלו כושר מאת הרבנות הראשית לישראל.

וכאן בא הקטע שהסעיר את עולם התורה: "לכן אין כל יסוד לחשוש שרבנים חשובים אלה יגיירו ללא קבלת מצוות כדין, והמוציא לעז על פסקי רבנים מוסמכים אלה הוא מעליל עלילות, ודינו כדין מבזה תלמידי חכמים. אנו מוחים מחאה נמרצת על הפרסומים הבלתי אחראיים שהם בבחינת לשון הרע, פגיעה בכבוד התורה ובכבוד רבני ישראל, ודורשים מן

ה

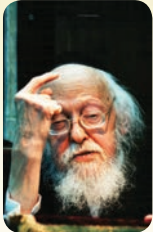

בחותרמו של כהן גדול

מוסף זכרון מיוחד

לזכרו של רשכבה"ג

מרן הגרי"ש אלישיב צזוק"ל

הפֿלס

בחזרתנו של כהן גדול

המפרסמים לחזור בהם ולבקש מחילה מכבוד רבני ישראל בארץ הקודש, וד' הטוב יכפר".

חברי המועצה נדהמו לשמוע בשעה מאוחרת, כי דברי הבלע נגד רב בישראל מצאו את מקומם בהודעה לעיתונות, ובהתערבותם נתבקשו המערכות לעכב את הפרסום, ולמחרת היום נשלחה הודעה מתוקנת שהשמיטה את דברי הבלע.

יש להם מה להסתיר...

ההתקפה הבוטה שרוככה בהודעה המתקנת, גררה אחריה תגובות מכל גדולי התורה בעולם. הם חזיקו את ידי של רבה הגדול של אנטוורפן על כי העז להרים את נס המחאה, בלא חת ובלא משוא פנים.

בין אלו שהריצו את מכתבם לרבה של אנטוורפן על מנת לחזק את ידיו, היה מרן צוק"ל, וכה כתב לו:

ב"ה י"ב תמוז תדש"ם

למע"כ ידי"נ הגאון האדיר דרופתקי דאורייתא מפורסם לשם ולתהילה כש"ת מהר"ר חיים קרייזוירט שליט"א גאבד"ק אנטוורפן. יהי נועם ד' עליו ועכא"ל.

היות וכמה מבני תורה הראו לי את הדברים שפורסמו ע"י מועצת הרבנות הרה"ר לישראל בקשר לבעיית הגירות בארץ, אלה הדברים שנאמרו ונדברו במועצה הנ"ל.

והנה במקום לגשת ולדון בעצם העניין לברר - אם עדיין לא נתחווירו להם - מאלה המוכנים למסור להם את כל הנעשה בשטח זה.

במקום לבדוק בתי היוצר של הגירות שכפי שנתפרסם [ללא הכחשה] ש"הכניסה לשם אסורה לזרים", שמע מינה שיש להם על מה לכסות, מכל זה כבשו פניהם בקרקע, אטמו אזנם משמוע.

על מה קראו עצרה, על אלו שהעזו לעורר את הבעי' ולהזהיר את רושמי הנישואין לבדוק את כל המציג תעודת גיור האם באמת הייתה הגירות כדין וכהלכה, ולא נתקררה דעתם עד שקבעו כי על המפרסמים "לחזור בהם ולבקש מחילה", עליהם יצא הקצף ואף התבטאו בביטויים שמקומם לא יכירנו בין רבני ישראל. אכן יותר ממה שחשבו לפגוע באחרים - פגעו הם בעצמם.

אין לי ספק שכ"ג נ"י יתייחס בביטול גמור להדברים שהתבטאו כלפי הדר"ג נ"י, ולא יעשו עליו רושם כלל וכלל, ומעכ"ג יוסיף להעמיד את עולם הרבנות באירופה ובארה"ב על האמת בקשר לבעיית הגירות בארץ.

בכבוד רב ובברכת התורה, ידידוש"ת, יוסף שלו' אלישיב

הדיין רבי אברהם עטיה כדיין יחיד, לצורך סידור הגט בהסכמה, ובמעמד זה אכן סודר הגט.

באותו מעמד, לאחר שהתברר לדיין כי היא גיורת, הפנה אליה מיוזמתו, מספר שאלות באשר לשמירת מצוות על ידה. היא השיבה כי היא אינה שומרת שבת, ולא שמרה על טהרת הבית. בתום הדיון לא הוצאו ולא נמסרו לצדדים תעודת גירושין ו"מעשה בי"ד" על הגירושין.

מספר שבועות לאחר מעמד סידור הגט, ביום חמישי, ד' באדר תשס"ז, נתן הדיין רבי אברהם עטיה פסק דין. בפסק הדין קבע הדיין, כי גיורה איננו תקף; לפיכך, היא איננה יהודייה, נישואיה לבעל אינם תקפים, וממילא הם לא נדרשו לגט, וזה ניתן שלא לצורך. ובלשון פסק הדין:

"המורם מהאמור שהצדדים לא היו צריכים גט כי אין כאן נישואין כהלכה, והאישה דינה כאינה יהודייה והגט היה מיותר, כי אם אין נישואין, גירושין מניין? והגט 'חספא בעלמא הוא' (ב"מ ז' ע"א) ושם בעמוד ב' 'לצור על פי צלוחית', כך שבית הדין לא מוציא תעודת גירושין שהרי אין כאן גירושין".

מעוכבי נישואין

קביעתו של הדיין בדבר ביטול גיורה של האישה, נשען על שתי סיבות מרכזיות: הסיבה האחת: בית הדין המיוחד לגיור אשר גייר את האישה בראשות הדיינים חיים דרוקמן ויוסף אביאור הוא בית דין פסול, משום שמזלזלים בהלכה שנפסקה על ידי כל הפוסקים, שכאשר אין קבלת מצוות אצל המתגייר, הגיור אינו חל אפילו בדיעבד, והמתגייר נשאר נוכרי, ונוהגים "בקלות דעת" שמכניסים גויים גמורים לכלל ישראל ומכשילים את הרבים בחטא גדול, ויש לראותם כמגלי פנים בתורה שלא כהלכה.

לטענתו, לא רק במקרה הנדון שלפניו קיים הדבר, אלא הביא שם מקרים נוספים של גיורים שנעשו על ידי בית הדין של דרוקמן. התנהלות זו הפכה להיות "שיטה", על כן יש לראותם קלי דעת שאינם נכנעים לפסק דין תורה והשו"ע, ובודים מלבם דברי הבל ומטהרים את השרץ בק"ן טעמים, ובודים מלבם שיש בכוחם לעקור דבר מן התורה, ולכן יש לראותם מזידים ו"אפיקורסים". דברים אלו הופכים אותם לדיינים פסולים, ומאחר שמבואר להדיא ביבמות "גר צריך שלושה, משפט כתיב ביה" ובשו"ע (יור"ד סימן רס"ח סעיף ג') "כל ענייני הגר... צריך שיהיו בשלושה כשרים לרדן". ממילא אין כל חלות למעשה הגיור, והיא נשארה בנוכריותה, אפילו אם היה מצדה קבלת מצוות.

סיבה שנייה: האישה הודתה שלא קיבלה על עצמה קיום מצוות, ובפועל לא שמרה מצוות התורה, וכך מסרה לבית הדין כי היא אינה שומרת שבת ולא טהרת הבית, ובלא קבלת מצוות, אין כל תוקף לגיור אפילו בדיעבד.

הדיין הורה בפסק דינו להנהלת בתי הדין הרבניים לרשום את האישה ואת ילדיה ברשימת מעוכבי נישואין.

פרשת גיורי הסרק

בהמשך לאחר שניתן פסק הדין, הוציא הדיין ביוזמתו ובמועדים שונים שלושה "תוספות ונימוקים" לפסק דינו. בהוספות אלה המחזיקות עמודים רבים, נכללו הנמקות נוספות להכרעתו, והן כוללות ביקורת קשה ביותר על בתי הדין המיוחדים לגיור, תוך שימוש בביטויים קשים כלפי דייני בית הדין הנ"ל. תוספות אלה נשענות בין היתר על פרסומים שונים ועל תכתובות שהגיעו לידי הדיין לאחר שנתן את פסק דינו המקורי.

הדיין מצטט מכתב ששלח עו"ד הרב שמעון יעקובי, היועץ המשפטי לשיפוט הרבני, אל היועץ המשפטי לממשלה, מ. מזוז, בנדון ראש מערך הגיור, חיים דרוקמן. במכתב מתאר העו"ד הרב יעקובי מעשה זיוף תעודת גיור שנתנה על ידי בית הדין לגיור בוורשה, עליו חתום חיים דרוקמן אב בית דין לגיור באור עציון, כאשר בפועל, במועד שנחתמה תעודת הגרות, היה דרוקמן בישראל...

הסיפור החל בתאריך י"א בשבט תשס"ד. ביום זה התייצבה אישה בת 32 בלשכתו של הרב מרדכי שוורץ, הרב הראשי של ורשה, וביקשה להתגייר. לדבריה, "כדי להתחתן ולעשות עלייה". בית הדין הרבני מחליט לגייר אותה, למרות שלפי ההלכה היה אמור לפסול את בקשתה, אם אכן היה ידוע לו שאלו מניעי הגיור. ההלכה קובעת, כי מי שמתגייר כדי לשאת אישה או כדי לקבל טובת הנאה - והרי עולה יהודי מקבל "סל קליטה" שאינו ניתן לגוי - אין מגיירים אותו. בית הדין החליט משום מה לעצום עיניים ולגייר את האישה. בית הדין אישר את הגיור, ואף נתן לה שם עברי 'נחמה תמרה'. שלושת חברי בית הדין, בראשות הרב שוורץ, חותמים על מסמך בן 10 שורות, המתחיל במילים (בתרגום לעברית) "במושב שלושה כאחד היינו".

אחד משלושת החתומים הוא חיים דרוקמן, שהיה בכלל בישראל. יש להניח שתעודת הגיור עם חתימתו החסרה, הועברה אליו בדואר או בפקס, והוא חתם עליה ביחידות, לא "במושב שלושה", וכמובן, מבלי שנכח בדיון. הדבר לא הפריע לו להעמיד פנים בחתימה, כאילו היה ביום הנקוב בוורשה והשתתף בישיבה, שמע את הגירות וחתם על התעודה בו במקום.

בשימוע שערך עו"ד יעקב שפירא, יועץ משפטי במשרד היועץ המשפטי לממשלה, הודה דרוקמן שלא היה בוורשה בתהליך בהליך הגיור של המבקשת, ולא ישב "במותב תלתא כחדא יתיבנא" כפי שמצוין במעשה בית הדין עליו נמצאת חתימתו, אלא שהסביר שהבטיח לאותה מבקשת לגיירה, לכן חתם במעשה... ובלשונו: "נכון, לא הייתי בוורשה ביום מושב בית הדין, הייתי אמור לטוס לוורשה. ברגע האחרון נאלצתי לבטל את הטיסה, אבל הבטחתי למבקשות הגיור לגייר אותן, ולכן חתמתי על תעודת הגיור". (ציטון כי מלשונו של דרוקמן ניכר שהיו "מתגיירות" נוספות באותו מעמד).

העו"ד הרב יעקבי מוסיף במכתבו: "אין זה הפעם הראשונה שהרב דרוקמן נוהג כך. לפני כשלושה חדשים הוגשה בקשה לאישור גיור בבית הדין הרבני בתל אביב על ידי מבקשת אחרת. הנסיבות היו דומות. נמסר לי כי הרב דרוקמן הוזמן על ידי נשיא בית הדין הגדול לשימוע, וכי הרב דרוקמן הצהיר שמדובר במקרה חד פעמי, והוא התחייב שלא יהיו עוד מקרים כאלו. כעת מתברר שלכל הפחות אין מדובר במקרה חד פעמי".

לאחר מכן הוא מוסיף: "ואולם עולה חשש - לאור התיק המצוי בידי ובו דיווח על עשרות מקרים של תעודות גיור אשר חתומות על ידי הרב דרוקמן כחבר בית דין המגייר כביכול - כשמדובר בנוהג קבוע של שנים שהשתרש בידו כאילו אין בו כל פסול, ומפטירין כדאשתקד".

הדיין צירף לנימוקים אלו כתבת תחקיר שפורסמה על ידי עיתונאי בשם אליעזר לזין, תחת הכותרת "הזיוף של הרב דרוקמן", המבוססת על מכתבם של היועץ המשפטי לממשלה מ. מזוז, ושל היועץ המשפטי של בתי הדין עו"ד יעקובי, שנכתבו אודות חיים דרוקמן, ראש מנהל הגיור הממלכתי של בית הדין המיוחדים לגיור שעל ידי משרד ראש הממשלה.

למעשה קבע הדיין האמור, כי כל

הגיורים היוצאים תחת ידם של בתי הדין המיוחדים לגיור אינם תקפים! זאת בשל דעתו על הדיינים הללו, אשר בעקבות כך בוודאי אין להם דין בית דין.

זיוף ורמייה

העיתונות הכללית וכלי התקשורת החליטו לצאת במאבק נחוש נגד אותו דיין. הם שאלו בתמימה: האם עולה מכאן שמאות ואלפי גיורים שנעשו בבתי הדין המיוחדים לגיור אינם תקפים? תמוה הדבר - שהרי בתי הדין המיוחדים לגיור פועלים אף הם תחת סמכותה של מערכת בתי הדין בישראל. האם יד ימין שם פוסלת את מה שיד שמאל עושה?

כד בכד החליטה האישה לערער בפני בית דין הגדול. ביום ראשון ד' באדר א' תשס"ח, ניתן פסק הדין של בית הדין הגדול בהרכב הדיינים הגאונים רבי אברהם שרמן אב"ד, רבי חגי איזור ורבי אברהם שינפלד, ובו נדחה הערעור על החלטת בית הדין הרבני האזור באשדוד, לרשום את האישה ואת ילדיה ברשימת מעוכבי נישואין, עד שיתברר מעמדם ותוקף גיורם מחדש על ידי בית דין מוסמך.

בין היתר פנה בית הדין הגדול ליועץ המשפטי לבתי הדין, אשר בידו מצוי תיק העוסק בתפקודו של בית הדין לגיור במרכז שפירא, ובו דווח על עשרות מקרים של זיופי תעודות גיור שנעשו על ידי חיים דרוקמן ועל ידי שאר חברי בית הדין, כולל הדיין יוסף אביאור - שני הדיינים שגיירו את האישה המדוברת.

לאחר העיון במסמכים הרבים בתיק, נתגלתה לפני הדיינים תמונה מזעזעת בחומרתה על התנהלותם של דרוקמן ושל אביאור בזיוף, ברמייה ובמסירת עדות שקר, בחתימה על מעשה בית דין בתעודות גיור ובמתן אישורי יהדות, לגבי קרוב למאתיים תעודות גיור שנעשו משנת תשנ"ט ועד תשס"ה.

בסוף פסק הדין בן ה-50 עמודים קבע הדיין הגאון רבי אברהם שרמן, כשאליו מצטרפים הדיינים הגאונים רבי חגי איזור ורבי אברהם שינפלד, כי "לאור כל האמור, וכפי שנתבררו הדברים בפנינו שיש להטיל ספק ביהדותם וכשירותם להינשא של המערכת פלוגית ושלושת ילדיה, ולכן יש לרשום את המעוררים ברשימת מעוכבי נישואין, וזאת עד לבדיקת יהדותם וכשירותם לנישואין ע"י ביה"ד האזורי".

בפסק הדין מבקשים הדיינים להדגיש "דאין בפסק הדין קביעה לביטול גיורה של המערערת וקביעת מעמדה כיהודייה, וכן אין בפסק הדין המבטל את מעמד שלושת ילדיה כיהודים. אדרבה, בסעיף י"ב של פסק הדין כתב כבוד הרב עטיה יזכות האישה לבקש דיון בהרכב מלא שיידון במעמדה ובמעמד ילדיה. ואני כתבתי את דעתי. מאחר ואני צריך להוציא מעשי בית דין ותעודת גיור, כתבתי שאין לזה מקום ונימוקי כאמור', הרי שלא בביטול הגיור עסקינו אלא בהפניה לרישום במעוכבי נישואין עד שיתברר מעמדם ותוקף גיורם מחדש, על ידי בי"ד מוסמך, וזאת לנוכח הפגמים החמורים שנתגלו בהליך הגיור שעברה המערערת ופורטו בהרחבה בפסק הדין ובשאר הנימוקים הנוספים ששלח הגר"א עטיה להשלמת טיעוניו, שמערערים באופן חמור את תוקף הגיור שנעשה ע"י ביה"ד המיוחד לגיור בראשות הרב חיים דרוקמן".

חובה לפרסם את הפס"ד

הדיינים הגאונים שליט"א ניווטו את כל צעדיהם על פי הדרכתו המפורטת של רבנו מרן הגר"ש אלישיב צוק"ל. פסק הדין החמור שהוציאו בנוגע לגיורי דרוקמן,

מוסף זכרון מיוחד

לזכרו של רשכבה"ג מרן הגר"י ש אלישיב צוק"ל

הפֿלס

ותישלח לבית דיננו, תינתן החלטה בזה בהתאם".

פרק ג'

שערוריית גיורי צה"ל

בשנת תשנ"ו הוגשו עתירות לבג"ץ ע"י "מתגיירים" רפורמים, בדרישה להכרה בגיוריהם. עקב כך, פנה הבג"ץ לכנסת בדרישה לקבוע חוק בנושא. הנציגות הדתית בכנסת העבירה הצעת חוק בקריאה ראשונה, כי רק גיור אורתודוקסי ייחשב כתקף. כתוצאה מכך, קמה התנגדות חריפה מצד גורמים רפורמים בארה"ב, וכדי למצוא מוצא מהסבך, הקימה הממשלה ועדה בראשות השר יעקב נאמן.

לאחר חודשים ארוכים, חברי הוועדה גיבשו פשרה לפיה יוקם 'המכון ללימודי יהדות' שבו יתקיימו הלימודים לקראת גיור, בהנהלה משותפת לשלושת הזרמים. כלומר, הוועדה המליצה שהרפורמים והקונסרבטיבים יהיו שותפים באולפני הגיור, בשלבי הלימוד לקראת הגיור, אך הגיור עצמו יהיה אורתודוקסי ויבוצע בפני בתי דין מיוחדים לגיור.

היהדות החרדית כולה ובראשה גדולי ישראל, מכל החוגים, יצאו חוצץ נגד המלצות אלו. בכרוז מטבת תשנ"ח, שעליו חתם רבנו יחד עם שאר גדולי ישראל, נאמר כי דבר זה הוא "חילול ד' נורא, וכל הנותן יד למושעים אלו הרי הוא בכלל משנאי ד'".

למרות ההתנגדות והמחאה, ביום שלישי י"א בניסן תשנ"ח, החליטה הממשלה לאמץ את המלצות ועדת נאמן.

בעקבות החלטת הממשלה הני"ל, הוקם בשנת תש"ס "המכון ללימודי יהדות", המפעיל את אולפני הגיור "נתיב" ברחבי הארץ. הנהלת המכון משותפת לשלושת הזרמים: האורתודוקסי - פרופ' בנימין איש שלום, הרפורמי - מיכאל בירן והקונסרבטיבי - ראובן המר.

"לבחור" בין הזרמים ביהדות

בשנת תשס"ב, ביוזמתו של האלוף אלעזר שטרן, לקח צה"ל על עצמו משימה "לאומית" שמטרתה לשמור על הרוב היהודי בא"י, באמצעות גיור החיילים הגויים במהלך שירותם הצבאי. לצבא יש כוח ואמצעים רבים כדי להוביל את המוני הצעירים לגיור.

המסלול הצבאי לגיור בשלב א' נמשך כחודשיים באולפני הגיור. מורי גיור מפעילים תעמולה להשלמת תהליך הגיור, באמצעי שכנוע ועיבוד נפשי מתוחכמים, שמטרתם לרוך ולמזער את החובה של קיום המצוות. מנסים לשכנע את המתגיירים הפוטנציאלים כי אמנם תהליך הגיור מחייב קבלה של עול מצוות, אבל בפועל, ניתן להתגמש. המתגייר העוקב אחר מערך השכנוע, מבין מהדברים כי אין צורך להיות ממש דתי, וכי אין צורך לקיים בפועל, כל חייו, תורה ומצוות. השכנוע פועל באמצעות מתן לגיטימציה לדרך הרפורמית, ובאמצעות השמעת טיעונים הפוגעים בעיקרי האמונה, על ידי מורים אורתודוקסים.

מכון "נתיב" ללימודי יהדות, כתב מפורשות בפרסומיו, במסגרת שאלות ותשובות בנושאי הגיור: שאלה: מדוע עלי לבחור בזרם האורתודוקסי, בעוד כל יהודי אחר יכול לבחור איזה יהודי להיות?

תשובה: גם אתה יכול לבחור איזה יהודי להיות, אך נכון להיום מדינת ישראל החליטה מתוך רצון לאחדות בין כל עם

האישה בשעת מעשה הגיור, וזאת משום שלא רצו לערער על כשרות הגיור שנעשה על ידי רב שאושר על ידי הרבנות הראשית. הדיינים אף האשימו את הבעל כי במעשיו אלו הטיל בוץ ורפש כלפי הרבנים המכובדים, ואף כנגד מוסד הרבנות ובתי הדין הרבניים.

האישה ערערה לבית הדין הרבני העליון, והדין הועבר להרכב של הדיינים רבי אברהם שרמן, רבי חגי איזירר ורבי ציון אלגרבל.

חברי בית הדין העליון בחרו להתמקד בדבר כשרות הגיור, ולא התפעלו ממה שהגיור נעשה בכ"ד של הרבנות הראשית, וזאת בהתאם להנחיית רבנו זצוק"ל, שלגבי גיורים אין הכלל שבי"ד בתר בי"ד לא דייקי, ואם עולה בלב בי"ד אחר חשש שמא הגיור לא נעשה כהלכתו, מחובתו לדון בכך ולבדוק שוב את כשרות הגיור.

ואכן בבירור שעשו, התגלתה לפניהם התמונה במלואה: לפני נישואיהם של בני הזוג התעוררה שאלת יהדותה של האישה, ומאחר שלא הצליחה להוכיח את יהדותה, הופנתה לעבור הליך של גיור לחומרא. הגיור בוצע על ידי הרב אליזרע מאשדוד. יש לציין כי בכתב התביעה לגירושין ציין הבעל, שתמורת 'הליך גיור מזורז' שילמה האישה סך 10,000 שקלים!

האישה הצהירה בפני חברי בית הדין העליון, שפרט לטבילה שעברה במסגרת הגיור, היא מקיימת אורח חיים חילוני הן לפני הגיור והן לאחריו - כך שהליך הגיור לא שינה באורח חייה דבר.

הדיין הגאון רבי אברהם שרמן שליט"א קבע בפסק דינו: "מאחר שהתעוררו בפני בית הדין האזורי ובפנינו שאלות וספקות הנוגעות למעמדם האישי של הצדדים וילדיהם, אנו מחזירים התיק לבית הדין האזורי על מנת שיבדוק את מעמדו של הבעל, שלדבריו משתייך לעדה הקראית, ואת מעמדה של האישה. האם לאור הפגמים שנתגלו לכאורה בהליך גיורה, יש לברר את הלאום של אמה, ולהסתייע במומחים לדבר".

"עד למתן החלטת בית הדין האזורי, יש להכניס את הצדדים לרשימת מעוכבי חיתון. לאחר שבית הדין האזורי ייתן את החלטתו בעניין מעמדם האישי של הנ"ל,

הדין הרבני הגדול. התנועה פנתה לשר המשפטים וביקשה ממנו לכנס לאלתר את הוועדה למניי דיינים שהוא עומד בראשה, כדי להוציא לפועל את המלצת הנציבה. מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל הורה לפעול ולסכל את ההדחה, ואכן סוף דבר היה, שהוועדה למינני דיינים לא אישרה המלצה זו, ורבי אברהם שרמן נשאר בתפקידו.

היה זה בעקבות פעילותו הנחרצת של רבנו, שהפעיל את השפעתו בכל התוקף כדי שחברי הוועדה ידחו את הבקשה בשאט נפש, ואכן הודות לפעילות, 8 מתוך 10 מחברי הוועדה דחו את הבקשה, כולל יו"ר הוועדה, פרופסור דניאל פרידמן. אחד נמנע, ורק אחד הצביע בעדה!

בנוסף לכך, ערך רבנו מכתב מחאה אודות הכוונה לפטר דיין בישראל, וביקש שיחתימו עליו את גדולי ישראל. ואכן כולם חתמו על כתב המחאה.

עתירה לבג"ץ

בד בבד, עתרו כמה "מתגיירים" לבג"ץ נגד הפסיקה. העותרים דרשו מבית המשפט לחייב את בתי הדין להכיר בכל גיור שנרשם במערך הגיור הממלכתי ובמשרד הפנים, וכן להורות לרשמי הנישואין בלשכות הרבנות המקומיות, להשיא כל מתגייר המופיע בפניהם, מבלי לפקפק בגיור או להכריז על האיש כפסול חיתון. כחודש לאחר שהחל הדיון בבג"ץ בעניין סמכות בית הדין הרבני לערער על הגיור הממלכתי, ובעוד הסערה בעיצומה, בשלהי חודש סיון תשס"ט, שוב פסלו דייני בית הדין העליון את גיורה של אישה שהתגיירה בגיור ממלכתי...

הנדון היה על אודות בני זוג שהחלו בהליכי גירושין, ופנו לשם כך לבית הדין האזורי בתל אביב. בין היתר טען הבעל על ליקויים בהליך גיורה של האישה שבוצע על ידי הרב אליזרע מאשדוד.

ביום כ"ד באדר ב' תשס"ח פסק בית הדין שעל הצדדים להתגרש מיד, ובאשר לטענת הבעל על הליך גיורה של האישה, קבעו הדיינים כי אין בית הדין רואה צורך לברר ולדרוש ולחקור את עניין תוקפו של הגיור, והאם הייתה קבלת מצוות של

היה כמובן על דעתו של רבנו פוסק הדור זצוק"ל, שחרר בנפשו מפני כניסת גויים לכרם בית ישראל.

אמנם גורם בכיר ברה"ר, שנודע לו על פסק הדין, החליט למנוע את פרסומו ולא למסור אותו לצדדים, בשל השלכותיו מרחיקות הלכת; שכן כפועל יוצא של הפסיקה, כל אותם אלפים שעברו גיור מאז שנת תשנ"ט אצל דרוקמן, עשויים להיכנס לרשימת מעוכבי הנישואין של הרבנות.

בתגובה לכך, הורה רבנו לדיינים שאם יש להם גישה לפסק, הרי שחובה עליהם לפרסם אותו בבתי הדין, כדי להרתיע את אותם רבנים קלי דעת, שיידעו שסוף דבר הכל נשמע... בהתאם להוראת מרן, החליטו הדיינים להפיץ את הפסק לצדדים, בלי שהוא יעבור, כנדרש, דרך מזכירות בית הדין...

עם פרסום פסק הדין, נכנסה כל המדינה לסחרחרה... כל פוליטיקאי ראה צורך לגשת למיקרופונים שנשלחו לעברו על ידי תחנות התקשורת, ולצייר בצבעים עזים את העושק הנורא ואת העוול המחפיר שעושים עם אותם גרים, שבסך הכל רוצים להשתלב בחברה הישראלית... העיתונים הכלליים התחרו זה בזה מי יתאר בצבעים יותר מזעזעים את החורבן הנורא שיקרה לאותן אלפי משפחות שהתגיירו אצל דרוקמן, ברגע שיגלו פתאום שהם נשארו גויים... הם הזהירו את ראשי השלטון מההשתלטות החרדית על המדינה.

בראיון שנערך בתקשורת עם "טוענת רבנית" הפועלת מטעם אחד מארגוני הנשים - "צו האופנה" בעיני החילונים והגויים בעת החדשה, נשאלה אותה גברת: "מי האנשים שעשו את זה?" והיא השיבה: "מי שנתן את ההוראה הזו מהתחלה זה הרב אלישיב, שהוא הרב החשוב בציבור החרדי". "מהיכן את יודעת שזה הגיע מהרב אלישיב?" נשאלה והשיבה: "הרב אלישיב, כמו שאנחנו רואים בהרבה דברים, מנהל את המדינה. החילונים לא מודעים לזה, אבל הוא מנהל את המדינה..."

באחד מאמצעי התקשורת נכתב באותם ימים: "פסק דין שניתן בבית הדין הרבני הגדול לפני ימים ספורים, משליך על פסילתם של כל אלפי הגיורים החתומים על ידי הרב דרוקמן שניהל את מערך הגיור הרשמי עד לא מזמן. מדובר, למעשה, בניסיון נוסף לבזות ולהשפיל את הגישה המתונה והמקלה שהוביל הרב דרוקמן בכל השנים בהן עמד בראש מערך הגיור".

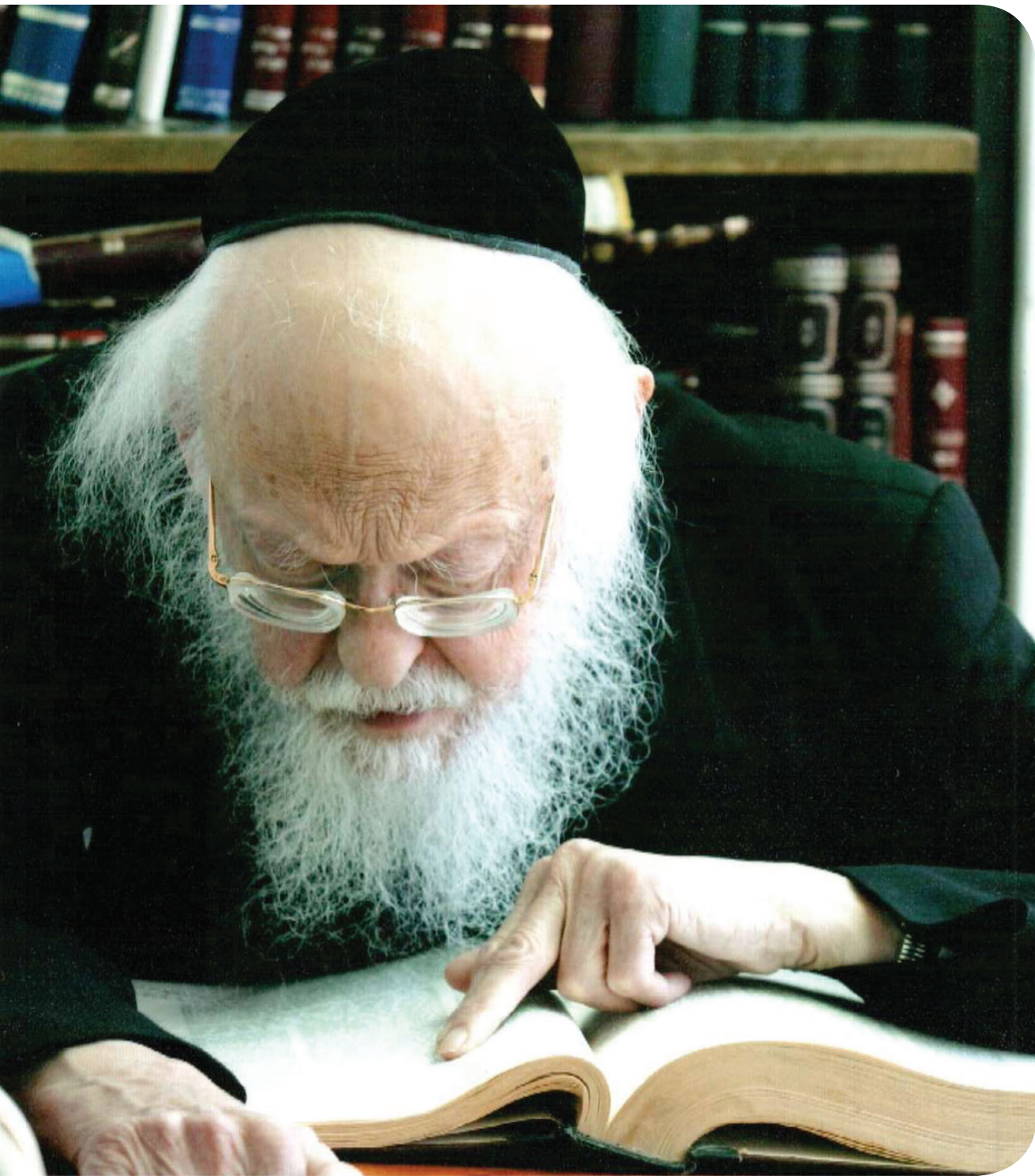
"שלושה דיינים חתומים על הפסיקה. שלושתם מונו לכהן בבית הדין הגדול בשנים האחרונות על תקן 'עושי דברו של הרב יוסף שלום אלישיב', ופסק זה הוא חוד החנית של פעילותם, כך הם הוכיחו כי אף שהם יושבים בבית הדין של ה'ציונים' - נאמנותם נתונה אך ורק לרב אלישיב..."

ניסיון להדחת דיין

ראש מערך הגיורים, חיים דרוקמן, נפגע עמוקות מדבריו של הדיין הגאון רבי אברהם שרמן שליט"א, ומיהר להגיש תלונה לנציבות תלונות הציבור על השופטים, בראשות השופטת טובה שטרסברג כהן.

הרב שרמן השיב בתגובתו לנציבות: "כי אין לנציבות מעמד או סמכות לברר תלונה זו, שכן מדובר בפסיקה הלכתית". ביום חמישי ט' בסיון תשס"ח, הודיעה הנציבה השופטת שטרסברג כהן בהחלטה תקדימית, כי התלונה מוצדקת, והיא ממליצה על הפסקת כהונתו של הרב שרמן כדיין!

תנועת "נאמני תורה ועבודה" קראה בתגובה לשר המשפטים, פרופ' דניאל פרידמן, ליישם לאלתר את המלצתה של השופטת טובה שטרסברג כהן ולהדיח את רבי אברהם שרמן מכהונתו כדיין בבית

שאלות בית המשפט, כמו גם את תשובות המדינה, נכתב בהודעה.

מחאה גלויה

באופן בלתי צפוי פורסמה מטעם הרבנות הראשית הצהרה המתירה את אלפי הגיורים שנעשו בצבא לאורך השנים, ואפשר בכך להכניס לכלל ישראל. בהצהרה נמסר: "לאורך שנים רבות פעלו הרבנים הצבאיים לגיורם של חיילי צבא הגנה לישראל בבתי הדין לגיור שבצבא ההגנה לישראל. הרבנים הצבאיים הראשיים פעלו בשיתוף פעולה מלא עם הרבנים הראשיים לישראל בכל ענייני הדת והמדינה. חיילים אשר התגיירו בבתי הדין לגיור כאמור, אף נישאו כדת משה וישראל, במשך שנים רבות על ידי רשמי הנישואין, כדת וכדין."

משפטים אלו נועדו להבהיר שכביכול הבעיה היחידה בגיורי הצבא עד היום הם "היבטים מנהליים", ולא בעיות מהותיות המעקרות את תהליך הגיור מכל תוכנו. בעקבות הדברים, הורה רבנו זצוק"ל לעורכי יתד נאמן דאז, לצאת בהתקפה חריפה כנגד הנעשה.

ואכן ביי"ב בתשרי תשע"א הופיעה בעיתון מחאה חריפה אודות "פרצה חמורה בשמירת ייחוס וטהרת כרם בית ישראל". הכותרת זעקה כי "רבנים ודיינים במחאה חריפה נוכח ההצהרה המכשירה את אלפי 'גיורי' הצבא הפסולים". בגוף הידיעה נכתב: "רבנים ודיינים בכירים

אינו מפקח עליו בשום צורה שהיא". בדבריה, היא ניסתה להגן על החלטת מועצת הרבנות הראשית מהשבוע שעבר, לפיה יוסמך רב רושם נישואין מיוחד שירשום את המתגיירים. הדברים עוררו פליאה, והשופטת בייניש אף הגיבה: "מה שגברתי אומרת - שכל גיורי צה"ל לא כשרים".

האלוף (במיל.) אלעזר שטרן, שנכח באולם, ביקש בדיון את רשות הדיבור, והביע באוזני השופטים תמיהה על דברי הפרקליטה. ביציאה מהאולם תקף בדברים חריפים את הפרקליטה "על ששילחה לחלל האוויר אמירה בלתי אחראית, העלולה לפגוע באלפי אנשים בלא כל סיבה".

ראש מערך הגיור במשרד ראש הממשלה, חיים דרוקמן, מסר בתגובה: "כל הגיורים בצה"ל נעשו כדת וכדין, כדת משה וישראל. החיילים המתגיירים הינם יהודים כשרים לכל דבר. רבים מהדיינים הצבאיים משמשים גם כדיינים לבתי הדין לגיור אזרחיים. אם יש בעיה, הרי שזו בעיה פורמאלית בלבד והיא תידון ע"י הגורמים המשפטיים".

בעקבות המהומה שנוצרה, פרסם משרד המשפטים הודעת הבהרה לפיה הפרסומים בעניין הגיורים בצה"ל משוללים כל יסוד: "פרקליטות המדינה לא הודיעה לבית המשפט, בין בכתב ובין בעל־פה, כי הגיורים בצה"ל אינם תקפים או אינם כשרים. פרוטוקול הדיון מהיום אינו פרוטוקול מילולי מלא של הדיון, ואינו משקף את מהלך הדיון במלואו, את

תעודה המעידה על הצטרפותם לעם היהודי, ובידה השנייה - באמצעות רשמי הנישואין - היא דוחה אותם, מערימה עליהם קשיים, תוך שהיא מבזה ומשפילה אותם, ופוגעת בעקרונות יסוד של שוויון ואיסור הפליה, ופגיעה בזכותם הבסיסית להינשא".

הם הוסיפו לטעון, כי אם רושמי הנישואין אינם מסוגלים להכיר ביהדותם של אותם גרים, "יואלו ויתפטרו מכהונתם, ואיש לא יכריח אותם לעשות מעשים המנוגדים לצו מצפונם". מנגד ביקשו רבני הערים מהרבנות להסמין גוף שתפקידו לבדוק את תוקף הגיורים, במקרים שבהם רשמי הנישואין סבורים שהם נעשו במרמה.

מעריך גיור ללא פיקוח

בחודש אלול תש"ע נערך דיון בבג"ץ, ולפליאת העותרים ביקשה נציגת הפרקליטות לשלול את הגרות מסיבה שונה לגמרי... לטענתה, הגיורים בצבא נעשים ללא דיינים מוסמכים ולא אושרו - כפי שנדרש - ברבנות הראשית... משמעות דבריה היה שתוקפם של כ-4,500 גיורים שנעשו בצה"ל בשנים האחרונות עשוי להיות מוטל בספק, וכל אותם חיילים לא יוכלו להינשא.

"מתבצעים גיורים, אני לא יודעת כמה שנים, והתעודות מועברות למחוז מבלי אישור", נאמר בדיון. "מתברר שהוקם איזשהו מערך שאף אחד ברבנות הראשית

ישראל, כי הגיור שיוכר במדינה יהיה גיור אורתודוקסי מאחר שהוא מוכר על ידי כולם. חלק מההסדר הזה הוא שבזמן הלימודים התלמידים נחשפים למגוון גישות ביהדות.

הגיור האורתודוקסי הוא היחיד המוכר בארץ לצורך חוק השבות והמעמד האישי, אך גיור זה אינו שולל את המגמה של המכון ללמד כבוד לדעות שונות, והיכולת ללמוד מדעות שונות. כמו כן, הפלורליזם אמור להעביר את המסר של יהדות פתוחה ומשתנה בהתאם לעקרונות הנצחיים של התורה, גם בתוך העולם האורתודוקסי...

העמדת פנים וצביעות

גם הליך הגיור בשלב ב'ה"אורתודוקסי", מתנהל במתכונת ובאווירה צבאית סטנדרטית, שהייה מעורבת באווירה קלוקלת, בניבולי פה חמורים, בלעג על אבות האומה ועוד.

ואכן, רבנים צבאיים רבים הפוגשים את המתגיירים יום יום, מעידים שהמתגיירים החדשים ממשיכים באורח חייהם החילוני הקודם. להלן חלק מעדויות רבנים ודיינים: "אני מכיר למעלה ממאה גרי צה"ל ששירתו ומשרתים בצבא. אף אחד מהם לא שינה את התנהגותו אחרי הגיור, ממשיכים בחילול השבת, באכילת טרפות וכדומה. למעט אחת הגיורות שעשתה רושם רציני". "בשנים האחרונות ערכתי כמאה גיטין לגרים, ואף אחד מהם לא היה דתי".

"מגיעים אליי זוגות לנישואין ששניהם או אחד מהם עבר גיור צה"לי... זו בדיחה בכל קנה מידה. אין הבדל בינם לבין גויים". גם מעדויות ומהודאות של המתגיירים עצמם, עולה כי אצל רובם המכריע קבלת המצוות היא מן השפה ולחוץ, ואיננה אמיתית. בספר "מגילת גרות" מובאות עדויות אותנטיות:

"יש כאן המון צביעות. כולנו העמדנו פנים בכיתה כדי למצוא חן בעיני המורים שלנו, והעמדת הפנים נמשכה גם במשפחה שהתארחנו אצלה וגם בבית הדין. למעשה, אלה שמתכוונים ממש ברצינות הם אחדים".

"עברתי הליך גיור עם קבוצה של חמישה עשר איש, לפני כשנה. הם כולם חילונים. רובם של אלו שעברו את הליך הגיור הודו בפני כי לגבי שבת לא היה בכוונתם לקיים דבר מעבר להדלקת נרות, והשאר התחמקו מלענות".

נורמות "מחמירות"

בינתיים, כל עוד לא השתנה החוק, המשיכו רבנים רבים שלא לקבל תעודת גיור, למרות שהם הונפקו על ידי הרבנות הראשית או על ידי בתי הדין לגיור של הצבא, כאשר היה נראה להם שמחזיק התעודה מעולם לא קיבל על עצמו עול מצוות בכנות, על פי הוראתו הנחרצת של רבנו מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל.

בשנת תש"ע הוגשה עתירה לבג"ץ נגד הרבנות הראשית, ונגד ארבעה רבני הערים אשקלון, אשדוד, ראשון לציון, ורחובות, שסירבו להכיר בגיורי המדינה לצורך רישום נישואין, והחלו על הגרים המבקשים להינשא, "נורמות מפליגות בחומרתן שלא שערם אבותיהם".

באי כוח העותרים, עורכי הדין צוריאל לביא, ד"ר אביעד הכהן וגיא כרמי, ציינו כי גישה מחמירה זו כלפי בוגרי הגיור הצבאי והאזרחי הולכת וגוברת בשנתיים האחרונות, תוך שהיא פוגעת באלפי אזרחים - הגרים, בני זוגם ובני משפחותיהם.

העותרים ביקשו מבית המשפט צו ביניים שיורה לרבנים אלו להכיר בגיורים לעניין זה, עד להכרעה המשפטית בסוגיה. העותרים מתארים מצב שבו "בידה האחת נותנת המדינה בידי המתגיירים

ח

בחזיתנו של כהן גדול

מוסף זכרון מיוחד לזכרו של רשכבה"ג

מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל

הפֶּלֶס

‘אישור’ לגיור שאינו כהלכה בלא קבלת עול מצוות.

ולרבנים רושמי נישואין ייאמר, עליכם לבחון ולבדוק כל המציג תעודת גיור, אם אכן נעשה הגיור כהלכה.

והשי”ת רוח טהרה יערה ממרומים להעמיד הדת על תילה”.

אל המכתב הצטרפו בחתימתם כל גדולי ישראל.

בצל הזעזוע הכבד התכנסה ישיבה של מועצת הרבנות הראשית, ובה נקבע שלא להכיר באופן גורף בגיורים שנערכו בצה”ל. הוחלט להקים ועדה ש”תבחן את הליך ההכשרה והליך הגיור הן במערך הגיור הממלכתי האזרחי והן בצה”ל, ותגיש את מסקנותיה בתוך ארבעה חודשים.

בישיבת המועצה הציג נציג הפרקליטות את הבעיה שהתעוררה בנושא לפני כחודשיים על מידת חוקיותם של גיורי צה”ל, וטען כי הרבנים הראשיים מעולם לא חתמו על “תעודות ההמרה” של בוגרי הגיור הצבאי, אף שחתימותיהם נחוצות לצורך הכרה ביהדות החיילים.

החלטת הרבנות הראשית גרמה, כצפוי, לתגובות קשות, הן במערכת הפוליטית והן בחוגים דתיים פשרניים וב”ארגוני הנשים”. אמנם ימים ספורים לאחר שהוקמה הוועדה, היא איבדה מכוחה, כאשר שלושה מתוך חמשת חברי ועדת הרבנים שהוקמה לבחינת הגיורים בצה”ל הודיעו כי הם פורשים ממנה. לטענת השלושה, יש צורך בבדיקה יסודית של הנושא, אך הרבנות לא נערכה כראוי לקראת עבודת הוועדה.

חוק הגיור

בחודש טבת תשע”א הוגשה למליאת הכנסת על ידי מפלגת “ישראל ביתנו” וחה”כ דוד רותם, הצעת “חוק הגיור”, שבאה לאשר רטרואקטיבית את גיורי צה”ל. חרף תחינות הסיעות החרדיות, אושר חוק הגיור הצבאי בקריאה טרומית. ראש הממשלה נתניהו תמך אף הוא בחוק הגיור, ובירך על תוצאות ההצבעה בכנסת: “מהלך הגיור מתבצע בהצלחה בצה”ל”, אמר נתניהו, “חשוב שהחיילים יגורו כהלכה. לא אתן שתהיה כל פגיעה בהם”.

בעקבות ההתפתחויות הפוליטיות יזמו בכירים ברה”ר הקמת ועדה חדשה, שתפקידה יהיה לבדוק את גיורי הצבא. ומקץ חודש ימים, ביום ח’ בשבט תשע”א, הוגשו מסקנות הוועדה, ובהן נאמר: “סוכם שהבדיקה תתמקד בהליך הגיור בלבד ולא במתגיירים. לא הוטל עלינו לפסוק ביחס לגיורי העבר אלא כל ענייננו לברר ביחס להליך הגיור – האם מתבצע כראוי, והאם יש מקום לתקנו, לשנותו או לבטלו לחלוטין”.

להלן חוות דעתנו:

נפגשנו עם האחראים על מנהל הגיור לדורותיו, כולל המנהלים הנוכחים, עם הרב הראשי לצה”ל, עם הדיינים המגיירים ועם קצת המלמדים והמלמדות בסמינר בכפר עציון. התרשמנו שמדובר באנשים יראי שמים, העושים מלאכתם במסירות ובנאמנות.

קיימנו שני ביקורים בבתי הדין לגיור בתל אביב (בקריה) ובירושלים, ראינו כיצד הדיינים מראיינים ומבצעים בפועל את הגיור. יש לציין שבסיום הליך הגיור כאשר מתקבלת החלטה לגייר, ישנה קבלת עול מלכות שמים על פי גדר ההלכה.

להלן הגשותינו-המלצותינו:

ביחס לדיוני הגיור: התרשמותנו, שהדיינים מדגישים בעיקר את נושא האווירה והחוויה הרוחנית, כגון: בית הכנסת והתפילות וכן המועדים, וממעטים בברור קיום המצוות בפועל וכן בעניין האמונה. כמו כן התברר לנו שרוב הגיורים מסיימים בדיון אחד בלבד.

לדעתנו, יש צורך להתמקד יותר בקיום המצוות והאמונה, לא באופן שטחי, אלא באופן מעמיק ומשמעותי, בשאלות שמבררות את ההפנמה, הכנות והרצון לקיים ולשמור את המצוות אף בעתיד.

יש לקיים לפחות שני דיונים לפני שמחליטים לגייר. אין בשום אופן לגייר רק לאחר מפגש אחד עם המתגייר/ת. יש לציין ששני דיונים אלו אינם כוללים את המפגש הראשון של שליח בית הדין או הרכב בית הדין עם המתגייר/ת.

ביחס ללימודים המשמשים כהכנה לגיור: ביחס לקורס נתיב – קורס של צה”ל לעולים שמקצתם יהודים ורובם אינם יהודים, והוא קורס מקדים לפני הלימוד בסמינר בכפר עציון, בקורס זה ישנם כ-10 מתוך 170 מלמדים רפורמים וקונסרבטיבים. לדעתנו, זו בעיה חמורה המטילה צל כבד על כל הגיור הצהלי” ויש לעשות כל מאמץ לבטל קורס זה, ו/או לא להתנות את קיום הקורס כהקדמה לפני הגיור הצהלי”.

אנו ממליצים שיוקם מנגנון, שתפקידו יהיה להיות בקשר עם כל מתגייר או מתגיירת במשך כחצי שנה לאחר הגיור. לאחר קבלת ממצאים של 500 מתגיירים, ניתן יהיה לבחון פעם נוספת האם מערכת הגיור בצה”ל מוכיחה את עצמה ועומדת בגדרים ההלכתיים, או שיש מקום לשנות את ההליך ואת השיטה.

היתר גורף ורטרואקטיבי

בעקבות המלצות הוועדה, שכאמור, כלל לא עסקו בבדיקת הגיורים שכבר נעשו, אלא בהמלצות מכאן ולהא, התקבל “פסק הלכה” שהתיר באופן גורף ורטרואקטיבי אלפי גיורים צבאיים, ללא בדיקה וללא דרישה וחקירה.

עם הוצאת פסק ההלכה, דרשו כמובן ברבנות הראשית “לקבור” את חוק הגיור הצבאי של “ישראל ביתנו” – לאחר שלדבריהם, נמצא “פתרון” למשבר הגיור. דבר מתן ההיתר התקבל בתדהמה ובזעזוע בקרב הרבנים ויושבי על מדין בכל אתר ואתר. הם הביעו את מחאתם ואת זעקתם על עקירת התורה וההלכה ועל חילול ד’ העצום במתן “הכשר” המוני וגורף למפרע למערך ה”גיור” הסיטונאי הנעשה בצבא, אשר ידוע, כי רובם ככולם של ה”מתגיירים” בצבא אינם שומרי תורה ומצוות והינם גויים גמורים, כאשר הליך ה”גיור” עצמו נעשה תוך כדי לימודי כפירה ותוך עקירת הלכות מפורשות בשו”ע.

הם הזהירו כי “הדבר מהווה תקדים חמור ומסוכן שהשלכתו לשעה ולדורות, והוא מעורר חרדה עמוקה מפגיעה קשה בטהרת הייחוס ומהטמעת נוכרים בכרם בית ישראל, תוך סכנת התבוללות חמורה”.

בעקבות ההתרה הגורפת של 4,500 “גיור” הצבא, הורו גדולי ישראל ובראשם רבנו מרן הגרי”ש אלישיב זצוק”ל, לעורר מחאה עצומה על התקדים המסוכן שלא היה כמותו בקבלת גויים לכרם בית ישראל, תוך הכרזה כי “זאת התורה לא תהא מוחלפת”, וכי התנאי הבסיסי לגרות הינו קבלה אמתית וכנה של עול תורה ומצוות.

במוצאי שבת קודש פרשת יתרו תשע”א חתמו גדולי ישראל ובראשם רבנו על ‘מחאה גדולה’ “על פרצת גדרות כרם בית ישראל, ל’הכשיר’ גיורים שאינם כהלכה, ולהכניס גויים לכרם בית ישראל”. כשהם מסיימים: “ראנו פונים לכל מי שבידו למנוע חילול ד’ הנורא הזה, ולגדור מחיצת הכרם שנפרצה, והשי”ת יתן בלב תועים בינה”.

התארגנות למחאה רבתי

במקביל, החלה התארגנות מצד בד”ץ ‘העדה החרדית’ למעמד מחאה בירושלים. ראב”ד ירושלים הגאון הגדול רבי משה

שטרנבוך שליט”א רצה לשתף את רבנו בכל פרטי המהלך, ושלח את בנו רבי אפרים זלמן שליט”א לרבנו, על מנת שיבקש ממנו לתת יד לכך ואף שישתתף בעצמו בעצרת. בפגישה דיבר מרן זצוק”ל בחריפות רבה נגד גיורי צה”ל והתבטא שהם גויים גמורים, עד כדי כך שנשוותיהם אינן ‘אשת איש’... והוסיף, שהן אמנם שהמצב הנורא הזה קיים בארץ הקודש עשרות שנים, אולם כעת הדבר חמור שבעתיים בכך שנותנים לכך הכשר על פי הלכה, ויש בכך חילול ד’ נורא.

כעבור כמה ימים הגיעה משלחת מ’העדה החרדית’ לרבנו זצוק”ל, ובה השתתפו בנו של הראב”ד הגי”ר רבי משה שטרנבוך, בנו של הגאון רבי יעקב בלויא חבר הבר”ץ, ובנו של גאב”ד אונגוואר הגה”צ ר’ רבי מנשה קליין, כשאליהם מצטרף חבר הנהלת העדה החרדית רבי יוחנן שמעיה, על מנת להזמינו לעצרת.

רבנו אישר את השתתפותו, אך אמר שיקשה עליו לעלות לבמה, עקב הקושי שיש לו בעליית מדרגות. אי לכך התארגנו להקים במה בלי מדרגות.

לאחר שהתקבלה הסכמת רבנו זצוק”ל, החלה התארגנות מאסיבית לעצרת, ובמבצע בזק נתלו סמוך לשבת קודש מודעות בכל רחבי ירושלים על קיום העצרת.

סוף דבר

דבר קיום העצרת ברוב עם על פני “ככר השבת” בהשתתפות רבנו מרן הגרי”ש אלישיב זצוק”ל, עורר כצפוי הדים רבים. המחאה הרבתי של היהדות החרדית כנגד הפרצה בהכשרת גיורי צה”ל שאינם שווים מאומה, גרמה לתזוית רוח.

משלחות רבנים נכנסו ויצאו בבית רבנו מרן זצוק”ל וניסו לבקשו ו”לשכנעו” לבטל את העצרת, מחמת נימוקים שונים ומשונים. אולם מרן זצוק”ל נותר איתן בדעתו על הצורך במחאה רבתי כנגד פרצת הגיורים החמורה.

גם למעונו של ראב”ד ירושלים, הגאון הגדול רבי משה שטרנבוך שליט”א, עלו ובאו רבנים ועסקנים שחפצו למצוא מוצא של כבוד מההיתר הגורף.

הגאון הגדול שליט”א, שהיה מתואם עם מרן זצוק”ל בכל שלבי המערכה, הגיב נחרצות: “איננו דורשים מאף אחד שימחה על מה שמתחולל במדינה. יש עוולות בארץ ישראל בלי גבול, וגם אנחנו לא מוחים מספיק. אולם לא ייתכן שנותנים לכך יד ובאים ואומרים בשם התורה שהכל בסדר. על זה אנו חייבים למחות בכל תוקף”.

לבסוף, לאחר דין ודברים ממושך, הסכימו והחליטו המתירים לכתוב “מכתב הבהרה” כי בכל גיור דרושה קבלת עול תורה ומצוות אמתית וכנה.

אמנם מרן זצוק”ל אמר שזה לא מספיק; כי אמנם תוכן ההבהרה הוא שדרושה קבלת מצוות מלאה לפני הגרות, אולם אין בכך ביטול למה שהכשירו את גיורי צה”ל, אחרי שנכתב שגם בגיורי צה”ל יש ‘קבלת מצוות’, ועל כן ביקש מרן זצוק”ל שיוסיפו שההבהרה כוללת גם את גיורי צה”ל.

רק לאחר מכן, לאחר שהתקבלו כל דרישותיו הנחרצות של רבנו מרן הגרי”ש זצוק”ל, שעמד על משמר כרם בית ישראל בעוז ותעצומות, הורה והסכים מרן זצוק”ל לבטל את העצרת. וכך היה.

כה עמד רבנו מרן הגרי”ש אלישיב זצוק”ל על משמר התורה וההלכה בכל עוז. היה לנו למחסה, בעודו ניצב בראש בית ישראל, במערכות הכבירות שאותן ניהל ואת דרכן התווה, כדי לשמור על מחיצת הכרם שאותה ניסו לפרוץ פעם אחר פעם, והוא עומד וניצב הכן לנטור ולשמור פריה.

ט

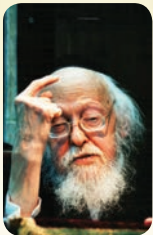

בחזיתו של כהן גדול

מוסף זכרון מיוחד

לזכרו של רשכבה”ג

מרן הגרי”ש אלישיב זצוק”ל

הפֶּלֶס

"כנת'נתה מסיני"

שיחה מאלפת במחיצת תלמידו הקרוב של מרן זיע"א, יבלח"א הגאון רבי נחום אייזנשטיין שליט"א, יו"ר ועד הרבנים העולמי לענייני גיור מיסודו של הגאון הגדול רבי חיים קרייזוירט צוק"ל ורב שכונת 'מעלות דפנה' בירושלים

הרב ישעיה ויין

"רק מי שזכה להכיר מקרוב ולו במעט את עמידתו האיתנה של מרן זיע"א על קוצו של יו"ד בכל ענייני ההלכה, רק מי שנחשף קצת לבדיקותיו החוזרות ונשנות של מרן זיע"א על כל פרט ופרט בכל מה שנוגע למעמדם של הבאים להסתפח אל עם ד', זכה לחזות בעניניו מהו 'איש הלכה באמת' ויכול היה להבין עד לאלו רמות ופסגות הגיעה אחריותו לחרם בית ישראל", במילים אלו פותח יבלח"א הגר"צ אייזנשטיין שליט"א, תלמידו המסור והנאמן ומי שהוסמך על ידי מרן הגר"ש אלישיב זיע"א לעמוד על המשמר ולמנוע מזרים וזדים לחדור לחצרות בית ד'.

בשיחה מאלפת שקיים עם בטאון עולם התורה, חושף הגאון שליט"א מקצת מן הים הגדול מעולמו הטמיר של רשכבה"ג זיע"א בעניינים שהיו עד כה בגדר נעלמים מעיני הציבור.

עמידה ללא מורא

צריך להבין, ממשיך הגאון שליט"א בדבריו, שהסתלקותו של מרן זיע"א היא איננה אבידה רק בכלליות לכלל ישראל, אלא זו אבידה פרטית לכל אחד ואחד. מרן הגאון רבי זלמן סורוצקין זצ"ל גאב"ד לוצק, בדברי הספד שנשא על מרן הגר"ז זצוק"ל, אמר על הפסוק (שמות כה, טז) "ונתת אל הארון את העדות", ופרש"י, שהוא התורה שניתנה בתוכו, שהיא עדות בין ישראל להקב"ה. והקשה מה העניין בעדות זו, הרי מעולם לא פתחו את הספר תורה הזה ולא השתמשו בו. וכיאר, שהארון שימש עדות לישראל, שזו התורה אשר ניתנה בסיני. ואם ח"ו יהיו בעתיד אנשים שירצו לשנות איזה משהו מהתורה - הרי כלל ישראל סבל במשך הדורות מצדוקים, משכילים, רפורמים, והיום ר"ל גם אנשים שקוראים לעצמם אורתודוקסים - אז נוכל להוציא את הספר תורה, שהיה נעול, ולהראות: זוהי התורה שניתנה מסיני, ואין מי שיכול לשנותה. ואמר הגאון ר' זלמן סורוצקין, שמרן הגר"ז זיע"א היה קנאי ולא פחד מאף אחד, והוא היה העדות והשמירה לישראל, להראות מהי התורה שאין לשנותה.

ובהמשך הזמן עברה הנהגה זו לרבנו הגדול מרן רה"י ה"אבי עזרי" זצוק"ל, ששמר על התורה ועל עולם הישיבות שלא יכניסו בו שום שינויים, ולא פחד מאף אחד. וכשהרגיש שצריך לומר משהו, אמר זאת בלא פחד ומורא. וכשנפטר רה"י רבנו מרן האבי עזרי זצוק"ל, אז רבנו מרן זצוק"ל נאנח והתבטא: "אוי, הרב שך לא נמצא", ואמר שגדלותו הייתה שלא פחד לכתוב ולהורות ברבים מה שאחרים מפחדים לומר בחדרי חדרים.

כשמרן זצוק"ל נעתר לתחנוניו של מרן הרב שך כי יסכים לקחת ממנו את שרביט ההנהגה וליתול על עצמו את העול, ביקשה הרבנית בכל לשון שלא יהיה כן, שכן אין לרב שייכות לזה. אך הרב שך הפציר ואמר, כי דוקא מפני שהוא הלומד תורה לשמה. ומרן הוא זה שהמשיך בלא חת ובלא מורא את צורת ההנהגה הזו, בכל העניינים, הן בנושאים ההשקפתיים והן בנושאים הלכתיים, כגון: הפאות, התולעים שבדגים,

ושאר כל העניינים. גם כשהכריע לקולא, כגון בנושא הקברים בכביש מסרים שהתיר וליצנים פגעו בו בדרך כשלקחנהו לתפילת מנחה - אחרי שהסיק שכן היא מסקנת הסוגיה הורה כן בלא חת ובלא מורא ולא הסכים לשנות אף קוצו של יו"ד.

אותו 'שולחן ערוך' לכולם

זכורני, כי באיוו שאלה הלכתית מסובכת בנוגע להלכות חציצה, לאחר שהצעתי בפני מרן זיע"א את כל הפרטים, הוספתי שהנידון הוא לגבי בעלי תשובה, ואולי לא להחמיר כל כך. הגיב מרן ואמר לי: "וכי להם יש שו"ע אחר?!" זאת התורה לא תהיה מוחלפת! ולא כמו שיש נוהגים עם בעלי תשובה כל מיני קולות שאינן מכוונות להלכה, תורה אחת יש לכולם, ואין לשנות כלל וכלל.

במלחמת מדין, ממשיך הגאון שליט"א ואומר, הקב"ה ציוה למשה (במדבר לא, ב) "נקום נקמת בני ישראל מאת המדינים", ואילו כשמשה העביר את הציווי לכלל ישראל, אמר להם (שם פסוק ג): "נקום נקמת ד'", וכבר עמד בזה המלבי"ם, שמשה רבנו הורה לעשות הכל בלא נגיעות, אלא רק כי כך ציווה ד'. כך הייתה כל מהותו של מרן זצוק"ל, שכל המלחמות שעשה היו בלא נגיעות כלל וכלל, הכל רק לנקום את נקמת ד' ולהעמיד את הדת על תילה.

וכך בדיוק ראינו בענייני הגיור שהייתה לי הזכות לשמש כידא אריכתא שלו בעניינים אלו בכל רחבי העולם. מרן זיע"א היה יורד עמי לפרטי פרטים ונכנס לעובי הסוגיה כאילו כל המקרה ממש מונח לפניו. פעם רב חשוב מחו"ל ביקש לברר את חוות דעתו על דבר מאכל מסוים, ולמחרת אמר לי מרן זיע"א שגילה שיש לאותו רב מניות במוצר הזה, וסיפר לי כי אמר לו שאינו מרשה לו לצטט בשמו מה שאמר לו. חשבתי לעצמי, מחייך בן שיחני שליט"א, מה זה קשור אלי, הרי אין דרכו של מרן זיע"א לספר סיפורים, אלא לבטח בא להוכיח לנו עד כמה חשוב שלא יהיו כלל נגיעות. זכורני, כשזכיתי באיוו הזדמנות להיות שליח של רבנו הגדול רשכבה"ג מרן ה"אבי עזרי" זיע"א, להחתיים את מרן הגר"ש אלישיב זצוק"ל על מכתב מסוים, הסביר לי אז רבנו הגדול מרן הרב שך, עד כמה חשובה לו חתימתו של מרן הרב אלישיב, מחמת שאין לו שום נגיעה.

מוכרחים להבין, כי כבר העידו זקנים, שמרן זצוק"ל לא שייך לדור שלנו ולא

בכלל, הנהגת מרן זצוק"ל לא הייתה לשכנע אנשים, מי שרצה לשמוע היה יכול לשמוע, אך מרן לא היה מבזבז מזמנו לשכנע אחרים. ראוי לציין בזה לדברי התוס' במסכת בבא מציעא (כג, ב) שכתבו על דברי הגמרא, שתלמיד חכם יכול לשנות בדיבורו במסכת: "ואם תאמר והאמר 'ושננתם' שיהו דברי תורה מחודדין בפין שאם ישאלך אדם אל תגמגם ותאמר לו אלא אמור לו מיד, ויש לומר דהיינו דווקא באדם הבא לשאול דין או הוראה או להתלמד, אבל הכא שכא לנסותו אם יודע, מותר לשנות ולומר לא למדתי זה", ע"כ. וכך היה דרכו בקודש של עטרת ראשנו מרן זיע"א, שלא להיכנס לפלפולים וטעמים, ומי שבאמת רצה לשמוע דבר ד' זו הלכה היה יכול לשמוע ממנו, ומאידך לא היה מוכן לבזבז מזמנו לכאלו שרצו לשכנע אותו בכל מיני ענינים.

אומרים בשם גדולים, כי שני גדולי עולם עמודי העולם היו בדור העבר, מרן הגר"ח מברסק ומרן ה"חפץ חיים". אצל רבנו חיים הלוי, הגאונות הסתירה את הצדקות שלו - כולם דיברו על הלמדן והגאון של הדור ועל שהנחיל דרך חדשה בלימוד התורה, אך באמת ר' חיים היה צדיק יסוד עולם. מאידך הח"ח, כולם דיברו על צדקותו, אבל מי שמסתכל בספריו נוכח לדעת שזה מלא גאונות, כל השער הציון וכיאורי ההלכה, היה גאון עולם אך הצדקות הסתיר את הגאונות.

אצל מרן זצוק"ל אפשר לומר אותו דבר: הגאונות והגדלות בתורה, פסקי ההלכה וההיקף הנורא בכל התורה כולה למעמקיה ופרטיה, הסתירו את המידות האצילות שלו. התורה הייתה תורה לשמה שמביאה לידי מעשה כל פרט ופרט. התפילות שלו היו כמונה מעות ממש, הכרת הטוב, בין אדם לחברו, קיום ודקדוק מצוות, הכל אין לשער.

זכיתי להיות חלק מקניית הד' מינים שלו בכל שנה. גם בתקופות שבקושי העלה חיוך על פניו, ראינו על פניו קורת רוח וחיוך גדול מאוד כשקיבל את הד' מינים. בעבר היה משלם לי בצ'ק, וכאשר נוכח לדעת שאני לא פודה את הצ'קים - הכין מזומן. לא רציתי לקחת את הכסף, ואמרתי לו: הרי אני חייב לרב כל כך הרבה, ואמר לי: "אתה עושה 'שטיקס' כמו עם הצ'קים?" והכריח אותי לקחת את הכסף. זכורני פעם שנשענו למקום כלשהו, ובקשתי מילד שיגיד לי את הדרך. הילד ראה שמרן זיע"א ברכב ואמר שיגיד רק אם יתן לו הרב ברכה. וכך הוה, הרב נתן ברכה, ואז כיוון אותו הילד למקום הנכון. אחר כך אמרתי למרן זיע"א שהילד הזה חצוף, אך הרב בטוב ליבו הגדול אמר לי: "הילד הזה חכם, מגיע לו, הוא צודק, זה תשלום הגון על מה שעזר לנו..."

פעם הייתה לנו תכנית, לקנות מהשכן בקומה התחתונה בבית מרן את הדפוס שהיה לו שם, כדי שיוכל מרן זצוק"ל לדור למטה בלי מדרגות, וכששמע על כך מרן היה לו קפידא גדולה שמא לא נעים לבעל הדפוס לטרו. כך גם לא הסכים מרן זיע"א שיקדימו את שחרית לזמן 'ותיקין', כי טען שזה הזמן הקבוע במקום ולא רוצה לשנות בלי הסכמת המתפללים הקבועים. היו כמה פעמים שלא היה יכול לרדת לתפילת שחרית למטה, אך לברית ירד, והסביר כי הבטיח לרדת לברית ולא רוצה לאכזב את

לדור קודם, אלא היה שייך לסגנון הדור של החת"ס והגר"א. והדברים אמורים לא כשהיה בגיל זקנה, אלא כבר בצעירותו החשיבוהו כאחד מגדולי הדור. בהסכמת מרן הגר"מ פיינשטיין זצוק"ל לספר "יד בנימין" על מסכת מנחות שיצא לאור לפני כארבעים שנה, כותב מרן הגר"מ פיינשטיין זצ"ל, לכבוד הגר"ר בנימין בן "פוסק הדור ר' יוסף שלום"! וכמדומני שהגאון רבי משה פיינשטיין, לא פגש את מרן אלא רק פעם או פעמיים כשבא לא". גם בסמיכה שנתן מרן הגר"ר בנגיס למרן לפני כ-75 שנה, כותב עליו שהוא 'גאון עולם', וכידוע כמה הגר"ר בנגיס היה מדקדק בדבריו.

בגמרא בשבת (קלח, ב) איתא: "תניא רבי שמעון בן יוחאי אומר חס ושלום שת-שתכח תורה מישראל, שנאמר (דברים לא) כי לא תשכח מפי זרעו, אלא מה אני מקיים ישוטטו לבקש את דבר ד' ולא ימצאו, שלא ימצאו הלכה ברורה ומשנה ברורה במקום אחד", ע"כ. וברוך השם, אנו זכינו לתופעה והארה מופלאה של הלכה ברורה ומשנה ברורה במקום אחד - ועתה נפלנו בכת אחת למעמקי הגלות ונשבה ארון הקודש וירד חושך לעולם.

על הפסוק בפרשת השבוע של הסתל-קותו, "ירמסרו מאלפי ישראל אלף למטה", פירש רש"י: "להודיעך שבחן של רועי ישראל כמה הם חביבים על ישראל", עד שלא שמעו במיתתו של משה מה הוא אומר "עוד מעט וסקלונני", ומששמעו שמיתת משה תלויה בנקמת מדין, לא רצו ללכת עד שנמסרו על כרחן" ע"כ. "וכבוד עשו לו למרן במוותו", מאות אלפי אנשים מכל החוגים והעדות, באו וחלקו כבוד לתורה בשעת לילה מאוחרת, אנשים נשים וטף. וגם אלו שבחיי חיותו סרכו לקבל ממנו את האמת הברורה, אבל כשהגיע שעת האמת כולם ידעו מיהו רבן של ישראל.

ומה באמת היה סודו?

הסוד של מרן זיע"א היה שקידת התורה ללא הרף, הרי כל אדם זוכר גם אחרי שנים רבות מה שחשוב וחביב לו, ולמרן זיע"א התורה הייתה חשובה וחביבה כל כך ולכן לא שכח כלום. הוא חש "כי הם חיינו ואורח ימינו" פשוטו כמשמעו. ראוי לציין בזה מעשה נפלא, שבסוף ימיו היה מתפלל שמו"ע קצת בקול, כדי להשמיע לאזניו כל מילה ומילה בשו"ע, וכך היה אומר כל מילה ומילה כמונה מעות כמבואר בפר סקים, ואז היה אפשר להתבונן שבתפילת "אלוקי נצור" היה מתעכב יותר ב"פתח ליכי בתורתך"...

רבינו זיע"ע עם מרן הגר"ז אייזנבאך הגאון הגדול רבי חיים קרייזוירט והגאון רבי יהודה אריה טרגר זצוק"ל

מוסף
זכרון
מיוחד
לזכרו של
רשכבה"ג
מרן
הגר"ש
אלישיב
צוק"ל

הפֶּלֶס

בשום דבר מלבד הנושא הבא: "האם היא שומרת שבת"?! כשהשבת היא אכן בעלת תשובה, הוא שמח לקבל אותה לברכה. לאחר מכן הגעתי למסקנה, שזאת הכוונה של הפסוקים בפרשת ראה: "ראה אנכי נתן לפניכם היום ברכה וקללה. את הברכה אשר תשמעו אל מצות ד' אלוהיכם" וגו' - שרק על מי שהוא שומר תורה ומצוות יכולה לחול ברכה.

מִן זְצוּק"ל הקפיד מאוד לבדוק כל נושא שבא אל שולחנו בדרישות ובחקירות יסודיות, עד שכל הפרטים היו מבוררים היטב. רק לאחר שהיה משוכנע בכך, היה מחליט וקובע עמדה. הדבר בא לידי ביטוי אצלו גם בהלכה וגם בשאר נושאים בחיי היום-יום. הוא לא היה מוכן להביע דעה בשום נושא לפני שכל הצדדים היו נהירים וברורים לו מכל הכיוונים. כך נהג כשבאו אליו עם עניינים הנוגעים לשכלולי הטכנולוגיה המתקדמת, תמיד ביקש לדעת ולהבין כיצד פועלים הדברים ואיך ניתן למנוע את הזקתם. זו הייתה, על רגל אחת, אישיותו הנעלה, מאורה זכה דורנו ליהנות.

בדורנו זכינו, שישנן הרבה ישיבות, ריבוי של בתי כנסיות ובתי מדרשות, מסתמא בהיסטוריה של כלל ישראל לא היו כל כך הרבה תופשי בית המדרש ביחס לשומרי תורה ומצוות. אבל הרי כולנו יודעים, שמצב עולם הישיבות בסכנה נוראה. אנו צריכים למלא את החלל הגדול שנוצר. מכתבו האחרון שכתב הוא על חינוך, על טהרת הקודש שלא לשנות. המערכה האחרונה של מִן זְצוּק"ל הייתה נגד העיתונים והשבועונים שיש להם הפך דעת תורה, מוכרחים לחדד, שאין ערך ל"שומר מצוות" בלא השקפה נכונה. בכל דור דור עומדים עלינו ללכותינו והקב"ה ע"י שלוחיו מצילנו מידם. כמה פעמים מִן אמר, שהעיקר זה המשך קיום הישיבות בלי שום שינוי, כי בלא זה כלל ישראל בסכנה גדולה. מִן זְצוּק"ל ודאי התפלל בעדנו לאחרונה בעד גזירת גיוס. בכל דור ודור עומדים עלינו, וכל שכן בדור שלנו, שמת-רחקים עוד ועוד מחורבן ביהמ"ק, לא רק רפורמים, אלא גם כאלו שקוראים לעצמם אורתודוקסים ומשתפים פעולה בגזירת הגיוס. מי שלא מאמין בתורה בסיני "ובהם נהגה יומם ולילה" - זה לא תורה.

הסבא מקעלם רבי שמחה זיסל זצ"ל, כשהספיד את רבו מִן רבי ישראל סלנטר, הזכיר מה שידוע שהצדיקים שעוזבים את העולם הזה מיד הם עולים והקב"ה מצרפם לבית דין של מעלה. ושאל בשם הסבא, לשם מה צריך עוד דיינים? הרי לבטח יש שם מספיק דיינים. ואמר שכל דור צריך דיינים שמבינים את הדור שלו, ולמשל אם יביאו לפני הח"ח אדם שמכניס פלאפון לתוך ביהמ"ד, הח"ח לא יצליח להמליץ עליו וזכות. אך מִן זְצוּק"ל יודע כמה מצב דורנו חלוש ועלוב, ואוכלים בנו פגעי הטכנולוגיה. והרי אין הבדל בין מי שנוגע בשרץ למשך שעה שלמה לבין מי שנוגע בשרץ לשניה אחת, שאף הוא צריך את כל סדר הטהרה, אותו דבר מי שמסתכל אפילו לרגע באינטרנט ודומיו. מִן זְצוּק"ל תמיד היה דן לכף זכות, לא היה מקבל שום עדות נגד מאן דהו כי אם בעדות וידיעה ברורה. מִן זְצוּק"ל, אתה יושב בבי"ד של מעלה, תמשיך לדון לכף זכות כמו בבי"ד של מטה. נשתדל לחזק את עצמנו כמה שנוכל, ושיתפלל וימליץ מלמעלה על עולם הישיבות, שיתקיים 'עוצו עצה ותופר' וגו'. מי יתן לנו תמורתו, מי יפרק היות, מי יקבע לנו הלכה ברורה, אוי, אנו כבר עכשיו אחר מיתת צדיקים שביהמ"ק נשרף כליל. הקב"ה ירחם ויבנה את בנין ביהמ"ק בקרוב. וכל הצדיקים של כל הדורות, שכולם יקומו ויהיה עם ישראל בתפארתו.

או לשמש כסנדק בברית מילה, הייתה לו דרישה משלו. הוא התנה שלא לצלם עם מצלמת 'וידאו', ולא רק שביקש ודרש, אלא אף היה מבקש מבני ביתו וממקורביו לבדוק ולהקפיד שאכן העניין הזה נשמר כאשר הוא מסדר הקידושין או משמש כסנדק. באחת ההזדמנויות שאלתי אותו מדוע הוא כל כך מקפיד על כך, והשיבני, כי הוא עצמו הצטרף לקול קורא של גדולי ישראל שאסרו צילומים אילו, וממילא אם אצלו לא יקפידו על כך, מי יקפיד? וכל שכן, הוא הוסיף, שאנחנו צריכים להיות אמיתיים עם דברים שאנחנו חותמים עליהם. לא ייתכן שנחתום על קריאה מסוימת, ואצלו העניין לא יישמר.

בהזדמנות מסוימת ביקשני בעל מקהלה שהייתה עורכת ערבי שירה בניגוד להוראת גדולי ישראל לברר בדיוק מה האיסור בכך, ומדוע נאסרו ערבים אלו על יד כל גדולי ישראל, ואף מִן זְצוּק"ל בתוכם. אותו יהודי התחייב בפניי להפסיק להשתתף בערבים אלו, אם יידע מהו האיסור. שאלתי את פי מִן זְצוּק"ל, שהשיבני, יש בכך הרבה איסור רים, אולם יש איסור מוחלט גדול ביותר, והוא האיסור לעבור על דבריהם של גדולי ישראל. גם אני, הוסיף מִן זְצוּק"ל וציין, חתמתי בעקבות חתימתם של גדולי ישראל, כי אני מוכרח לציית לדבריהם. ראיתי כאן, מציין הגר"נ אייזנשטיין שליט"א, את ענוותנותו הגדולה. הוא כבר היה מופלג בזקנה משאר החותמים על האיסור, אולם הוא הרגיש חובה לציית להם ולנהוג כפי שהורו.

כמי שהיה קרוב למִן זְצוּק"ל בתחומים הלכתיים רבים, האם ניתן להגדיר את צורת פסיקותיו או את הלך מחשבתו בפסקי הלכה?

קשה, כמובן, להקיף את צורת פסיקתו של מִן זְצוּק"ל, אולם נוכל לעמוד על העקבותי הכוללת בתחומים ההלכתיים שהיו אצלו חוק ולא יעבור. לדוגמא, ליהודי שאינו שומר תורה ומצוות ומחלל שבת התייחס מִן זְצוּק"ל כגוי רח"ל. לפני שנים רבות הביא אחד הארגונים העוסקים בקירוב בארצות הברית קבוצת בנות לארץ. אחת הבנות נשאה שם משפחה דומה לשם "אלישיב" וטענה, כי היא ממשפחת הרב. אנשי הארגון ביקשו ממני להיכנס לרב ולקבל את ברכתו. כיוונתי אותם להגיע בזמן שבתו הרבנית לאה אויערבאך ע"ה הייתה בבית, ולאחר ששוחחה עם אותה בת התברר, כי היא אכן קרובת משפחה דרך קרובים שהיגרו מרוסיה לצרפת לפני מלחמת העולם השנייה, וכפי הנראה לא שמרו על המסורת. משכך, נכנסתי לחדרו של מִן זְצוּק"ל וביקשתי להכניס את אותה בת לקבלת ברכה. מִן זְצוּק"ל לא התעניין

ראשית, יש לדעת שאצל מִן זְצוּק"ל בלטו דברי חז"ל "ושננתם לבניך - שיהיו דברי תורה מחודדים בפיו, ואם ישאלך אדם אל תגמגם ותאמר לו". ראינו אצלו בחוש, שכאשר היה עונה על שאלות הוא לא היה שולף את התשובות, כי אם מעביר בראשו את כל הסוגיה עם כל ההיקף של דברי הראשונים והאחרונים. הוא נהג כך בכל פעם ופעם שהוא נשאל. מעולם לא ענה בצורה מסוימת בעקבות פסיקה קודמת שנתן. תמיד נכנס מחדש לעניין ותמיד עמל לענות על פי לימוד וכניסה מחודשת לסור גיה הנשאלת, וזאת, על אף גאונותו האדיר רה שהייתה לשם דבר ולתהילה. גם בדרך הלימוד העצמית שלו נהג כך. כל סוגיה התבררה על ידו עם הראשונים והאחרונים ישר והפוך. הוא התנגד נחרצות ללימוד של בקיאות בלי הבנה מינימלית, ותמיד הורה שעל לימוד כזה אין לעשות סיום לצורך סעודת מצווה. זכרני, שפעם התבוננתי בשיחה שקיים עם אחד מגדולי הדור הקודם זצ"ל. הם דיברו ביניהם בלימוד, ופשוט לא היו צריכים אלא להזכיר מילה אחת מתוך סוגיה ברמז קל - וכבר הבינו על מה מדובר. אגב, אותו גאון היה גם עצום בחסד ובעשייה למען הכלל ועסק רבות גם בענייני השעה. פעם התבטא מִן זְצוּק"ל בפניי, שאינו יודע מתי יש לאותו גאון זמן גם ללמוד. אני, הוא אמר לי בענוותנות, אינני יכול לקבל משרות, שכן לא יישאר לי מספיק זמן ללמוד. באותה שיחה הוא הזכיר בפניי את דברי ה"שואל ומשיב", שהיה, כידוע, גאון בדורו וכתב על עצמו, שכשכיהן ברבנות בעיר קטנה הוא למד הרבה, ולאחר מכן כשישב על כיסא הרבנות בעיר יותר גדולה למד מעט, וכשלקח על עצמו את רבנות למברג, שהייתה עיר ואם בישראל, כמעט לא נותר לו זמן ללמוד.

בנוסף, מִן זְצוּק"ל היה עונה מדי יום על שאלות בכל מקצועות התורה ממש. גם כשהיה חלש, ואף בתקופה האחרונה לחייו, היה משיב לשואליו דבר. הוא נהג לענות לפני שהיה חוזר ונכנס לביתו כמה פעמים ביום, כפי שאומרת הגמרא בברכות: "כי אתא רבין אמר באושא הוה עובדא בקילעא דרב אושעיא", ופירש שם רש"י "בקילעא" - כניסת הבית, חדר שלפני הטרקלין. אבל מוכרחים לציין, כי מִן זְצוּק"ל לא היה אומר לאנשים מה לעשות. מי שרצה לקבל את דעתו ולשמוע מה הוא חושב בכל דבר ועניין, היה בא לשמוע ממנו. ידוע לי על פעמים רבות שאנשים עשו בניגוד גמור לרצונו אפילו בסביבתו הקרובה, אך הוא שתק ולא הגיב. אם לא נשאל על כך, הוא לא ראה צורך להעיר. אך כל זה היה כאשר לא נשאל או לא התבקש לחוות דעתו, אולם כאשר ביקשו ממנו לסדר קידושין

בעל הברית. ופעמים שגם זה לא היה יכול, ולכן הסכים שיעלו אליו הביתה. המסר הוא שלחולה וזקן יש בהלכה מקור פטור מתפי' לה בציבור, אבל לאי קיום של "הבטחה" אין שום היתר בהלכה.

"צריך לדעת, כי דבקתו של מִן זְצוּק"ל בתורה הייתה בגדר של 'כי הם חיינו ואורך ימינו', פשוטו כמשמעו. עד כדי כך, שכדי לנתק ולהפריד אותו מלימוד התורה זה היה כמו לנתק חולה ממכשיר חמצן", מוסיף הגר"נ אייזנשטיין שליט"א בהתרגשות. בדור עני ויתום כמו שלנו צריכים לתת לנו כל מיני תמריצים ועידודים כדי שנלמד, נתחזק ונתעלה. מחפשים חיוקים ותמיכות למען לא נחדל מלימוד התורה הקדושה, אך אצל מִן זְצוּק"ל ראו בחוש, שהוא פשוט מופקע לגמרי מעידודים ותמיכות למיניהם. כל תורתו הייתה לשמה. עניין אותו בעולמו רק דבר אחד ויחיד, תורתו האהובה.

נקודה מרכזית זאת באישיותו חייבת להיחרת ולהיזכר לדורי דורות. כיצד חי בדורנו איש שכל תחבולות היצר הרע וכל ניסיונותיו להוציא את האדם מחיי הנצח פשוט לא צלחו. כל הטכנולוגיה המתקדמת, כל צורות המלחמה המתחדשות ומתחדדות של היצר הרע פסחו עליו ולא נעצרו אצלו. הוא היה דוגמא חיה לדברי התורה "לא בשמים היא". ממנו ניתן היה לחוש, שניתן להתגבר על כל תחבולות היצר הרע ולהישאר לחיות כאן בארץ.

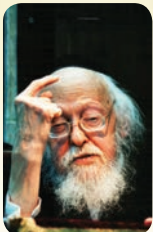
בחז"ל הקדושים מוצאים אנו, כי יש שני דינים: "בכיה" ו"הספד". בכיה היא רק עד שלושים יום, והספד הוא עד שנה. בכיה הינה על עצם האבירה של סילוק התלמיד חכם שהיה ספר תורה חי, אבל לאחר מכן יש דין של הספד, שהוא ללמוד מה לעשות כדי להמשיך את הדרך של אותו תלמיד חכם ולהשתדל למלא את החלל שנוצר. אנחנו מוכרחים לעסוק בהספד, כלומר, ללמוד מה הייתה דרכו הייחודית של מִן זְצוּק"ל ולחיות אותה; להסתכל על מה הוא עמד, באלו נקודות הוא השקיע, ומה הוא רצה שיישאר לדורות הבאים. הרי לא היה בן תורה בעולם שלא נהנה ממנו באופן ישיר או עקיף. אם זה מכוח פסקי ההלכות, או דרך הכוונה הדור ועולם הישיבות, שכל אחד ואחד קיבל על ידי רבותיו, שנהנו ממִן זְצוּק"ל עצה ותושייה בדרך אשר יעשו.

כידוע, הרב יבלח"א זכה לשאול את מִן זְצוּק"ל שאלות רבות ואף לקבל תשובות מדי יום ביומו. האם ניתן להצביע על איזה קו אחד בתשובותיו או בהתייחסותו לשאלות מסוימות?

מוסף זכרון מיוחד

לזכרו של
רשכבה"ג

מִן
הגר"י ש
אלישיב
זצוק"ל

הפֶּסֶס

המחנך הותיק הרה"ח רבי בנימין שצ'רנסקי שליט"א: דמעה על שומר משמרת החינוך הטהור

"הבעיה הגדולה בימינו, שיש אנשים שאוהבים 'לחדש' דברים, והרב אלישיב התריע מפני החידושים הללו, על כח ההרס הטמון בהם; מאז הסתלקותו מעמנו, חסר לדור שלנו 'שומרים' לטהרת 'בית יעקב'" ❖ **"כמה וכמה פעמים כאשר באתי למרן הרב אלישיב, הוא חזר ואמר לי: 'רוצים ללמוד מקצוע? שילכו לבית ספר מקצועי! מה זה קשור ל'בית יעקב'?" וזה מסר שחייבים להעביר אותו!"** ❖ **איש החינוך הותיק והנודע, הרה"ח רבי בנימין שצ'רנסקי שליט"א, בשיח היסטורי מאלף לבטאון עולם התורה לרגל מלאת שלוש שנים לפטירתו של עמוד האש שהלך לפני המחנה, רבינו מרן הגרי"ש אלישיב זיע"א**

והפעיל לחץ גדול להכניס איזו תלמידה שהוחלט לא לקבל אותה, ניסיתי לשאול שוב את ועדת הקבלה אך אותה בת לא היתה מתאימה לנו. באותם ימים התברר לי שנכדתו נרשמה אף היא להיכנס לסמינר, אז יצרתי עמו קשר ואמרתי לו: אני אין לי מנגנון לשמור על אותה בת, בא נעשה הסכם אני מצמיד את אותה בת לנכדה שלך והיא תשמור עליה במשך שש שנים, כשהם ישבו אפילו באותו השולחן... הוא כמובן לא הסכים לזה והגיב: מה הקשר בין שני הסיפורים?... או אז אמרתי לו, כי כל אבא אומר אותו דבר...

הרב בנימין שצ'רנסקי שליט"א, מלא וגדוש בדעת זקנים ונבונים, זכה להסתופף בצלם של כל גאוני ישראל זיע"א. רבינו הגדול מרן האבי עזרי' זיע"א, כ"ק האדמו"רים מגור צוק"ל, וכל גאוני הדור. לפני כעשרים שנה, התבקש מנהל הסמינר הנודע בתל אביב, הרב בנימין שצ'רנסקי שליט"א, על ידי כ"ק האדמו"ר ה'פני מנחם' צוק"ל מגור, לבוא ולכהן כמנהל הכללי של 'בית יעקב הישן' בירושלים.

הסמינר באותם ימים עמד בפני קשיים רבים, ובפרט בקשיים כלכליים גדולים. הנהלת הסמינר באה לביתו של הרב שצ'רנסקי בתל אביב, יחד עם רבי משה שיינפלד חתנו של רבי יצחק מאיר לוי'ן זצ"ל, ולאחר שהגיע לחדש אחד וחזר, עלו לביתו שוב משלחת מההנהלה, עם צורר מפתחות בידיהם - ואמרו לו: אם אתה לוקח את זה טוב, ואם לא אזי בעוד יומיים המוסד נסגר. הרב שצ'רנסקי שתורת 'בית יעקב' זורמת בעורקיו, לא יכול היה להישאר אדיש, ולקח על עצמו את ניהול הסמינר בירושלים, אשר התפתח בשנים הבאות לממדים עצומים בלעה"ר. רבים באו אליו ושאלו אותו בתמיהה מדוע הוא נכנס ל'מיטה חולה', אך למען קיומו של 'בית יעקב' הסכים רבי בנימין לשאת בעול הכבד.

חיוקר רב הוא זכה לקבל באותה התקופה מרבינו מרן הגרי"ש אלישיב זיע"א, שאף היה מעורב בבקשה להביא את רבי בנימין לירושלים. לאחר שביקר את רבי בנימין והודה לו על מסירותו הגדולה, המשיך לעמוד לימין הסמינר בכל השנים, כשהוא מפנה מזמנו העמוס והיקר לעסוק בשאלות שעלו על שולחן ההנהלה בכל עת.

ימים ספורים קודם מלאת שלוש שנים להסתלקותו של רבינו עטרת ראשנו מרן הגרי"ש אלישיב זיע"א, עת חפצנו לברר מקחו של צדיק על מלחמתו הגדולה

ברגעים אלו זכיתי לראות מהי 'אצילות' של גדול הדור, באיזו 'נקיות' הוא התייחס למקרה. מנתק את עצמו מכל שיקולים אישיים ודואג אך ורק לטובת הסמינר והתלמידות.

כותב השורות מבקש להזכיר מקרה דומה שאירע לו עם מרן זיע"א; בתקופה בה ניהלתי את רשת הגנים של "עץ הדעת", נתבקשתי יום אחד על ידי מי מבני ביתו של מרן זיע"א להכניס גננת לעבודה ברשת. לאחר כמה ימים קראו לי ואמרו כי הרב רוצה להגיד לך תודה רבה. כאשר הגעתי אמר הנכד לרב כי ראוי להודות לי. הרב פונה אלי ואומר: "לא ביקשתי". לאחר שאחד מן הנוכחים בחדר חש אי נעימות ואמר למרן זיע"א כי דאגתי לאותה גננת, פנה אלי הרב אלישיב שוב: "היא ראויה? עניתי לו: 'אינני מכיר אותה, אבל המפקחת אומרת שהיא טובה'. לשמע הדברים הגיב רבינו מרן צוק"ל: "נו, אז עוד בת ישראל יש לה פרנסה, יישר כוח..."

הרה"ח רבי בנימין שצ'רנסקי: באמת ההנהגה הזו היא בפסגת הנקיות, כמעט לא מצינו כזה דבר. פעם התקשר אלי רב חשוב

1:10 לבית הרב, ואז התחילה צמרמורת של פחד והתרגשות לעבור בגופי, מה אני אסביר לרב אלישיב? אני אכנס איתו לפרטים על המשפחה? חשבתי כל היום כיצד אני מסביר את עצמי בפני גדול הדור וזה הטריד את מנוחתי.

כאשר נכנסתי אל הקודש פנימה, הכניס הקב"ה בפי את המילים ואמרתי: זה כבר כמה שנים שהחלטנו לקבל תלמידות רק ממשפחות 'פרומערס' ולא בעלי בתים, וזו משפחה של בעלי בתים. כאשר הרב אלישיב שמע את הדברים הוא התחיל לצחוק, ולאחר מכן אמר לי הנכד שלו כי חודשים רבים הוא לא צחק כך... לאחר מחשבה קצרה הוא אמר: "אני לא מכיר את המשפחה, אני מכיר רק את האבא, אני יודע ומכיר שאתה יש לך את הדרכים שלך לבדוק את המשפחות היטב, יש לי בקשה ממך שתבדוק עוד פעם... אם תיווכח שקיבלת בת אחרת באותה הרמה אז בקשתי שטוחה שתקבל את אותה בת, אך אם לאחר בדיקתך מצאת שהיא לא ראויה ואתה לא מקבל כאלו בנות, אז אני מבטל את בקשתי".

הרב ישעיהו ויין

"יש באמתחתי כמה וכמה סיפורים שהיו לי עם מרן הרב אלישיב, היכולים לתת לנו קצת מושגים על גודל הנקיות של גדול הדור", פותח הרב שצ'רנסקי שליט"א את דבריו, ונימה של התרגשות אמיתית ממלאה את החדר. "באחד הימים אני מקבל טלפון מאחד מרבני 'ועדת הרבנים לענייני חינוך' כי מתארגנת ישיבת מנהלים מירושלים בנושאי חינוך במעונו של מרן הרב אלישיב צוק"ל, ורצונו של הרב הוא שכלל המנהלים יגיעו. למרות שדרכי בדרך כלל לשמוע את ההחלטות לאחר מכן, מכיון שזה היה בביתו של הרב אלישיב הגעתי. בנוסף לרבנים והמנהלים, היו שם גם כמה מאנשי אגף החינוך, ודיברו על תקנות מסוימות שהרב אלישיב רוצה ליישם.

אחד מן המנהלים קם ואמר, שגם ציבור החסידים והאדמו"רים שליט"א יודעים ומכירים בכך שהרב אלישיב מכריע בירושלים, ואם הרב יגיד אז ישמעו, ולכן ביקש שהרב יכפה על כלל הציבורים בירושלים כלל פלוני, הנוגע לקבלת תלמידות. מרן הרב אלישיב צוק"ל שמע את הדברים ופסק מיד: 'לציבור החסידים יש את הרבנים שלהם והם צריכים לשאול אותם'. כך חזר על זה שוב בענוותנותו בכל פעם שאי מי מהנוכחים ביקש את הכרעתו הבוררה וההחלטית בנידון.

כלל הנוכחים היו המומים. לכאורה ניתנה בידו היכולת להחליט ולכפות את דעתו. הן עתה שמענו לכאורה את הסכמת הנוכחים בחדר לקבל את דעתו, מדוע שלא יאמר 'קבלו דעתי'? אגב, המנהלים, למדנו כאן מוסר השכל גדול שללא כל ספק לימד אותנו מהי דרכו הייחודית בהנחלת המסורת לדורות הבאים".

מוסף
זכרון
מיוחד
לזכרו של
רשכבה"ג
מרן
הגרי"ש
אלישיב
צוק"ל

הפלט

רב, אבל האמת היא שלא הם צודקים ולא הם צודקים, האשה החשובה ביותר בדור הקודם הייתה שרה שנירר ע"ה, אם לא היא, לכס לא היה חסידים ולי לא היה תלמידים. את הסיפור הזה שמעתי מהמשמשים בקודש אצל ה'בית ישראל' עוד באותו יום. וכן שמעתי מהרב מפוניבז' בשמחת תנאים של בחור מפוניבז', שאמר כי אלמלא סמינר בית יעקב לא היה חס ושלום קיום לישיבות הקדושות, שמעתי את זה מפיו. באסיפות בעניני חינוך אצל הרב אלישיב, באלו דברים הוא הביע דעתו? הכרתי את מרן זיע"א לפני עשרים שנה בעת אשר הגעתי לנהל את סמינר הישן ומני אז זכיתי להיכנס אליו הרבה לשאול שאלות ונראה לי שזכיתי לקרבה אצלו. תמיד הוא ענה בבהירות נדירה ובמתיקות. מפעם לפעם אף היו ישיבות במעונו, רובם עסקו בעניני רישום. בכל השנים ראינו כמה חשוב אצלו טהרת החינוך וטהרת 'בית יעקב' שלא לעשות שום שינוי.

אפילו את הדברים שכן התיר, הוא עשה את זה בדיעבד. פעם הייתי עם הרה"ג רבי צבי כהן שליט"א (מראשי 'מכון בית יעקב' למורות' בירושלים, י. ו.) ששאל האם להכניס במסגרת המגמות הנהלת חשבונות, הואיל ובבתי הספר של עדות המזרח לוקחים הרבה הנהלת חשבונות, ממילא יהיו מורות להנהלת חשבונות, והוא התיר את זה בקושי רב. בכלל, מרן זיע"א היה חרד מאד לכל שינוי ולו הקל שבקלים במסגרת הלימודים של בית יעקב, גם כשמדובר היה בדברים 'פעוטים' ו'בלתי משמעותיים' לכאורה.

עלינו להמשיך ולהתמיד במורשת הייחודית והברורה הזאת, ובע"ה נזכה לראות בתקומתה ובפריחתה של ממלכת בית יעקב כפי שהנחילו לנו רבותינו מצוקי ארץ זיע"א.

הזמן קצר, וברי הדבר כי השיחה הייחודית לא תמה. בן שיחנו שליט"א מלא וגדוש בעניני משנת החינוך והעמידה התקיפה והברורה על כל המשתמע והמסתעף. אנו תפילה ותקוה לזכות ולהשלים, להעלות את הדברים במלואם מעל גבי בטאון עולם התורה.

לא מזמן היה לי ויכוח עם אדם שאמר לי "אנחנו מוכנים לכל התקנות", אמרתי לו "שנה לפני החתונה הייתם צריכים לקבל על עצמכם את כל התקנות, עכשיו מאוחר...". יש פתגם על הורים שבאו עם הילד בן השנה לרב ושאלו אותו כיצד לחנכו, שאל אותם הרב בן כמה הילד, לאחר שאמרו לו כי הוא בן שנה, אמר להם הרב: כבר אחרתם את המועד.

גם נציגי ציבור גדולים, לא בהכרח מבינים את חומר הבעיה בענין. אחת הסיבות שהחסידויות פתחו סמינר כי הם רוצים שליטה מוחלטת על החינוך שלהם, בלי להיכנע ללחצים.

נפתחו בירושלים סמינרים לרוב במשך השנים, וכל אחד הלך לרב אלישיב ואמר לו כי הסמינרים הגדולים לא מקבלים כל אחד והוא רוצה לפתוח סמינר שיקבל את כולם, לאחר שנה הוא החל גם כן לברור את התלמידות היטב, כי הוא ראה שההורים זועקים וכואבים על חברות לא טובות. האדמו"ר ה'בית ישראל' מגור זצוק"ל נהג לשאול את הילדים 'מי החברים שלך', כשהוא מדגיש את החשיבות של ה'חבר טוב' לעתיד הילד.

על כל פנים, מחדר רבי בנימין, הענין שעובדים במקומות זרים, זה דבר שיש להתיר עליו ללא הפסקה. אי אפשר לדעת כמה זה משפיע על הנפשות הצעירות של בנותינו. פעם ישבתי אצל מרן הרב אלישיב לשאול שאלה, לפתע נכנס אחד מן המקורבים לחדר ומאחוריו היה אברך כשפיו שאלה שהציעו לאשתו משרה במשרד ממשלתי, ושאלתו בידו האם נכון לו לקבל את המשרה, פנה מרן זיע"א לאותו אברך ושאלו: עובדים שם גם גברים באותו מקום? היהודי החל להתבלבל, אך מרן זיע"א היה תקין ונחרץ: אם כך, אין כל היתר לעבוד שם.

פעם הגיע מרן הגאון רבי יחזקאל סרנא זצוק"ל לפנות בוקר למעונו של ה'בית ישראל', ושאל את הרב'ה מי היה האדם החשוב בדור הקודם, וענה רבי יחזקאל: ישאלו את החסידים שלך בטח יגידו האבא שלך ה'אמרי אמת', ישאלו את התלמידים שלי יגידו הסבא מסלבודקא או הבריסקער

לטפטף את זה כל הזמן. באחד הימים בא אלי יהודי בתל אביב ושאל אותי מדוע לא מדברים על שירות לאומי, שאלתי אותו מדוע זה כל כך חשוב לו, אז הוא אמר לי כי המשפחה שלו מחולקת, חצי 'פרומערס' וחצי דת"ל. פעם בשנה בחנוכה נפגשת כל המשפחה ובחנוכה האחרון שאלו הבנות הדת"ל למה לא עושים שירות לאומי, והבנות שלנו כמובן ענו להם שגדולי ישראל אסרו את זה מכל וכל, אבל הפריע לו שהם לא ענו להם תשובה ניצחת.

הרה"ח רבי בנימין שליט"א נאנח בעת שהוא נזכר בפחד ובמורא הגדול שאפפו את כל מי שיראת ד' בלבבו בעת שדיברו עמם על 'שינויים' ו'מסלולים' שונים במוסדות החינוך הטהור. כמה כל גדולי ישראל מהדורות הקודמים כאבו על החינוך הטהור, צריך לפרסם את כל המכתבים, שהדור הצעיר ידע כמה זה בער בנפשם של גדולי ישראל זיע"א.

"היו לי שיחות רבות אצל הגאון האדיר רבי חיים גריינמן זצ"ל, כמה הוא כאב על טהרת החינוך (מכתבו הנדיר כנגד התערבות ממשלתית בחינוך הטהור בכתב ידו פורסם ב'הפֶּלֶס' במלאות שלושים להסתלקותו. י.ו.) ופעם כתב לי באחד מן המכתבים, איני זוכר את הלשון המדויק, אבל התוכן היה: אם אתה רוצה באמת 'בית יעקב' בטהרתו תתנתק ממוסד החינוך!"

הבעיה היא שהיום הכל פרוץ. לדאבוננו, אין עם מי לדבר על זה.

רבי בנימין שליט"א מהרהר קמעא, מבטו נוגה ומחשבתו מדלגת בין למעלה מיובל שנות חינוך, לאחר כמה רגעים הוא אומר בכאב עצור: זה נהיה היתר ונהיה מוסכמה, והבעיה הגדולה היא שכל אחד אומר שהוא התייעץ עם רב, שעם כל הכבוד, וחלילה לזלזל באף אדם, אבל ממתי רב ביהכ"נ צריך להבין גם בנושאים הכי רגישים של חינוך? כמו שברפואה הולכים לשאול או רב שיש לו יד ורגל ברפואה או את גדולי ישראל, ומדוע בחינוך כל אחד יכול לפסוק בזה? זה נפשות ממש.

פעם היה דור של ניצולים וכל אחד סמך על המוסד שיחנך את הילד שלו כפי הנצרך, היום כולנו חכמים וכולנו נבונים וככל שהרחוב נהיה יותר פרוע אז כל אחד מבין יותר בחינוך.

לשמירת "בתי יעקב" בטהרתם וכצורתם, כפי שהנהיגו גדולי הדורות מצוקי ארץ זיע"א - התבקש הדבר לשים פעמינו אל מעונו של הרב שצ'רנסקי.

השמירה על טהרת 'בית יעקב', היתה בנפשו של רבינו מרן זיע"א. במשך עשרות שנים התירע וחיזק את המנהלים והמחנכים לבל יכניסו רוחות זרות לתוככי בתי החינוך הטהור. הוא עמד על כך בכינוסים, בשיחות עם המנהלים ובמכתבים חוצבים להבות אש.

כידוע מרן הרב אלישיב זצוק"ל עמד בכל עוז בשמירה על החינוך הטהור, ללא שום שינוי ולו הקל ביותר. נושא שעלה על שולחנו לא אחת, היה הכנסת הלימודים המקצועיים בסמינרים - דבר אשר היה בנפשו של רבינו מרן זיע"א.

כל מי שנחשף ולו במעט למכתביו של מרן הרב אלישיב זיע"א מגלה זאת על אתר. בעשרות ממכתביו חזר הוא שוב ושוב על הצורך בשמירה על החינוך הטהור לבל ישנו ממנו כמלוא נימה.

בנוסף, כמה וכמה פעמים כאשר באתי למרן הרב אלישיב, הוא חזר ואמר לי: "רוצים ללמוד מקצוע? שילכו לבית ספר מקצועי! מה זה קשור ל'בית יעקב'?" כך הוא חזר ואמר לי! וזה מסר שחייבים להעביר אותו!

ב"ה לאחרונה יצאו התקנות בענין זה ממועצת גדולי התורה של אגודת ישראל, שגדרו תיקון גדול וחשוב. אצלנו היה לחץ גדול כל השנים בעיקר מצד חברי ההנהלה, ועמדנו בזה בכל התוקף, לא לפתוח בשום אופן מסלול של מקצוע בלבד עם יהדות. לצערי, נוצר מצב לאחרונה, שלא היתה לי ברירה אלא לעזוב.

פעם אמר לי מרן הרב שך זיע"א: חינוך זה 'מסכתא', עם ראשונים ואחרונים, מי שלא יודע את המסכת הזו היטב עם כל הראשונים והאחרונים, עם כל ה'דקות שבדקות' שלה, לא רשאי כלל להביע דעתו על עניני בית יעקב. אין לו הכנה בענינים אלו ואסור לו להתערב בהם!

הבעיה הגדולה בימינו שיש אנשים שאוהבים 'לחדש' דברים, והרב אלישיב התירע מפני החידושים הללו, על כח ההרס הטמון בהם. לדאבוננו מאז הסתלקותו מעמנו, חסרים לדור שלנו 'שומרים' שישמרו על טהרת 'בית יעקב'.

ברוך ד' שיצאו תקנות מועצת גדולי התורה, וגם חלק מראשי הישיבות שחתמו על השינויים חזרו בהם. יצא לי לשוחח עם אחד מהרבנים שחתם על שינויים, והוא הודה לי שאין לו יד ורגל בענינים הללו וכל חתימתו היא כי רבנים אחרים חתמו. לאחר שאמרתי לו שיש ויכוחים בנושאים הללו, הבין כי חתימתו יצאה בשגגה.

רבינו ראש הישיבה הגאון הגדול רבי שמואל אויערבאך שליט"א תמיד אומר, שהבעיה בדור הבא שהשינויים יכנסו ל'מסורת'... וזאת גם אם היום כולם יודעים שהלימודים הללו מהווים פרצה מהנקיות של 'בית יעקב'.

יום אחד הגיע אחד מהרבנים לדבר באחד הסמינרים לדבר נגד שירות לאומי וקמה בת ושאלה למה אנחנו לא עושים שירות לאומי בארגוני חסד חרדיים? מיד קמו כולם והחלו לצעוק עליה 'תבטישי לך', בת 'בית יעקב' כך מדברת? אותה בת לא באה ממשפחה של בני תורה והיא באמת לא הבינה למה לא לעשות שירות לאומי.

הרב שצ'רנסקי: מפעם לפעם כאשר אנו יושבים עם המחנכות לרענן את הנושאים הנצרכים לדבר לפני התלמידות, אז אני כל פעם מקפיד להזכיר את הענין של 'שירות לאומי' ותמיד שואלים אותי: היום? שירות לאומי? אז אני אומר להם, רבותי, זה כמו אפרוחים... כל שנה גדלים אפרוחים ומסתכלים על העולם, מה שאנחנו חווינו זה רחוק מהם כמזרח ממערב. בכלל לא חושבים ויודעים מה הבעיה. ואני דואג

"אל תגעו במשיח"

שיחה מאלפת במחיצתו של יו"ר "בית ועד למחנכים", יו"ר "איגוד מוסדות הפטור בארה"ק" ומנהלם של תלמוד תורה "פרי התורה" ו"אבי עזרי", הרב הגאון רבי אוריאל הכהן קוק שליט"א, ממקורביו הנאמנים של רשכבה"ג מרן זיע"א

הרב ישעיהו ויין

מאות ואלפי שעות זכה רבי אוריאל הכהן קוק שליט"א לשהות במחיצתו של רשכבה"ג מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל, מתוקף היותו תלמידו חביבו, אך לא רק בשל כך. בן שיחנו שליט"א שימש כידו הארוכה של מרן זיע"א במשך שנים רבות במלאכת החינוך הטהור. עשרות שליחויות גלויות ונסתרות ממרן זיע"א ואליו, עשה יב"ח"א רבי אוריאל הכהן שליט"א, כשברובן עדיין רב הנסתר על הגלוי.

לקראת יום הזיכרון השלישי לפטירת רשכבה"ג זיע"א, זכה סופר "הפלס" לשמוע מעט, בזעיר אנפין, מאותן שעות נעלות, והן מובאות בקצרה ובתמציתיות עבור קוראיו של בטאון עולם התורה.

מתי למעשה, התחיל מרן זיע"א לשאת בעול ולענות בנושאי חינוך?

קשה לדעת מתי בדיוק החל מרן זיע"א לענות בענייני חינוך. נכון שעל אף שמרן זיע"א היה "מחנך" ברמ"ח אבריו, נמנע הוא במשך שנים רבות להביע את דעתו הרחבה בענייני העולם, אך אציין מה שאירע עמי ומה הביא בעצם לפתיחת הדלת בפניי בעניינים גבוהים אלו. בתחילת הדרך אירע פעם ששאלתי אותו האם ראוי שמחנך אחד יחנך כיתה עם הרבה תלמידים. מרן זיע"א חשב מעט, וענה לי שכדאי שאלך להתייעץ בזה עם הרב וולבה, שהוא יוכל יותר לענות לי בזה. וכך אירע פעמיים שהוא שלח אותי למשיג רבי שלמה וולבה זצוק"ל.

לפני עשרים שנה היה נער בגיל הנעורים שרצה לברוח מהמוסד. הוא עבר משר, והיה לו מחשבות נוראיות. רצנו לרב אלישיב לשאול אותו מה לעשות. הרב אלישיב שמע את הדברים והחל להדריך במדויק מה אומרים לו ומה לא אומרים לו, מה מותר לפעול ומה אסור, מה כדאי לדבר אתו ובאיו צורה, וכך נכנס לכל פרט ופרט. זה הדברים אותנו; אמרנו לו אפשרויות רבות של משפטים לומר לו, והוא נכנס עמנו לנכני כל משפט ומשפט. סוף הסיפור היה, שעל פי הדרכתו הצמודה של הרב אלישיב, אותו נער נהפך לבן תורה, עמל בתורה בכל רמ"ח אבריו, וגידל בית המפאר את כרם בית ישראל. למן אותו יום, התחלנו להרצות בפניו שאלות סבוכות וקלות בענייני חינוך. מרן זיע"א הסכים בקלות לענות בנושאי חינוך?

כאשר באנו וסיפרנו לו שאנו רוצים להקים את "בית ועד למחנכים", הוא פשוט נלהב לעניין ודחף אותנו בשתי ידיים ממש לנושא. מטרת בית ועד למחנכים היא ליצור מודעות ולהעמיד את החינוך במרכז העניינים. במקום משמעת משטר ועימות יהיה 'חינוך'. הוא פשוט דחף אותנו לכך וחיפש איך לקדם את העניין.

באתי אליו פעם לפני שנת השמיטה לפני כחמש עשרה שנה, וסיפרתי לו שאנו מארגנים את בית ועד למחנכים. לאחר כמה חודשים באתי אליו ואמרתי לו שאנו מארגנים כנס גדול באולמי המרכז, ואנו מבקשים שהרב יבוא לשם. הרב אלישיב אמר מיד 'אני אבוא בע"ה'. זה היה נדיר ביותר. לאחר חודש וחצי באתי אליו לומר לו את זמני הכינוס, ואז הרב אלישיב פנה אליי ואמר: 'תראה, תכננתי לבוא ואפילו אמרתי לך את זה, אבל היות שאמרתי לי

ועד למחנכים'. תיצור קשר עם רבי אליעזר טורק, ותשאל אותו מה היה כאן היום". מצווה ועושה. אני הולך לטלפון, מתקשר לרבי אליעזר ואומר לו שהרב אלישיב שלח אותי לשאול אותו מה היה היום. אז הוא אומר לי: 'אמר לי, מה זה בית ועד למחנכים בבני ברק, מי עומד מאחורי זה? אולי זו תכנית של משרד החינוך להיכנס בדלת האחורית? אזי הלכתי לאבי רבי משה טורק שליט"א, ושאלתי אותו מה לעשות, והוא אמר לי לעלות לרב אלישיב. עליתי ושאלתי, אז ענה לי הרב אלישיב בזה"ל: תגיד שזה בהתייעצות אתי, ואתה יכול לפרסם זאת ברבים'.

לאחר שנתיים פנו אליי מארה"ב מ'תורה ומסורה'. הייתה פרשה שהסעירה את ארה"ב לגבי מקורות מימון של תרומות ממקום מסוים. הייתה ועידה, ובאתי לרב אלישיב לבקש מכתב לפתיחת הוועידה, ואז שאל אותי למה אני רוצה שאכתוב מכתב. עניתי לו שאני חושב שזה יעזור לבית ועד למחנכים בדרכים עקיפות, על ידי שיראו שאני הבאתי את המכתב מהרב אלישיב. אז ענה לי הרב: 'אני אף פעם לא מתערב במה שקורה בארה"ב; אבל אם זה יכול לעזור לכם, אז אני כותב מכתב'. ואכן, כך הווה.

תמיד כאשר שאלתי אותו מה לומר למחנכים, היה אומר לי תגיד להם ש'חינוך הוא תורה שלמה'! כך הוא חזר בכל פעם שנכנסנו אליו.

פעם ניגש אליי יהודי מירושלים שהולך להוציא ספר על 'הלכות מלמדים', וביקש את עזרתי בעריכה ובהפצה. ראיתי פרק שלם שעסק בנושא מסוים בענייני חינוך, והיות שידעתי היטב שהרב אלישיב אוהז שהנושא רגיש ובעייתי, נכנסתי למעונו וסיפרתי שרוצים להוציא כזה ספר. אמר לי הרב אלישיב: 'תגיד לו שייכנס אליי'.

קראתי לאותו יהודי, והרב אלישיב התחיל להסביר לו, שהיום אין זו הדרך כפי שרצה הלה לטעון בספרו. אך היהודי לא נרתע, והחל להתווכח עם מרן הגרי"ש: 'מה, עושים צחוק מהשולחן ערוך?', כלשונו, והרב אלישיב אומר לו: "מצד אחד כתוב 'אין עצה ואין תבונה כנגד ד', אבל בחינוך שלמה המלך אמר 'חנוך לנער על פי דרכו'; זה לא דבר שקבעו במסמרות, וכך זה כל הדורות. והיום מכיוון שילד אינו כפוף לזקנים, וכשאומרים לו לעשות משהו, הוא מתמרד ונהיה מכך יותר נזק, היום זו לא הדרך לעבוד עמו בכפייה!" ראיתי בחוש עד כמה נושא החינוך הראוי והנכון חשוב לו, ועד כמה מוכן הוא לעשות, בשונה מדרכו הקבועה לומר את דברו ותו לא.

נעבור לעניין "איגוד מוסדות הפטור" שבראשו אתם עומדים. מהי בעצם מטרת הקמתו?

זה החל בתקופה שהיינו משתתפים בשיעורים של מרן הגרי"ש תמידין כסדרן, והיינו יושבים שעות בבית מדרשו "תפארת בחורים". באו פעם קבוצת אברכים שהיה אכפת להם, ואמרו שיש מחדלים רבים במוסדות החינוך, צילומים לכל מיני משרדי ממשלה. הם הביאו מסמך מוועדת החינוך של הכנסת, שבה שאל פרופסור כץ: 'מי מאשר ליב"ה? וענו לו שכל המוסדות הסכימו לליב"ה, נציגי המוכר שאינו רשמי, נציגי הליב"ה, נציגי הממלכתי ונציגי מוסדות הפטור - כולם הודיעו שהם מסכימים לכך.

ואז נכנסנו למרן הרב אלישיב, והוא ממש הצטער וכעס ומחה על העניין. מי שזוכר, באותה תקופה ביקשו ממשרד החינוך שכל מנהל יחתום שבמוסדו לומדים 55 אחוז ליב"ה. לאחר שחתמו, הרב אלישיב אמר לכולם לבטל את החתימה. ואכן, אני הייתי במשרד החינוך, והם הראו לי את ביטולי החתימות של כל המנהלים.

מוסף
זכרון
מיוחד

לזכרו של
רשכבה"ג

מרן
הגרי"ש
אלישיב
זצוק"ל

הפלס

שאסור למשרד החינוך להיות מעורב במאום בנושאים של מחנכי תשב"ר. "אל תגעו במשיחי".

במשך שעה ארוכה המשיך יבלח"א בן שיחנו שליט"א לתאר בפנינו, סופרי בטאון עולם התורה, את הרגעים הגדולים שבהם הוצגו בפני מרן זיע"א שאלות שונות ומגוונות בענייני חינוך. "תמיד, אבל תמיד", מדגיש רבי אוריאל הכהן קוק שליט"א, "כשנושא שמירתם הטהורה של מוסדות החינוך החרדיים קם ועלה על שולחנו, היה מרן זיע"א אזור כנער צעיר חלציו ומזהיר בכל תוקף לבל יהיו אי מי לגעת בתינוקות של בית רבן. 'השמירה על מתכונת חינוכם כפי שקבלנו מרבותינו גדולי הדורות זיע"א, היא הערובה הגדולה ביותר לקיומנו', היה מזהיר שוב ושוב". השיחה מסתיימת. בתום זמן ארוך נאלצנו להיפרד מבן שיחנו שליט"א, כשמשפטו הברור והחד של מרן זיע"א "אל תגעו במשיחי", מהדהד בלבבות שוב ושוב. התפילה והתקווה שהוראתו והדרכתו תחדור היטב גם לאזניהם של מקבלי ההחלטות והממונים על נושאים אלו, לבל יהיו לשנות מן הדרך המסורה לנו מדורות עברו.

היה ברור וחד תמיד. פעם באתי לרב אלישיב ואמרתי לו שאני צריך תרומות ל'בית ועד למחנכים'. הוא אמר לי: 'אני חושב שאסור לך לקחת תרומות'. למרן זצ"ל הייתה 'משנה' שאם ניתן לארגן כספים דרך צינורות אחרים, אסור לקחת תרומות, כדי שלתורמים יהיה כסף לתרומם לכוללים ולישיבות ולצורכי צדקה.

בעקבות כך סידרתי פגישה עם מי שהיה ממקורביה של שרת החינוך דאז, ואמרתי לו שהרב אלישיב רוצה שמשרד החינוך יסייע בידיו. הוא התרגש ולא האמין למשמע אוזניו: "הרב אלישיב אומר שחרדים צריכים להשתלם?" ומיד למחרת סידרו לי פגישה עם ראש האגף, שאמר לי: 'אנו ניתן הכל, אבל ייכנסו דרישות של המשרד בהשתלמויות. אתם תכניסו את הנושאים שלכם, ואנו נכניס את הדרישות הבסיסיות שלנו'. באתי לרב אלישיב ואמרתי לו שמשרד החינוך מסכים להכל, פתחו לנו את כל הדלתות, אלא מה, משרד החינוך רוצה שתהיה לו יד בזה. הרב אלישיב שמע את הדברים ואמר לי בנחרצות: 'אל תהיה איתם בקשר יותר. אל תחזור אליהם ואל תיפגש איתם. מכאן ואילך אתה צריך לחפש תורמים'.

וכך אבדה לה תהילת עולם, כביכול. במקום עשרה מיליון שקלים, אפילו שקל לא היה, כי מרן הגרי"ש אלישיב אמר

ומנהלי המוסדות, הוא לא הסכים לברך! הוא רק אמר: "צריך רחמים... הלוואי שתצליחו". ושם ראינו שאין לבו שלם לומר שהכל יהיה טוב והכל יהיה בסדר.

פעם, ממשיך בן שיחנו שליט"א, באתי אליו לדבר עמו על נושא של השתלמויות מחנכים, שגורמים מסוימים שעבדו עם משרד החינוך דחפו אותן וניסו להכניסן למוסדות. אז הרב אלישיב אמר לי: "אתה זוכר את האספה בפטרבורג? השתתפו שם החפץ חיים, רבי חיים בריסקר, רבי מאיר שמחה, ואמרו להם: 'או שמכניסים לימודי חולין או שסוגרים את המוסדות'. הם לא ויתרו ואמרו: 'אנחנו נילחם ונסגור את המוסדות'".

והרב המשיך: "היום לא מאיימים בסגירת המוסדות, רק שיורידו כספים, ואנשים נכנעים. איך אפשר להבין את זה? אבל תדע לך, שאם לא ויתרו על השתלמויות מחנכים וכדומה, נפסיק לקחת כסף מהמדינה!" והוא אמר את זה בקול חזק ותקיף: "אנחנו לא נתפשר!"

זה היה אצלו הכי פשוט: לא ניקח כסף מהמדינה, ונחנך את בנינו על טהרת הקודש כמסורה לנו!

המסר לראשי השלטון מהרב אלישיב

המנהלים אמרו להם: 'אתם רוצים, תבדקו ותראו שאנחנו בסדר, אבל אנחנו לא חותמים על כלום'. כך הרב אלישיב רצה, שבשום אופן לא יחתמו: אנחנו לא חלק מזה.

אז הוקמה "ועדת דוברת". הרב אלישיב אמר לנו: 'אין ברירה, נקים ועדת חינוך, שם יהיו תלמידי הרב שך שאותם מרן הרב שך מינה לבקר את כלל המערכות: רבי צבי פרידמן, רבי ברוך שמואל דויטש ורבי נתן זוכובסקי שליט"א'.

וכך קמה ועדת החינוך בהשתדלות, שעסקה בראשית דרכה במכלול היבטי השקפת החינוך בסמינרים, בישיבות הקדושות ובתלמודי התורה. הרב אלישיב יישב אתנו שעות על גבי שעות. הוא התעסק בכל פרט ופרט. ויכול להיות שישבנו שעה ברציפות עם הרבנים ועם חברי הכנסת לפני מרן זיע"ע.

לאחר תקופה ביקשתי מהרב אלישיב להתעסק רק במוסדות הפטור, מכיוון שראיתי שאין אפשרות להקיף את כל נושאי החינוך, וכך לאט לאט הקמנו את מוסדות הפטור. אז הייתה תביעה בבג"ץ של התנועה לאיכות השלטון, וישבנו עליה הרבה. נכנסנו אז חזק לנושא מוסדות הפטור, וחשוב לציין כי כאשר באנו לבקש ברכה מהרב אלישיב במעמד ראשי אגף החינוך, ראשי וחברי הכנסת, חברי העיריות

על משמרת השבת בפתח תקוה

'הפגנות השבת' אשר התקיימו בעיר פתח תקוה בראשותו של המרא דאתרא, הגרב"ש סלומון זצ"ל, נחקקו בתודעת הציבור והפכו לשם דבר! לא רבים יודעים, כי לא היו אלה ההפגנות הראשונות למען השבת, אשר התקיימו ברחובות העיר פתח תקוה...

הרב יונה יונתן פינס

עוד בימי ייסודה של העיר, כאשר החלו להגיע אליה בני 'העלייה השנייה' וזולזו בחומות השבת והצניעות, נהגו בהם בני העיר ביד קשה. באחת השבתות שמעו בני העיר כי אותם פורקי עול אפו להם כיכרות לחם בעצם יום השבת. בני העיר יצאו בהמוניהם מבית הכנסת, צעדו אל המאפייה, נטלו את הכיכרות שנאפו בשבת והשליכו אותן אל הבוך שבחצר המאפייה - כשבד בבד הזמינו את מחללי השבת לאכול בבתייהם את סעודת השבת, לאחר שהללו נותרו בלא מזון...

בדרך דומה פעלו גם כאשר ניסו אותם פורקי עול לפרוץ את חומת הצניעות, ולארגן 'ערב בילוי' שאין דעת תורה נוחה הימנו, עמדו ומנעו את הפרצה הזו ביד חזקה.

כך היה במשך כל ימיה של פתח תקוה, וגם בדור הקודם, כאשר יצאו בני העיר יחד עם תלמידי ישיבת לומז'ה, בראשות רבניהם, להפגנות נגד חילולי השבת בעיר, וכן בימי הצנע, כאשר הובא לפתח תקוה בשר טרף לחלוקה למשפחות נצרכות. גם אז יצאו בני העיר, רבני הישיבה ותלמידיה, למחות נגד הפרצה הנוראה. בהפגנה זו הוכה המשגיח הגה"צ רבי אבא גרוסברד זצוק"ל בידי פורקי העול, ובהפגנה נוספת הוכה מרן הגה"צ רבי אליהו דושניצר זצוק"ל.

בשנת תשמ"ו התקיימו בפתח תקוה 'הפגנות השבת' הידועות. באותה עת עמד בראשות העירייה אדם עוכר ישראל, אשר ביקש להצר את צעדי שומרי המצוות, הן בגשמיות והן ברוחניות, והרים ידו לפגוע בשבת קודשנו, על ידי פתיחת בית קולנוע בלילי שבתות. הדבר הקציף את כל בני

העיר, ואלה לקחו אומנות אבותיהם בידיהם ויצאו בהפגנות נגד חילול השבת, בראשות רבני העיר, רבי משה מלכה זצ"ל - ששימש כרב לעדות המזרח והשתתף לחוג הציונות הדתית, והרב האשכנזי - הלוא הוא הגאון רבי ברוך שמעון סלומון זצ"ל, כאשר אליהם מצטרפים לעמוד בפרץ כל רבני העיר.

הפגנות אלה התייחדו בכך שבני כל העדות, כולל מסורתיים, השתתפו בהן. גם מבני ברק השכנה הגיעו תושבים בלילות השבת למחות נגד הפרצה. במהלך התקופה הגיעו גדולי תורה, ראשי ישיבות ורבנים, וכן אישי ציבור מכל קצוות הארץ לשבות בעיר, כדי שיוכלו לעמוד לימין ציבור תושבי העיר הכואבים.

לאחר 33 שבתות - קרוב לשנה - החליט הרב מלכה זצ"ל כי יש להפסיק את

רחובות, הגאון רבי שמחה קוק שליט"א. בשניהם נאמר כי אין לקשור בין ההפגנות לעניין המחאה, וממילא אין מקום לדיון בדבר 'מחאה' - עד מתי וכמה'.

וכך כותב מרן רבינו הגרי"ש אלישיב זצ"ל: "את מכתב כת"ר קיבלתי בצירוף 'מאמר בעניין השבת' מו"מ בעניין ההפגנות שהפגינו אנשי פ"ת החרדים ע"ד ה', נגד הפרצה הנוראה של פתיחת קולנוע 'היכל' בשבת, דבר שלא העזו לעשות עד כה, ומסקנת כת"ר 'שאינן חייבים ולא רשאים להמשיך ולהפגין בערבי שבתות נגד קולנוע היכל'.

טעמו ונימוקו, א. לכל דבר יש גבול, גם לתוכחה קיים גבול - עד הכאה - עד נזיפה, ויכולה התקיימו, לכן מן הדין פטורים מלהפגין.

ב. מצוות תוכחה היא רק לעמיתך, שהוא עמך בתו"מ, ומאחר והאנשים מחללים שבת בפרהסיא, אין להוכיחם ואסור להוכיחם, כי בזה אנו מלכים את שנאתם לדת. זאת ועוד, מכיוון דהחוטאים הם רבים, אין להוכיחם רק פעם אחת, עכתו"ד.

כרם אנא לא ידענא מה עניין מצוות תוכחה לכאן, אטו מטרת ההפגנות היא בשביל קיום מצוות תוכחה, אתמהא, הלוא הדבר פשוט כביעתא בכוחא, אילו כל אחד היה פוטר את עצמו בקיום מצוות תוכחה, כי אז החנויות, התחבורה וכל בתי הקולנוע וכו' היו פועלים בשבת כמעשיהם בחול, ולא הי' נשאר מהשבת ח"ו שריד ופליט. המטרה של ההפגנות היא לעצור את מגיפת התפשטות הריסת השבת, וזה מה שנשאר בידי יראי ה' החרדים על דברו, למחות ולהפגין בעד קדושת השבת.

ומ"ש כת"ר שע"י ההפגנות אנו גורמים חילול שבת, עיין שו"ת מהרי"ל דיסקין

מוסף
זכרון
מיוחד
לזכרו של
רשכבה"ג

מרן
הגרי"ש
אלישיב
זצוק"ל

הפלט

ז"ל בקו"א סי' קמ"ה שאין לחוש לזה, ואכמ"ל.

והריני חותם בתקווה שכשם שבעבר עמד כת"ר על משמר קדושת השבת ועמד בראש המערכה, כן ימשיך לשתף פעולה להגן על קדושת השבת וכו', והי"ת ייתן בלב תועים בינה להפסיק לקעקע את חומת השבת.

בכבוד רב ובברכת התורה,
יוסף שלו' אלישיב"

אולם עם כל זה - ואולי מחמת שתי טענותיו הנוספות של הרב מלכה זצ"ל, בדבר האדרת כבודו של ראש העירייה, והטענה כי גם כך ממשיכים פורקי העול בחילולי השבת - החליט הרב מלכה להפסיק להשתתף בהפגנות, ואף הורה לציבור שלא לצאת ולהפגין, כך שהגרבי"ש סלומון זצ"ל נותר לבדו במערכה. בשלב זה התקיים כנס חיוזק גדול למען קדושת השבת בבית הכנסת הגדול בפתח תקווה. בכנס זה השתתף מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל, זאת כאשר כידוע לא יצא מתחום ירושלים; יציאתו הנדירה הזו הייתה לחזק ידי מרא דאתרא במלחמות השבת.

וכך כתב הגר"ש קוק שליט"א במכתבו בנידון: "ואכן גם אני חפצתי מאוד לקחת חלק במעמד ההזדהות עם שבת קודשנו, שהיה במעמד הגאון הגרי"ש אלישיב

[שליט"א], אשר בעצם השתתפותו פסק דעת תורה כי חוב קדוש הוא לקדש ולמחות עד לב השמים על חילול שבת ציבורי זה בפרהסיא, ועל ידי ראש העיר מרשיע ברי"ת. במכתבו זה אף מבאר הגר"ש קוק את סיבת ההפגנות, וכך כותב: "בשעתו קיבלתי דברי תורה של כת"ר, אשר האריך למעניתו כיד ד' הטובה עליו, ולא השבתי, כיוון שסבור הייתי כי מן ערכי שאחווה

דעה בעניין כה חמור כקיומה של השבת בעיר ואם בישראל, אשר יסדוה גדולי ישראל לתורה. וכן על השבת באה"ק כולה, כתוצאה ממעשה מביש זה, של איש אחד יחטא ועל כל העדה ח"ו יצא חילול שבת.

אך מכיוון שאולי שתיקה תתפרש כהסכמה, לכן כותב אני מעט מילים, לא כיוון שיש בכוחי לומר, אלא שאין בכוחי

לעשות את השבת

בעיר אשדוד, היו במשך השנים באשדוד כמה תושבים יקרים שבערב שבת היו סובבים בין החנויות באיזור "רובע ו" החילוני, ופועלים למען סגירת החנויות בטרם כניסת השבת.

סיפר הגאון הגדול רבי דב צבי קרלנשטיין שליט"א, ראש ישיבת גרודנא, כי באותה תקופה נבנה בנין חדש בתוך 'קריית פוניבז', בסמוך ממש לבנין של מגורי ראשי הישיבה. הבנין החדש התאכלס בדיירים חילוניים, ולדאבון לב בימי השבת הם החלו להדליק את מכשיר הרדיו בקול, כאשר הוא נשמע בכל הסביבה. מיד מחו בהם על הפירצה בשכונה, אך כאשר רצו להגביר את המחאה, ע"י פנייה ישירה והתעקשות שיסגרו תיכף את הרדיו, התעוררה השאלה איך אפשר לומר להם לסגור את המכשיר, והלא זה עצמו כרוך באיסור של חילול שבת.

בימי הקיץ הגיע מרן רבינו הגרי"ש אלישיב זצ"ל לאשדוד למנוחה, ואז פנה אליו להבחל"ח הגרד"צ קרלנשטיין בשאלה כיצד יש לנהוג. השיב מרן, כי כיון שהחילוני מתכוון לסגור את הרדיו בלילה לפני השינה, הרי אנו רק גורמים לו שיקדים את הסגירה, ובמקום של פירצה של חילול שבת אפשר לנהוג כך!

ואכן כך עשה הגרד"צ שליט"א על פי הוראתו, הלך ביחד עם עוד מתושבי המקום, דפקו על הדלת ולא הניחו לו עד שכיבה את הרדיו וקדושת השבת שבה לשרור במקום.

בצל חיבת הקודש

מזקני אתבונן

עובדות מפעימות שנשמעו מפי נכדיו וניניו של מרן זצ"ל,
אשר זכו להסתופף בצילו ולשמשו נאמנה, המספרים ומעידים
מאשר ראו בעיניהם במחיצת המאור הגדול לממשלת התורה

מה אהבתי תורתך

כוס התה שנשפכה

בפי כל בר בי רב דחד יומא ידוע המעשה בהלל הזקן אשר הטה אזנו לשמוע דברי תורה מתוך אהל החכמים וגופו נתכסה בשלוש אמות שלג, עד שהגיע למצב סכנה והוצרכו לחלל עליו את השבת. הקשו על-כך האחרונים, איך הכניס הלל עצמו לסכנה עבור לימוד התורה. בשיעורו תירץ על כך מרן זצ"ל: "אלא ודאי הלל מרוב דביקותו ואהבתו לתורה, לא חלי ולא מרגיש בסכנה שיש בדבר, ואם כן ליכא שום חידוש בזה שהצילוהו" (הערות במסכת יומא, ל"ג, ב').

מספר נינו רבי שמואל אלישיב שליט"א: "היה זה באחד הלילות בעת לימודו הקבוע, הגשתי לסבא זצ"ל את כוס התה הקבועה לשעת הלימוד. הסבא מרן זצ"ל, כמובן, לא שם ליבו שהנחתי את כוס התה החמה על השולחן, ומיד לאחר מכן ותוך כדי הלימוד הזיז הוא את הגמרא מבלי משים, והתה הרוחת נשפך על השולחן ועל בגדיו. הסבא לא השגיח בדבר ולא שם ליבו לזה כלל, וכך המשיך ללמוד באותה התלהבות כמקודם ולא הזיז אפילו אצבע קטנה מתוך הגמרא. אני נבהלתי ורצתי מיד כדי 'לעוררו' מלימודו שלא ייכווה ח"ו בגופו. כשהוצאתי את הסבא זצ"ל מריכוזו העמוק בגמרא, הוא לא הבין מדוע אני מפריע

לשתוק. ודאי כי דברי התורה של כת"ר דברי חכמה הם, וחלקם נכונים. אך לענ"ד אין להם קשר לעניין המדובר בו, כיוון שכאן אין המדובר במצב של מחאה על מעשי יחיד, אלא בצבינה של ארץ קודשנו וגזירה של עקירת דת, מתוך רצון מפורש להרשיע ולעקור ח"ו שבת מאה"ק, וע"ז כבר אמרה גמרא 'לא חרבה ירושלים אלא על שחיללו בה את השבת'."

מכוח פסק זה של מרן הגרי"ש אלישיב, ועמידתו האיתנה לימינו של המרא דאתרא הגרבי"ש סלומון, נמשכו ההפגנות בשבתות הבאות - למעלה מ-100 הפגנות, שנערכו בהשתתפות בני העיר, רבניה ואורחים מחוצה לה, עד נפילתו של ראש העירייה בבחירות.

יש לציין כי ההפגנות אכן פעלו את פעולתן, ולא התרבו חילולי שבת על ידי חנויות ועסקים נוספים. כך, למרות לחצים קשים וניסיונות שכנוע מצד ראש העירייה, אשר שם לו למטרה לרמוס את שבת קודשנו, פחדו בעלי החנויות מפני הציבור הגדול הזועק על כבוד השבת.

ועד היום, זעקות השבת שזעקו בני העיר מלבם השותת, מגנות על העיר כולה מפני חילולי שבת המוניים, והסטטוס קוו נשמר בתחומיה למעט פרצות מעטות, אשר ארגון 'מזהירי שבת - פתח תקוה' פועל לתיקונן, כשיתוף פעילים בעירייה.

לו בלימוד והקפיד עלי. רק כשהראיתי לו שנשפך על גופו תה רותח, או אז אמר שעכשיו מרגיש כאב גדול בגופו..." מחזה זה - מבהיל על הרעיון. בשעה שכל חושיו והרגשותיו של מרן זצ"ל היו נתונים במעמקי התורה הקדושה, לא חלי ולא הרגיש מאומה מכל הקורות עמו, אכן ברגע שניתקוהו בכוח מעסק התורה לרגע קט, אז חש בכאב הגדול.

על כך ניתן, אפוא, להמליץ את המעשה הנודע הנשנה בדברי חז"ל במסכתא שבת (פ"ח, א'): "ההוא צדוקי דחזייה לרבא דקא מעיין בשמעתתא ויתבן אצבעתא ידידיה תותי כרעא וקא מייץ בהן וקא מבען אצבעתיה דמא". כי כן, אותו עצב שעל ידו חש אדם בכאב עז אם תוקפו, לא היה פנוי באותה שעה לחוש בכזה עניין גשמי כששתת דם מהאצבע, הוא היה תפוס כולו בעסק התורה.

"קומי רוני בלילה"

רבות דובר וסופר על סדרי הלילה המיוחדים של מרן זצ"ל, אשר לא איבד אחד מלילותיו, וכולם היו קודש לד' ולתורתו.

על חשיבות סדרים אלו בעיני מרן זצ"ל ניתן ללמוד מהעובדא הבאה, אותה שמענו מאחד מניניו אשר זכה לשרת בקודש שנים רבות: "בשנים האחרונות, לעת קנה וחולי, פעמים שמרוב מכאוביו וייסוריו של הסבא זצ"ל לא היה עולה בידו ליתן תנומה לעיניו במשך הלילה, רק בהגיע השעה שתיים לערך היה נרדם, אך ה'זמן' לא זו ממקומו: בשעה שתיים וחצי מיד היה מתעורר וקם

עיניי 'תקע' אותי על עומדי ללא תזוזה. הוא, בחולשתו העצומה, יושב עם הסטנדר כשלפניו פתוח הספר 'שאגת אריה', רכון כולו על הספר בדפיו האחרונים ומתעכב בעיון מעמיק בכל מילה מדבריו. אני ממתין עם ילדיי במשך כמה דקות, אך הוא בשלו, ללא הזזת או הרמת ראשו אפילו לרגע קט. כעבור זמן מה, הילדים כילדים החלו לאבד מסבלנותם והתעורר רעש בחדר, אך הסבא זצ"ל ממשיך בעיונו העמוק ב'שאגת אריה' ללא הפוגה. כך המתנתי והמתנתי במשך... ארבעים דקות ולמעלה מכך! או אז הוא סיים את עיונו העמוק, כאשר כפי מה שהיה נראה, כנראה חיפש איזה עניין בדפיו האחרונים של ה'שאגת אריה', וכאשר הגיע אל סיומו סגר את הספר. מיד ניגשתי אליו עם ילדיי וביקשתי ברכה עבורם. מרוב חולשתו הוא לא הושיט להם יד לברכה, אלא רק אמר לאט לאט ובקול חלוש 'ברכה והצלחה בכל העניינים'. בעת שהמתנתי במשך אותן ארבעים דקות, חשבתי לעצמי כי שווה בעיניי כל הון להמתין כעת אפילו במשך כל הלילה, כדי לראות מחזה נורא ונשגב זה".

קודש לד' ללא הפרעות

אך לא רק על זמני הלימוד וסדריו הקפיד מרן זצ"ל, אלא גם וביותר על איכותם ורציפותם. שח נכדו רבי אברהם רימר שליט"א: "היה זה בימי 'בין הזמנים' לפני מספר שנים. הסבא זצ"ל שהה אז למנוחה ביישוב טלו סטון למשך ימים ספורים. באחד מאותם הימים הוצרך בן משפחתי לעבור ניתוח מסוכן, אך היינו מסופקים אודות כך. לפיכך עשיתי את דרכי לטלו סטון ונכנסתי לדירה שבה שהה הסבא זצ"ל ב'מנוחת הנופש'. הסבא זצ"ל ישב על יד השולחן ולמד כדרכו. המתנתי עד שירים לרגע את ראשו מן הגמרא. לאחר דקות ארוכות הוא הרים לפתע את עיניו, הבחין בי ושאל מה רצוני. סיפרתי לו על מצבו של בן המשפחה ועל ההתלבטות האם לנתחו או לא. הסבא זצ"ל השיב על אתר כי אפשר לעשות את הניתוח, ומיד חזר לתוככי הגמרא. הוא לא הוסיף מילה אחת מעבר למה שפסק..."

"לא פתחתי גמרא שבוע שלם..."

נינו רבי משה ישראלזון שליט"א מספר בספרו 'מפי האיש': "היה זה בשלהי אדר תשס"ב, כאשר חזר הסבא זצ"ל מבית העלמין ככלות השבעה לפטירת בתו הרבנית ברלין ע"ה, אמרתי לו שילך לנוח כעת מאחר שבליילה לא ישן כמעט. הסבא השיב לי בתמיחה: 'מה יהיה עם הגמרא? לא פתחתי גמרא שבוע שלם!...' (וזאת לאחר שגם בימי השבעה יגע מרן זצ"ל בתלמודו, כנודע. ז' פ') ומיד החל לתלמוד ברגש רב ובניגון מתוק כדרכו, במשך כמה שעות רצופות..."

השקיעות בעומקה של סוגיא

"שקיעותו של הסבא זצ"ל בלימוד התורה", שח לנו אחד מניניו, "איננה ניתנת לתיאור. בעת שלמד, יכולת לעמוד לידו, להרעיש, אך הוא לא היה שומע כלל את מה שהתרחש סביבותיו. זכורני פעם אחת שתלמיד חכם נכבד וחשוב מאוד הזמין עצמו לבוא אליו בשעה פלונית. כאשר הגיע, היה הסבא זצ"ל באמצע הלימוד בקול ניגון ערב ובשקיעות מוחלטת. אותו תלמיד חכם המתין זמן רב, אך אף אחד מבני הבית לא העז להפריע לסבא בלימודו, התייחס המשיך לחכות עד שהתייאש והלך לדרכו בלא לשוחח עם הסבא זצ"ל".

"לא היה זה מאורע בודד", הוא מוסיף בהתרגשות, "היו אלו מעשים בכל יום.

מהמטבח לחדר הפנימי, שם היו מונחים הכלים במשך כל ימות השנה. כך שהיתי בחדר זה איזה זמן. בערך בשעה שתיים וחצי אני יוצא מהחדר לכיוון המטבח, והנה לפתע אני רואה את הסבא זצ"ל... יושב על יד השולחן בחדר הכניסה, מקומו הקבוע בלילות, ועוסק בתורה. הפליאה שאחזה בי איננה ניתנת לתיאור, הרי הוא למד עד השעה שתיים עשרה שאז הלכנו להלוויה, הלך לישון בשעה אחת - והנה בשעה שתיים וחצי הוא שוב ניצב על משמרתו".

"היו משתגעים ומתלהטים אחריה"

"גם בזמני חולי ומכאוב נוראיים", מעיד נינו רבי אברהם סמט שליט"א, "לא חדל הסבא זצ"ל מקביעות לימוד הלילה. באחת משנותיו המאוחרות אירע לו שבר באחת מהחוליות המרכזיות בגב, דבר שהסב, כמובן, כאבים עזים וקשים מנשוא. בבדיקת רופא שנעשתה לו הורה הרופא לסבא זצ"ל שישתדל למעט בירידה מהמיטה, אך גם אם נאלץ לשבת, הרי שישב בצורה ישרה ולא יכופף את גבו. והנה, בשעה שתיים וחצי בלילה קם הסבא זצ"ל כהרגלו מדי לילה; בקושי רב ותוך שהוא מסתייע בי, התיישב על הכסא במקומו הקבוע וביקש ממני: 'אולי יש גמרא חולין קטנה שאוכל להחזיק ביד'. מיהרתי למלא את מבוקשו, והוא אכן הקפיד לישב על מקומו בצורה ישרה, קירב את הגמרא הקטנה לעיניו והחל לתלמוד. לא חלפה רבע שעה, ואט־אט החל גופו של הסבא זצ"ל להתכווץ לכיוון השולחן, עד שתוך דקות ספורות הוא הניח את הגמרא על השולחן, היטה את גופו, הסיר את המשקפיים והמשיך בלימודו בתנוחה הקבועה כמימים ימימה, בלא לחוש מאומה בכאבי הגב העזים והנוראיים".

"כי הם חיינו"

כפי כל אותם שזכו להסתופף בצילו של מרן זצ"ל שבות וחזרות העובדות כיצד ראו הם עין בעין כי התורה "נותנת חיים לעושה", כפשוטו ממש. כך, אפוא, מספר נכדו רבי אריה אלישיב שליט"א: "היה זה בפורים תש"ע. סעודת הפורים במחיצת הסבא זצ"ל התקיימה בבית בתו הרבנית אויערבאך ע"ה. מצבו היה כבי רע, כאשר חולשה עצומה תקפה אותו באותה עת. בעת הסעודה הוא ישב כשידו מונחת על מצחו, ועיניו כלפי מטה. אחר ברכת המזון התקיימה תפילת ערבית, כשהוא עדיין שרוי בחולשה נוראה. לאחר סיום התפילה ישב הסבא על כיסאו באפיסת כוחות והעניק ברכה לכל קהל ההמונים ששהה בחדר באותו זמן. אני שהיתי אז בחדר אחר, וחפצתי שילדיי יקבלו אף הם ברכה, על כן נכנסתי בחזרה לחדר שניות ספורות לאחר הברכה לציבור כולו. המחזה שהתגלה לנגד

כשהגעתי לכניסה מתחת לבית הסבא זצ"ל, שמעתי אותו נכנס לחדרו, לאחר שחזר אז מ'אהל שרה'. היה זה בשעה חמש וארבעים בערב, כאשר סוכם שבאותו היום בשעה שש יתכנסו במעונו רבנים וראשי ישיבות עבור 'ועד הרבנים לענייני צדקה'. כשנכנסתי לחדרו כבר ישב ושקע בתלמודו, למד בקול גדול כדרכו, כביכול הוא עומד ללמוד כעת כמה שעות רצופות. זכורני איך הגה בספר הרמב"ם, מהדורת כיס מההוצאות הישנות, וכל כולו יגע בעיון בדברי הכסף משנה..."

סדר של חמש דקות

מספר נכדו רבי אברהם צבי ישראלזון שליט"א: "במוצאי אחת השבתות ששהיתי עם משפחתי בבית הסבא זצ"ל, התקיימה שמחת בר מצוה לאחד מנכדיו. סוכם שבשעה שמונה וחצי בערב נצא עמו להשתתף בשמחה. לפתע בשעה שמונה ורבע אני רואה את הסבא זצ"ל לובש את החליפה ועומד לצאת מן הבית. ניגשתי אליו ואמרתי: 'הרי מדובר שנצא בשמונה וחצי'. השיב לי הסבא זצ"ל: 'אני הולך ל'אהל שרה', לא לבר מצוה...' לא הבנתי את דבריו וחזרתי פעם נוספת על כך שכעת השעה היא שמונה ורבע, ובעוד דקות ספורות אנו צריכים לצאת מהבית. הרים הסבא זצ"ל את קולו ואמר לי: 'חמש דקות הלן, חמש דקות חזור, וחמש דקות ללמוד - לא כדאי?...' עוד לפני שהספקתי לקלוט ולהבין מה אמר, כבר שמעתי את הדלת למטה נסגרת... סדר של חמש דקות!"

"חשבתי לעצמי", סיים בהתרגשות, "אם כך, שאולי הוא יתעכב בלימודו ב'אהל שרה' חצי שעה יותר, אך לא. בשעה שמונה וחצי הוא כבר היה בחזרה בבית".

חוק ולא יעבור

סדריו של מרן זצ"ל יצוקים היו כאבני ברזל, ושום רוחות שבעולם לא היוזום ולו במאומה. וכה שח נכדו רבי אריה אלישיב שליט"א: "היה זה במוצאי שביעי של פסח תשמ"ט. שכנו של הסבא מרן זצ"ל שגר בצמוד לדירתו, הגאון הצדיק רבי שמואל שפירא זצ"ל, שאגב היה קשור עמו בקשרי משפחה באמצעות הרבנית ע"ה, נסתלק לבית עולמו. שעת ההלוויה נקבעה לשעה שתיים עשרה בלילה. באותו לילה שהיתי שם בבית במסגרת התורנות הקבועה שלי, והזמן גרמא שסייעתי ביד הסבתא הרבנית ע"ה לארגן את כלי הפסח ולהחליפם לכלי החמץ. כל אותו זמן ישב הסבא זצ"ל ולמד כהרגלו. בהגיע שעת ההלוויה, על אף השעה המאוחרת מאוד מבחינתו, יצאתי עימו להשתתף בה. חזרנו לבית בערך בשעה אחת בלילה, מיד הוא פרש למנוחת הלילה ונרדם לאלתר. מכיוון שנשארה עוד עבודה בסידור כלי הפסח ואחסנתם במקומם, נותרתי עדיין ער והעברתי כלים וסירים

על רגליו. באותן פעמים, לרוב דאגתי ממצבו החלש, חסתי על בריאותו וביקשתי ממנו שימשיך לישון עוד מעט. ממש הייתי צריך לשכנע את הסבא שישן עוד חצי שעה־שעה. אך מעולם לא עלתה ביד. הוא היה אומר תמיד: "ישנתי מספיק, צריך כבר לקום..."

"לפני כשבע שנים", ממשיך הוא לספר בהתרגשות, "עבר הסבא זצ"ל טיפול רפואי סבון בגופו, שהסב לו כאבים עצומים. באותה תקופה הוא נחלש עד מאד ולא היה בכוחו לקיים את סדר יומו הרגיל. המציאות הייתה שכל התאמצות כלשהי, אפילו הקלה ביותר, הייתה מעייפת אותו ומכריעה את גופו. הרופאים שבדקו אותו וניסו להסביר את התופעה, אמרו כי אין לכך סיבה מוגדרת, אלא זקנותו וגילו המופלג שהיה אז קרוב לשנת המאה, הם שגורמים לכך שכל דבר קטן הנעשה על ידו מביא לעייפות וחולשה עצומה, וכפי שמצוי רבות אצל זקנים בגילאים יותר צעירים ממנו, ומכיוון שכך, אין דרך לטפל בזה וכך יישאר המצב. אך את הסבא זצ"ל לא עניינו אבחוני הרופאים והדיאגנוזה שסיפקו, הוא אור חלציו וכעבור כמה שבועות שב לאיתנו, בחסדי שמים. באותה תקופה, שארכה כחודשיים, שבה שהיתי לכל הפחות לילה אחד בשבוע במחיצתו, שמתי לב לדבר מדהים: בכל שבוע היה מקדים את שעת הקימה שלו, כדי לחזור לסדריו הקבועים ולאותן שעות. בשבוע הראשון קם בשעה חמש ולמד בזמן שנותר עד לתפילה, בשבוע שלאחר מכן, כאשר כוחותיו שבו אליו במקצת, עמד על רגליו כבר בשעה ארבע וחצי ומאז למד עד לזמן התפילה, בשבוע שלאחריו שוב הקדים לקום בחצי שעה והפעם בשעה ארבע, כך שבועיים נוספים שבהם קם בשלוש וחצי ולאחר מכן בשלוש, עד ששב למתכונתו הקבועה של קימה בשעה שתיים וחצי לפנות בוקר. כך, הוא לא שת ליבו לדיבורים כאילו 'זה המצב ויש להשלים איתו', אלא בכוח הרצון העז שלו לא ויתר כהוא זה על סדרי הלימוד, ואכן, כאמור, כעבור תקופה קצרה שב לאיתנו לעבודת הקודש".

ניצול הזמן

ניצול הזמן, עד לחצאי־דקות ממש, היה אצל מרן זצ"ל לדבר שבשגרה, ומפליא היה הדבר בעיני כל סובביו.

עובדא אחת מני רבות, הממחישה את החשיבות שהעניק מרן זצ"ל לכל רגע ממש, סיפר נכדו הרה"ג רבי שלמה ישראלזון שליט"א: "זכורני כשבאתי אל הסבא זצ"ל לפני כמה שנים, כששהה בבית חתנו הגאון הגדול רבי עזריאל אויערבאך שליט"א בבית וגן. הגעתי לבית דודי שליט"א חמש דקות לפני השעה אחת בצהריים, כשזמן תפילת מנחה נקבע לשעה אחת. כשנכנסתי היה הבית מלא באנשים שבאו לשאול למוצא פיו. בדיוק אז הסבא זצ"ל יצא מביה"כ, נכנס לחדר והתיישב ליד הסטנדר שעליו הייתה מונחת גמרא במהדורה קטנה מההוצאות הישנות. השעון כבר הורה על ארבע דקות לפני השעה אחת. ניגשתי אליו ושאלתי את שאלתי, בעוד הסבא הניח כבר את אצבעו בדברי התוס'. הוא השיב לי על שאלתי כדקה, והנה רק סיیمתי לקבל את תשובתי, והוא כבר החל ללמוד כשהוא מתנדנד כדרכו בחיות וב'פרישקייט', כאילו עומדת לפניו שעה שלמה ורצופה של לימוד. המשכתי לעמוד על ידו, ותוך כדי נזכרתי בשאלה נוספת שהייתה לי. כשהבחין בכך, הרים את ראשו מהגמרא, שמע את שאלתי, השיב ושוב חזר לתלמודו. בשעה אחת ודקה סגר הסבא זצ"ל את הגמרא והחל בתפילת המנחה יחד עם הציבור שנאסף שם".

עובדא נוספת אודות כך שח רבי שלמה ישראלזון שליט"א: "באחד הימים

מוסף זכרון מיוחד

לזכרו של רשכבה"ג מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל

הפֿלס

בעת שהיה שקוע בתלמודו, לא הייתה שום אפשרות להפריעו, גם בעשיית רעש וכדו'. באחד הימים שבהם שהיתי אצלו, הגשתי בפניו כוס תה בשעה שהיה באמצע לימודו, מחמת שהיה זקוק לשתייה זו, אך הוא לא שם לב כלל לכוס שהונחה בפניו, המתנתי כמה דקות ומשלא שם ליבו נטלתי את הכוס והנחתיה בצידו השני על השולחן, אך שוב אינו חש כלל בכוס שהונחה במקומו, רק אחר זמן כאשר הזיז את ידו כדי ליטול ספר שם ליבו לכוס התה שהונחה בפניו מזה דקות ארוכות".

"לולי תורתך שעשועי"

כידוע, לא היו לו למרן זצ"ל זמנים שבהם פסק, ולו לרגע, מעסק התורה. זמני צער ויגון, כזמני שמחה וחדווה, כולם היו שווים אצלו בעמלה של תורה.

"זכורני", שח נכדו רבי דב ישראלזון שליט"א, "שבשבת קודש ט' בתמוז תשנ"ד, יום קודם פטירת הסבתא הרבנית הצדקנית מרת שיינא חיה ע"ה, ביקשני הסבא זצ"ל לקרוא לרופא, ואכן הוא הגיע ובדק את הסבתא. עם סיום הבדיקה, קראנו לסבא זצ"ל שהרופא רוצה לדבר עימו. הוא קם ממתיקות תלמודו, ואז אמר לו הרופא שקיצה קרוב מאוד. ראינו איך שהסבא עומד על מקומו בהלם מוחלט כמה שניות, אולי חמש־שש שניות, אך מיד נתעשת, הודה לרופא וחזר מיד לתלמודו בקול ובנעימות כדרכו כאילו לא שמע עכשיו מה ששמע..."

"קור וחוס וקיץ וחורף - לא ישובות"

מעיד נכדו רבי אליהו רימר שליט"א: "זכורני בלילות שבת קודש בחורף. בבית שרר קור עז, עד כדי שכל נשימה הייתה מוציאה אדים, ואנו התקשינו להירדם מרוב קור. אך הסבא זצ"ל ישב ושקד על תלמודו מאחרי סעודת ליל שבת ועד שכבה האור היה מעיין בספר, וגם לאחר שכבה האור היה ממשיך בלימודו עוד זמן רב".

"באחת השבתות", ממשיך הוא ומספר, "כאשר הגענו אליו בבוקר לאחר דרך שבה ירד גשם זלעפות, נכנסנו לחדרו ואנו רואים שהתקרה נוטפת מים, אך הסבא זצ"ל יושב על יד השולחן כהרגלו ולומד בהתמדה, כשמגבת על ברכיו. קראתי לעברו: 'ושאבתם מים בששון', והסבא השיב לי בחיוך: 'והמים להם חומה מימינם ומשמאלם...' כל הרצפה מסביבו הייתה רטובה ממים, אך הוא היה שקוע בעולמה של תורה".

מהו קושי וצער בעיניו

"לפני כשש שנים", מספר נינו הרה"ג רבי אברהם סמט שליט"א, "הייתי אצל הסבא מרן זצ"ל באחת השבתות שבהן שהו אצלו אף חתנו הגאון הגדול רבי עזריאל אויערבאך שליט"א ורעייתו הרבנית ע"ה. היה אז לסבא זצ"ל שטף דם בעין, והוא התקשה לראות. עם כל זאת, בשעה הקבועה בעוד ליל קם והתיישב ללמוד. הוא ניסה לפקוח את העין ככל שניתן, אך לצערו לא הצליח ללמוד מתוך הכתב. אין לתאר את מראהו באותם רגעים. הסבא זצ"ל היה נראה ממש שבור ורצון, והקושי ניכר על פניו מאוד. הרבנית אויערבאך ע"ה הבחינה בזאת ופנתה אליו: 'טאטע, היו לך מצבים קשים ביותר כל החיים, מעולם לא ראיתי אותך נראה כמו עכשיו'. השיב לה מרן זצ"ל כמסיח לפני תומו: 'אין לי צער גדול יותר מזה שאני לא יכול לשבת ללמוד...'".

"פתח ליבי בתורתך"

לאחר סילוקו של מרן זצ"ל, שח נכדו

הרה"ג רבי יעקב ברלין שליט"א אודות נס הצלת זקנו הגדול זצ"ל בחודש אלול תשס"ג, כאשר הגיע כבר עד שערי מוות ובזכות תפילות כל בית ישראל נושע ושב ורפא לו: "הגיתוח היה שבוע לפני ראש השנה, ובראש השנה הסבא זצ"ל כבר חזר הביתה ואמר 'נשמת' ובירך 'הגומל' ולאט־לאט הלך והתחזק בסייעתא דשמיא. בערב יום הכיפורים זכיתי להיות אצלו, כשהוא עדיין היה חלוש מאוד, ולמרות שבימים שקדמו לא תמיד היה יכול לעמוד בתפילת שמונה עשרה, הרי בתפילת מנחה באותו היום - ערב יום כיפור, כבר עמד והתפלל".

"רציתי לדעת", המשיך בהתרגשות, "איך הסבא מתפלל אחרי שבועיים כאלו שהוא עבר, מה יכלול בתפילתו - תפילת מנחה של ערב יום הקדוש. הייתי אז לבד בביתו (לא יכול היה להתפלל במניין), ואני שומע איך שהוא מתפלל כרגיל מילה במילה , בנעימות ובלי הפסק, כהרגלו. כשהגיע ל'מודים' חשבתי שכאן יהיה משהו מיוחד, אך לא, הכל כרגיל בנעימות כמונה מעות כדרכו, כך גם בווידוי ובי'על חטא'. כאשר הגיע ל'א־לוקי, נצור' הוא נעצר ואמר לאט, בהטעמה מיוחדת ובכוונה 'פתח לבי בתורתך'. הזמן שארכה לו אמירת שלוש מילים אלו היה

לכל הפחות כמו כל זמן אמירת א־לוקי נצור..."

"אותו הרב אלישיב שכל כולו היה דבוק בתורה ולאחר שעבר כזו תקופה קשה עומד בערב יום הקדוש, ועל מה הוא מפיל תחינתו? - 'פתח ליבי בתורתך', כי זה היה אצלו העיקר וכל מהותו".

שניים מקרא ואחד תרגום באימה וביראה

לא רק ללימודיו הסדירים והתדירים בעומקן של סוגיות התייחס מרן זצ"ל בכובד ראש, אלא אף ללימוד 'שניים מקרא ואחד תרגום', אשר לדאבון לב מזולזל הוא אצל רבים.

שח נכדו חביבו הרה"ג רבי אריה אלישיב שליט"א: "ביום שישי האחרון קודם לאשפוזו בבית החולים אשר ממנו לא קם, ישב הסבא זצ"ל בביתו באפיסת כוחות מוחלטת. בשעה שתיים־עשרה לפני הצהריים פנה אליו מקורבו הגר"י אפרתי שליט"א ושאל אותו האם להגיש לו חומש להשלמת 'שניים מקרא' שנותר לו. הסבא זצ"ל השיב בחיוב, ואכן החומש הונח לפניו. לאחר כמה דקות הבחנו כי הסבא זצ"ל עדיין לא החל לקרוא בחומש,

הרב לוי שמואלי

איך נפלו גיבורים ויאבדו כלי מלחמה

שבילך במים רבים ועקבותיך לא נודעו'.

מיום אשר הוטל עליו העול, נודע בשערים בשבתו עם זקני ארץ, וישב כסאות למשפט, וישובי על מדין, קיים בנפשיה "לא תגורו מפני איש" וכלשונו הזהב של הרמב"ם (הלכות מלכים פ"ד ה"י): "ובכל אלו הדברים דינו דין ובכל יהיו מעשיו לשם שמים ותהיה מגמתו ומחשבתו להרים דת האמת, ולמלאות העולם צדק, ולשבור זרוע הרשעים ולהלחם מלחמות ה'".

ובהלכות סנהדרין (פ"ב ה"ז): "ובכלל אנשי חיל שיהיה להן לב אמיץ להציל עשוק מיד עושקו, כענין שנאמר ויקם משה ויושיעין', אנשי אמת שיהיו רודפין אחר הצדק מחמת עצמן בדעתן".

"על כן יאמר בספר מלחמות ד', עשרות שנים של מלחמות להעמידי הדת על תילה לכל תת למשחית לנגוף את האהל, מסכת של קידוש ד' לעמוד בפרץ מול ראשי הפריצים "כי שרית עם אלוקים ועם אנשים ותוכל" רבינו הגדול, אבי כל תופשי המלחמה על טהרת בית ישראל: "רעה אחר רעה תבוא למקבלי גרים (יבמות קט) הנגע הממאיר של התבוללות נכרים בעם ישראל, הנעשה ע"י רע־בנים תלמידי הרב הצנחן נהרב הראשי של מפלגת מפא"י וגורוותיה הדלי"ם אשר כרמות ירושלמי נדמה לו, ובא להפוך את הקערה על פיה כי בארץ ישראל קבלת עול מצוות אינה מעכבת את הגירות] שהפך את קבלת עול מצוות לחוכא וטלולא, מעשה קוף בעלמא, אם בראשיתו של יצירת הנגע היה זה דומה לחוט של בוכיאי, הוכיח סופו כעבותות העגלה, על תחילתו. ועל דבר זה נצטער אותו צדיק בכל השנים (זבחים נ"א) בזקנותיה דרב כשהוא עולה באחד ומאה שנה הוציא חרב מתערה, ועשה את הגולה כולה כמדורת אש על השערוריה הנוראה של גיורי צה"ל אשר ביקשו להכניס אלפי גוים גמורים לכרם בית ישראל.

בחגיגה (ה:): "כי קא ניחא נפשיה דרבי יהושע בן חנניה אמרו ליה רבנן מאי תיהוי עלן מאפיקורסין, אמר להם, 'אבדה עצה מבנים, נסרחה חכמתם' כיון שאבדה עצה מבנים נסרחה חכמתם של אומות העולם".

"כי נח נפשיה דר' אלישיב איחתרו שבעין מחתרתא בנהרדעא" (מוע"ק כ"ו), כל מבקשי רעתה של היהדות הנאמנה, ציפו לרגע בו יעקר החומה השומרת על הגחלת, מפעלי תעשיית הגיורים, פועלים במלוא הקיטור, ואין מי שיאמר למלאך המשחית הרף, רב דלי' בעל משרת דיין אשר העז להתיר אשת איש מועמד לדיין בבית הדין הגדול, ועוד היד נטויה.

רבינו הגדול על מי נטשת את הצאן, איכה תרעה איכה תרביץ בצהריים, מרן החזון איש זיע"א, נתבקש לשיבה של מעלה בעיצומה של גזירת גיוס נשים, גדולים צדיקים במיתתן יותר מבחייהם, והמגיפה נעצרה. כה יעזרנו הי"ת, וזכותו הגדולה של רבינו תעמוד לנו ויבוטלו מעלינו כל גזירות הרעות אכ"י"ר.

הפֶּלֶס

תשובה חדה כסכין. לרוב בהירות המענה, נדמה היה כי בסוגיא זו שנשאל בה עסק מעט קודם. אך כאשר הדבר נשנה בכל שאלה ושאלה, ניכר היה כי התורה כולה חרותה על לוח ליבו, ובכל דבר ועניין הרי הוא כאילו עסק בו קודם לכן ממש.

מספר נכדו הרה"ג רבי אהרן דוד סופר שליט"א: "בברית של בני הגדול נ"י שימש הסבא מרן זצ"ל כסנדק. בסעודת המצוה שלאחר הברית, בה השתתף, הופיע יבדלחט"א דודי הגאון האדיר רבי חיים קניבסקי שליט"א והתיישב לצידו. מיד החל הגר"ח שליט"א לשאול את חמיו הסבא זצ"ל בעומק הסוגיות בכלאים ובדברי הרמב"ם אודותיהם, מבלי לפתוח ספרים. בתחילה התפלאתי על הדבר, הרי הסבא זצ"ל עוסק בסוגיותיו הוא, והיאך ראוי לשאלו מבלי לעיין בספרים הנדרשים? אכן על אתר שמעתי את הסבא זצ"ל משיב בבירור בכוונת הרמב"ם ובעומק הסוגיות, והבנתי מדוע שאל כך".

הלכה והנהגה

עמידה בחזרת הש"ץ

ידועה היא קפידתו היתירה של מרן זצ"ל על העמידה בחזרת הש"ץ. גם באחרית ימיו, בעת שחולי ומכאוב אפפוהו מכל עבר, זכו מתפללי בית מדרשו של מרן זצ"ל לחזות כיצד מקפיד הוא על קיומה של הלכה זו.

שמענו מאחד מנכדיו שזכה לשמש לפניו רבות: "גם בימי צער ומכאוב, לא עומעמו אצל הסבא זצ"ל שום הקפדות הלכתיות, כפי שאירע באחד מהימים בהם סבל מכאבי רגליים נוראיים שלא ניתנים לתיאור. היה זה לאחר לימוד הלילה כהרגלו, ואחר שבאותו היום היה אצלו רופא אשר בדקו וגילה כי ברגליו ישנם כמה ליטרים של מים! מצב נורא ואיום ה", הגענו לתפילת שחרית כשהוא בחולשה נוראה. למרות הכל, בחזרת הש"ץ עמד כהרגלו ללא שום מחשבה לשנות ממנהגו כהוא זה".

"ניתן כבר להתפלל שחרית"?...

מספר נכדו חביבו הרה"ג רבי אריה אלישיב שליט"א: "כזכור, בחודש אלול תשס"ג עבר הסבא זצ"ל ניתוח מסוכן. הניתוח אמור היה להתחיל דקות ספורות לאחר השקיעה, ולכן התיר הסבא זצ"ל לעצמו להתפלל מעריב קודם צאת הכוכבים, אלא שכטבעם של דברים, תחילת הניתוח התאחרה לאחר צאת הכוכבים, ומיד נודרז הסבא זצ"ל לקרוא שוב קריאת שמע. הניתוח נערך בהרדמה מקומית בלבד והתארך לכדי שמונה שעות, שבהן התבקש הסבא זצ"ל להיות בריכוז מלא שלא לזוז וכו', בשליטה מופלאה ונדידה למרומי גילו מעל לתשעים שנה".

"והנה רק נסתיים הניתוח בשעה ארבע וחצי לפנות בוקר, הורשינו המקורבים להיכנס אל החדר. הסבא זצ"ל מיד שאל אותנו: 'האם ניתן כבר להתפלל שחרית?...' כמדומה שיש במעשה זה לשקף זעיר מדרמותו הגדולה, שזהו כל מה שהעסיקו בשעה קשה זו אחרי הניתוח, בהיותו כולו קודש לד' לבדו".

כבוד ספר התורה

מתפללי בית מדרשו של מרן זצ"ל מעידים על עוצם השמחה והחדווה שבה היה שרוי מרן זצ"ל ביום שמחתו - יום

שמחת תורה. יחד עם זאת, הקפדה יתירה נהג מרן זצ"ל בכבוד ספרי התורה היוצאים ממקומם הקבוע ביום זה וחוגגים עמם בריקודים ומחולות לכבוד גומרה של תורה. כך מעיד נכדו חביבו הרה"ג רבי ישראל אלישיב שליט"א: "בעוד בכל ענייניו נמנע הסבא זצ"ל מלהעיר על דבר שלא היה נראה בעיניו כהגון, וגם כאשר עשה זאת, היה זה בחכמה ובתבונה בצורה מכובדת ונעימה, מכל מקום בדבר אחד ראינוהו מקפיד וגוער. בעת ההקפות בשמחת תורה. כאשר הבחין הסבא זצ"ל שאימי מהנוכחים בבית הכנסת מגביה את רגליו יותר מדי בשעה שספר תורה בידיו, או שנוהג שלא כבדרך הכבוד הראוי לספר התורה, היה קם ממקומו, גוער בו ומורה לו לשוב ולכבד את התורה כראוי לה".

"הייתה לו הקפדה גדולה", הוא ממשיך ומוסיף, "שצעירים לא ירקדו כשספרי תורה בידיהם. כאשר הבחין בבחור צעיר מדי הנושא ספר תורה ורוקד עמו, היה מורה לגבאי ליטול ממנו את הספר. בשנים האחרונות הסכים הסבא זצ"ל שגם צעירים ייטלו ספר תורה לרקוד עמו, אך בתנאי שימנו על גביהם שומר מבוגר".

"בורא נפשות" במקומו

"בתקופה האחרונה ממש לשהותו בביתו", שח נכדו רבי אריה אלישיב שליט"א, "ישב הסבא זצ"ל בחדר החיצוני מסובל בייסורים. רציתי להקל מעליו מעט והכנתי לו כוס קפה. את החולשה הנוראה שבה היה שרוי אין לשער ולתאר. את הכוס הוא שתה טיפין-טיפין, לגימה אחר לגימה. והנה, לפתע הוא קם, נאחו בהליכון וצעד לביה"כ בקושי רב. בצאתו ואחר נטילת ידיים, חפצתי לסייע בידו וסובבתי את ההליכון לכיוון חדרו שישוב לנוח מעט, אך לא, הוא סובב אותו לכיוון השולחן. שאלתי אותו: 'הסבא רוצה לחזור למקומו על יד השולחן?' בלא קול, סימן לי שכן. הוא הגיע לשולחן התיישב על הכסא בקושי ממש, ולפתע אני שומע אותו מברך בקול צלול ברכת 'בורא נפשות', מילה במילה. כשסיים לברך, קם מכיסאו בייסורים נוראיים וצעד לכיוון החדר. בראותי זאת, לא ידעתי את נפשי מהתפעלות. אדם בגילו המופלג, במצבו הנורא, בייסוריו האופפים את כל גופו, לא מוותר על ברכת 'בורא נפשות' במקום שבו שתה את הכוס..."

שינה בסוכה במסירות נפש

"היה זה בחג הסוכות לפני שנים ספורות, בהיותו בן למעלה מתשעים שנה", מספר נינו רבי אברהם סמט שליט"א. "אחד מימי חול המועד היה גשום וסוער. בתו הרבנית אויערבאך ע"ה פנתה אליו לעת ערב ואמרה לו: 'טאטע, מאוד קר, ובמשך היום אף ירד גשם, יהיה זה מסוכן לישון בסוכה'. הסבא זצ"ל השיב: 'נו, נראה...' היא הבינה שהוא מנסה להתחמק, ועל כן קראה לרופא. הרופא שהגיע אמר לסבא זצ"ל, כי לאור מצב בריאותו הוא אכן ממליץ לו שלא לישון בסוכה. ואכן הסבא שמע את הדברים. הרבנית אויערבאך, שדאגה מאוד לשלומו - והסבא זצ"ל אף העריך אותה מאוד על כך - לקחה את המיטה מהסוכה והעבירה אותה לבית. כשהגיע זמנה הקבוע ללכת לביתה, קודם צאתה, בשעה שבירכה את הסבא ביא גוטע נאכט', היא עוררה שוב שלא יישן באותו לילה בסוכה. לאחר זמן מה קרא לי הסבא זצ"ל ושאל: 'עכשיו יורד גשם בחוץ?' השבתי: 'כרגע לא, אבל יש בחוץ רוחות חזקות ומאוד קר'. הוא אומר לי שוב: 'גשם לא יורד'. הגבתי בשנית: 'לא, אבל מאוד קר'. לשמע דבריי, הפטיר הסבא זצ"ל: 'אם קר - אפשר להסתדר, אפשר להתכסות בעוד שמיכה, אפשר ללבוש בגד נוסף'. מאחר שהייתה מוטלת

עלי האחריות והדאגה לשלומו, אמרתי לו: 'סבא, אני לא יכול לקחת אחריות, הרופא המליץ שלא כדאי לישון בסוכה'. הסבא זצ"ל שמע ושתק. לפתע הוא קם ממקומו, צעד לחדר והתחיל להוציא בידיו את הכרית והשמיכה לכיוון הסוכה. או אז ראיתי שמצוות השינה בסוכה היא כל כך בנפשו, ונטלתי מידיו את השמיכה והכרית והחזרתי את המיטה לסוכה. אחרי כמחצית השעה התקשרה הרבנית אויערבאך לבית ושאלה אותי: 'נכון הסבא כבר בסוכה? ידעתי שאני לא אצליח...' אני השתוממתי למראה עיניי: בגיל כה מופלג, בחולשה תמידית, במזג אויר סוער, כך שהיו לו כל הסיבות שבעולם שלא לישן בסוכה - אך הוא לא ויתר כהוא זה ועמד על כך בתוקף".

חומרות - לעצמו

שח לנו אחד מניניו אודות התופעה המופלאה שנוכחו בה כל הקרובים למרן זצ"ל, כאשר היה מחמיר לעצמו בהלכות ובהנהגות שונות, אך לעיני אחרים היה מסתיר את אורחותיו והנהגותיו: "באחד הימים הוגש לפניו איזה דבר מאכל, סוג של עוגייה כלשהי. כאשר בני הבית שמו את ליבם שאינו אוכל את העוגייה, שאלו אחד מהם מדוע אינו אוכל. השיב הסבא זצ"ל, שיש לו ספק על ברכתה ולכן נמנע מלאכול".

"כאשר הגעתי לביתו לאחר זמן מה, שמעתי מהנכד ששאל אז את אשר אירע, והדבר היה חידוש בעיניי. כאשר היה באפשרותי, ניגשתי לסבא זצ"ל ושאלתי אותו מה ברכתן של עוגיות אלו, ועל אתר השיב לי: 'מזונות'. או אז הבנתי כי לא כל מה שנהג לעצמו בחומרות ויהידורים לפנים משורת הדין, חפץ להחמיר על אחרים. מעשים ודוגמאות מעין אלו היו דבר יום ביומו, כאשר בעוד כשלעצמו החמיר באיזה עניין, הרי כששאלו אותו אודות עניינים אלו, השיב על אתר כאילו אין כאן מקום לספק".

דברי שבח - רק כהלכה

מספר נכדו חביבו רבי ישראל אלישיב שליט"א: "בשמחת 'שבע ברכות' לאחת מבנות המשפחה תחי', דרש אחד הנוכחים בהתפעלות כי החתן דנן כה אוהב את התורה ודבוק בה, עד שכבר בילדותו היה יכול להעיר את אביו משנתו ולבקש ממנו ללמוד עמו. הדברים לא נעמו לאזניו של הסבא זצ"ל, שהיה נוכח במקום, והוא הגיב מיד: 'איך אפשר לספר כאלו דברים על החתן? הרי זו הלכה ברורה ומפורשת שאסור לבן להעיר את אביו?' כל הנוכחים והמשתתפים היו מופתעים, נראה היה להם שהסבא זצ"ל אחוז שרעפים ואינו מאזין כלל לדרשות הנאמרות בשמחה, אך זאת ראינו בעינינו שאוזניו שמעו הכל, וכאשר מדובר היה בעניינים הנוגדים את ההלכה, לא היסס מלהביע את דעתו".

עדינות נפשו הטהורה

כל אותם שזכו לשרת בקודש מעידים בפה מלא, כי מעולם כמעט לא התבקשו על ידי מרן זצ"ל לעשות עבורו איזה דבר. כך, אפוא, שח נכדו רבי אריה אלישיב שליט"א: "כששהה בבית החולים אחר אירוע הלב לפני כעשרים שנה, נכחתי אצלו בתורנות. הוא היה זקוק לשתייה, אך לא ביקש מאומה. רק ששאלתי 'סבא רוצה כוס תה?' הוא הגיב 'נו, נר'..."

עובדא נוספת אודות כך שמענו מאחד מניניו אשר זכה רבות לשרת בקודש: "בעת שהסבא מרן זצ"ל ישב 'שבעה' על בתו הרבנית אויערבאך ע"ה, היה זקוק לאור חולשתו הגדולה לסיוע בקימה ממושבו הנמוך. במהלך לימוד הלילה שבו שהיתי

אצלו, קם פעם אחת מכיסאו, אך לאחר מכן כאשר הוזקק לקראת הבוקר לקום שוב ושב למקומו להמשך הלימוד, שוב לא חזר לשבת אלא נשאר על עומדו, וזאת מחמת שהבחין שהסיוע לו לקום ממושבו בפעם הראשונה היה קשה עלי..."

"פעם נוספת שבה ראיתי שלא היה מבקש ואפילו דברים פשוטים", מוסיף הוא בהתרגשות, "אירעה פעם אחת כשקולו היה צרור, ועקב כך נמנעה ממנו שירת הזמירות בשולחן השבת. לפתע באמצע הסעודה אמרתי לסבא זצ"ל: 'נשיר זמירות שבת?' והוא השיב לי: 'נו, אדרבה, תוציא אותי...' אפילו דבר פעוט כזה, כמו לשיר זמירות שבת, עדינות נפשו לא נתנה לבקש ורק המתין שאציע זאת".

זהירות בממון

זהירותו של מרן זצ"ל בממון הייתה לאות ולמופת, ונודעת היא הנהגתו שלא לקבל משום אדם מאומה כמתנת חנם. אחד מניניו שח לנו, כי "כאשר היה הדבר נוגע לענייני ממונות, היה הסבא זצ"ל בקי בפרטי פרטים. כך, אפוא, זכורני שבאחד הימים רכשתי מפה חדשה לשולחן שהיה סועד עליו. כאשר התיישב לסעוד את ארוחתו, הבחין מיד במפה ושאל: 'מי שם את המפה החדשה?' בני הבית ששהו שם השיבו לו שאני קניתי את המפה. ועל אתר הסבא זצ"ל כמעט והכריח אותי לומר לו כמה עלתה המפה. לא הייתה לי ברירה ונקבתי בסכום, ומיד שילם לי את הסכום במלואו".

ממונם חביב עליהם

מספר נכדו רבי אברהם רימר שליט"א: "באחת הפעמים שבה שהיתי במעונו של הסבא זצ"ל במוצאי שבת, יצא הסבא מן החדר, וכאשר עמד לכבות את האור, נתקלה ידו בדבק-נייר שנותר מונח על מתג החשמל כדי שלא ייכשלו, ח"ו, בשבת קודש. בשל חולשתו הגדולה, לא הצליח הסבא להסיר את הדבק. תיכף ניגשתי והורדתי את סרט ההדבקה, כשבכוונתי היה להשליכו אל פח האשפה. אך הסבא זצ"ל אמר לי להדביקו על יד המפסק, באומרו: 'הרי אפשר להשתמש בזה שוב בשבת הבאה'".

בין אדם לחברו

הכרת הטוב

מידת הכרת הטוב הייתה טבועה בדמו של מרן זצ"ל בכל עוז. מספר נינו הרה"ג רבי מרדכי דוד זייבלד שליט"א: "בתקופה הראשונה שזכיתי לישון בביתו, ניגש אלי הסבא זצ"ל באחד הימים ונתן לי שטר של מאה שקלים. לא הבנתי במה מדובר, ושאלתיו מהו כסף זה. הסבא השיב לי בחביבות 'מתנה לך'... וזאת יש לציין כי לא היה לי שום קושי בשניה בביתו, בפרט שבאותם ימים לא היה צריך לשמשו בשום דבר ועניין, אלא רק לישון בבית, ואף הסדר זה היה נוח עבורי מבחינות אחרות, מכל מקום הסבא זצ"ל חש צורך לשלם ולגמול עבור החסד".

לב טוב

אחד מניניו שח אודות השנים שבהן זכה לשהות במחיצת הקודש: "תמיד היה הסבא זצ"ל נותן לנו תחושה טובה ונעימות מיוחדת. לדוגמא, בחגים וזמנים מיוחדים, הייתי מגיש לו בעת ארוחת הערב

יט

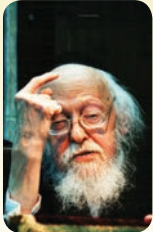
בחותרמו של כהן גדול

מוסף

זכרון

מיוחד

לזכרו של רשכבה"ג מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל

הפֿלס

בחזרתנו של כהן גדול

קערה עם כמה מיני תבשיל מיוחד. שמתי לב שהוא מותיר בקערה חלק מהתבשיל והיה אומר לי: 'זה נשאר'. הדבר הפליא אותי, עד שהעליתי בדעתי, כי ייתכן ובכך שמותי, מתכוון שיישאר עבורי, ועל כן בפעם הבאה שהגשתי בפניו את התבשיל הותרתי מעט בצד ואמרתי לו שנוותר עוד במטבח עבורי, ואכן באותו היום הוא סיים את כל המאכל. כמו כן, ביום רגיל מימות השנה לא היה שואל אותי האם אכלתי ארוחת ערב, כי ידע שהגעתי לביתי אחר הארוחה, אך בזמנים שהיה מחשב שאולי עדיין לא אכלתי, כמו ליל בדיקת חמץ והזדמנויות נוספות, היה אומר לי: 'נו, תיטול ידיים לסעודה'. כך בכל עת היה נותן את התחושה הטובה והנעימה למי ששהה בצילו".

נינו הרה"ג רבי אברהם סמט שליט"א מספר אף הוא עובדא מפעימה על שימת הלב המופלאה לכל הסובבים: "על אף שקיעות המתמדת בעמל התורה, ידע הסבא זצ"ל להלך כנגד רוחו של כל אחד ואחד ולשים לב לכל הנצרך לזולת. כך, לדוגמא, בשבת בבוקר לאחר סיום התפילה

היו עולים לקידוש במעונו קבוצת תלמידים ובני משפחה. הייתי מניח על השולחן צלחת עם מיני מזונות לציבור הנוכחים, על מנת שיאכלו ויצאו ידי חובת קידוש במקום סעודה. הסבא זצ"ל את תשומת ליבי לכמות הנדרשת עבור כל הנוכחים באומרו: 'זה לא מספיק', ויש להביא מיני מזונות נוספים. בנוסף, בפעמים ששהיתי אצלו עם רעייתי בשעת קידוש היום, היא כמובן התיישבה בצד החדר, מפני ציבור האנשים ששהה שם. לפתע, קודם תחילת הקידוש, קורא לי הסבא זצ"ל ומתעניין: 'יש לה מקום לשבת?' אמרתי לו: 'כן, היא יושבת'. בתגובה, הוא הוסיף ואמר לי: 'שתשב יותר קרוב לשולחן. שלא תרגיש בצד'. אלו שתי דוגמאות מעטות על קצה המזלג ממש, אך תמידן כסדרן הבחנו ברגישות מיוחדת לצורכי הזולת בצורה בל תתואר".

דעתו מעורבת עם הבריות

דאגתו של מרן זצ"ל להעניק תחושה טובה ואכפתית לסובבים אותו הייתה מופלאה עד מאוד, כאשר ידע להבין לליבו

של כל אחד ואחד, ואפילו לצעירים ונערים. מעיד נכדו הרה"ג רבי שלמה אלישיב שליט"א: "היה זה בבחורות, באחד הלילות שבהם הייתי בתורנות בבית הסבא זצ"ל ירד שלג כבד בירושלים כולה. בסיוע עסקן מיוחד, הובאתי ברכב מיוחד משיבת 'קול תורה' בבית וגן לבית הסבא במאה שערים. לאחר שהסבא זצ"ל השכים קום ללימודו כהרגלו בשעה שתיים ורבע לפנות בוקר, פנה הוא לחדר שבו שהיתי ואמר לי: 'למה אתה לא יוצא החוצה לראות את השלג? זה מאוד יפה'... חשתי לא נעים ואמרתי לו: 'נו, שלג, לא צריך'. אך הסבא זצ"ל המשיך בדבריו: 'לא, לא, זה יפה. תצא ותראה, זה מאוד יפה'...

"הרגשתי איך אכפת לסבא זצ"ל שהיות שאני שוהה אצלו אינני יכול לצאת ולחזות בשלג, ולפיכך כננס אלי ואמר לי כדברים הללו".

עין טובה

שח נכדו חביבו רבי אריה אלישיב שליט"א: "בתקופה מסוימת בעת סעודות

שבת ראיתי אצל הסבא זצ"ל הנהגה מעניינת. כאשר היו מגישים את המנה האחרונה, היה נמנע מלאכלה ומעבירה לסובבים שיאכלו הם, באומרו 'כבר אכלתי מספיק' וכדו'. בתחילה לא ייחסתי לכך חשיבות, חשבתי שאכן קשה לו לאכול יותר. אך באחד הימים מימות החול כאשר דיברתי עמו על הנכד שעומד להגיע לשבת, שאל אותי: 'למה לאותו בחור מגישים 'קומפוט' קנוי ולי מגישים משהו ביתי?... איך אני יכול לאכול אוכל טוב יותר ממה שמגישים לבחור הישיבה?... (לסבא זצ"ל היו מכינים מנה אחרונה שונה, המתאימה לבריאותו). השבתי לו: 'מי אומר שהקומפוט הביתי טוב יותר מזה הקנוי? גם הקנוי הינו מזון טוב', אך הסבא זצ"ל עיוות את פניו לאות ביטול ואמר לי: 'אני יודע, אני רואה את היחס לקומפוט הזה'...

"רק אז הבנתי", הוא מסיים, "למה במשך למעלה משנה לא אכל את המנה האחרונה שהוגשה לפניו, וכמובן שלא שח לפנינו מילה בעניין, ורק לאחר זמן ואגב אורחיה התייחס לכך, כשהוא מתפלא איך יכול לאכול יותר טוב מהנכדים".

"ליבן של ישראל"

רבנו מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל היווה סמל ודוגמא לדמות 'האדם השלם'; בתורתו, בהליכותיו ובכל אורחות חייו ☞ משך שנות דור היה רבנו מרן זצוק"ל מיצר ודואג בדאגתן של ישראל, מאזין לשוועת העם ונושא סבלותיו על שכמו ☞ בכתבה הערוכה לפניכם שרטטנו קווים למידות המופלאות ולרגישות היתירה ששכנה בלבו הגדול של מרן זצוק"ל, לב של תורה בטהרתה - "ליבן של ישראל"

יחזקאל מן

נהרות של דיו ומילים אודות גדלותו הנאדרת של רבנו פאר הדורות מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל, נכתבו בשלושת השנים האחרונות, מאז הסתלק ונשבה ארון האלוקים. התופעה הנדירה שחזו כל בית ישראל במרן זצוק"ל, בהיותו מצוי בשקי-עות לימוד התורה מתוך שקדנות והתמדה, משך למעלה ממאה שנות חיים, הותירה כל מתבונן בהשתוממות רוח ועוררה את הלבבות לחשקת התורה ביתר שאת ועזו. דמותו של רבנו מרן זצוק"ל, שליוותה ואפפה ברוחה הכבירה את כל בני הגולה, נטוותה ונשזרה על ידי קווי מתאר רבים לאין-ספור. יחידיו הרכיבו, ארגו והשלימו את הדמות הייחודית הנאצלת של 'האדם השלם', אשר אור שמשו האיר וזרח על בני הדור כולו.

רבים הביטו בהשתאות על השקדנות, ההתמדה והיגיעה בתורה בכל הכוחות של מרן זצוק"ל. היו שהדגישו את הבהירות והשליטה בכל מכמני התורה, לצד דקדוק ההלכה והדין, ניצול והקפדת הזמן, עמקות וירידה לשורש ולפרטי פרטים בכל ענין, ועוד כהנה וכהנה שאי אפשר לפרטם כי רבים המה.

בכתבה הערוכה לפניכם בחרנו להביא מספר סיפורים נבחרים באמצעותם ננסה לגעת אך בקצה תוארו של רבנו זצוק"ל; לשרטט קווים למידותיו המופלאות, להק-פדתו הנחרצת בדברים שבין אדם לחברו, התרחקותו כמטחווי קשת מכל בדל וחשש של פגיעה בזולתו, כפי שנהג ברגישותו המיוחדת לזולת ולכאביו, למצוקות הפרט ובעיותיו - אף כי היטיב להסתיר זאת מהסו-בבים בהיותו נוצר את רגשותיו בעמקי לבו הטהור פנימה.

תחילה התמקדנו בסיפור דברים נורא ומיוחד, מעת ביקורו הראשון של מרן זיע"א בכותל המערבי בימי ילדותו,

כשנחשף לראשונה למראות חורבן המקדש ועם ישראל כולו, סיפור המתאים מאין כמוהו לימים אלו, ימי 'בין המצרים', בהם אבלים אנו על חורבן בית המקדש. מקור הדברים בספר הנפלא "משוש דור ודור" השזור את מסכת חייו המופלאה של פאר הדורות מרן זצוק"ל, תוך שרטוט ביד אומן של אותם ימים קדמונים.

'שעת חימום' בכותל המערבי

בשחר ילדותו זכה רבנו מרן זצוק"ל ליצוק מים על ידיו של סבו זקנו המקובל האלוקי בעל הלשם זיע"א. מפורסמת העובדה כי היה זה רבנו זצוק"ל שבגיל צעיר, בן י"ג שנים, העלה על הכתב את רזי תורת הנסתר ששמע מפי בעל הלשם, עד שהושלמו לספר, ספר הכללים, עליו העיד המחבר בעל הלשם כי "ספר זה הוא עמוק מאוד".

תדיר היה רבנו זצוק"ל מלווה ומשמש את זקנו בעל הלשם באותן שנים, בהיות רבנו נער צעיר שלא מש מתוך אוהלו. על אותה תקופה רוויית הוד העיד רבנו פעם, באורח נדיר, בעת שעסק בדיני קריעה בעת ראיית מקום המקדש, ואף העלה זיכרון מימים רחוקים בעת שיעורו היומי.

בעל הלשם חפץ אז, לאחר עלייתו לחונן את אדמת ארץ ישראל, לגשת ולהתפלל אצל הכותל המערבי. עזה הייתה תשוקתו לשפוך שיח לפני קונו במקום ממנו לא זזה שכינה מעולם. הנכד, רבנו מרן זצוק"ל, זכה ללוות את סבו הגדול בדרכו, והיה עד לסערת הרוח שפקדה את בעל הלשם בעת עמדו למרגלות הכותל המערבי, שריד בית המקדש, העומד שם וחרב בעוונותינו.

היה זה הביקור הראשון של בעל הלשם במקום המקדש, ומראות החורבן שהשתק-פו בין חומות ירושלים העתיקה הציפו את נפשו הדואבת. לבו לא הצליח להכיל את גודל רגשותיו ועוצם כאבו, ודמעותיו זלגו

ללא הרף בעודו גועה בככי תמרורים על החורבן הנורא של בית ד' ועל הגלות המרה של עם ישראל הנרדף עד צווארו. במילים ספורות תיאר לימים מרן זצוק"ל את שהתרחש באותם רגעים בעת שעסק בשיעורו בסוגיית 'קריעה בשעת חימום', כפי שמוכא בספר 'הערות' על מסכת 'מועד קטן': "הראוני בספר 'הקודש והמקדש' שכתב דהפטור בשבת הוא משום דחיוב הקריעה אינו אלא בשעת חימום, ולכן כיון שבשבת היה שעת חימום ול"ש לקרוע, ואח"כ במוצאי שבת שוב אינו שעת חימום כבר, ולכן הוא פטור. אבל אם אכן בא רבע שעה וכדו' קודם השקיעה בשבת, ונשאר שם עד מוצאי שבת, הרי זה חייב לקרוע. אמנם המנהג שלא לקרוע כלל כש-רואה בשבת, והוא מנהג של זקני ירושלים משנות דור ודור, שאם עברו שלושים יום שלא היו בכותל, היו הולכים בשבת. אמנם פעם ראשונה שייך חימום במציאות (ואין נפק"מ לדינא)".

כאן, ברצות מרן זצוק"ל להגדיר מהו 'שעת חימום', הזכיר את שאירע כשמונים שנה קודם לכן, בבואו עם בעל הלשם אל הכותל המערבי: "ודכירנא כד הוינא טליא ובאנו לארץ ישראל עם הסבא הגה"ק איש האלוקים בעל הלשם זיע"א, ובאנו פעם ראשונה לכותל המערבי, והייתה התרגשות גדולה של סבי זיע"א עד למעלה".

במילים ספורות אלו גילה מרן זצוק"ל טפח, והסתיר אלפי טפחים, מסערת הרג-שות שהתחוללה בנפשו באותה עת, כש-נחשף לראשונה בחייו למציאות הקודרת של חורבן המקדש ועם ישראל, בינות לבתי הישמעאלים שגדשו והסתירו את הכותל המערבי מאין רואים.

אף לעת זקנתו, כשנשאל אודות זיכ-רונותיו מזקנו בעל הלשם היה מספר מרן זצוק"ל עובדה זו, כפי שאירע עמו בהיותו כבן י"ד שנים. ניכר היה על מרן זצוק"ל הרושם הכביר וההתרגשות הרבה שאפפה

אותו לנוכח אותה 'שעת חימום' בכותל המערבי, התרגשות שהותירה את חיתומה לאורך כל שנות חייו.

על פי עדות נכדו של מרן, יבדלחט"א הרה"ג רבי דב ישראלזון שליט"א, הוסיף מרן זצוק"ל כי לנוכח כאב לבו הנורא ממראות הגלות והחורבן, לא יסף עוד בעל הלשם לשוב ולהתפלל בכותל המערבי, מתוך חשש כבד לבריאותו ולחיייו. היה זה, אפוא, הביקור היחיד של בעל הלשם במקום הקודש והמקדש.

נהר של דמעות

שנים רבות חלפו מהביקור נורא ההוד, בארץ ישראל הוקמה מדינה ציונית חפשית, למגינת לב החרדים לדבר ד', והכותל המע-רבי נותר שנים ארוכות בידי זדים וכף רגלו של יהודי לא יכלה לדרוך בו.

רבנו מרן זצוק"ל החל באותן שנים למ-לאות מקום אביו כרבה של חברת "תפארת בחורים", שם נשא משיעוריו ודברותיו מדי יום ביומו. קרוב לשבעים שנה נשא מרן את "תפארת בחורים" על כתפיו, מאז חודש חשון תש"ג, בעת פטירת אביו זצוק"ל, ועד לשנת הסתלקותו.

מנהג היה לחברי "תפארת בחורים" לצעוד מדי חג השבועות לאחר תפילת שחרית וקריאת התורה לעבר הכותל המ-ערבי, שם נעמדו לתפילת מוסף מול שריד בית מקדשנו באמרם בתחינה "אבינו מלכנו גלה כבוד מלכותך עלינו מהרה...", ומה נאדר היה המחזה לראות את בני החבורה צועדים, ומרן זצוק"ל בראשם, מפלסים את דרכם בסמטאות העיר העתיקה לעבר שריד בית המקדש.

במנהג זה החזיקו חברי "תפארת בחו-רים" מאז שנת תשכ"ז, ועד לערוב ימיו של רבנו מרן זצוק"ל, בעת שמפאת חולשתו נבצר ממנו לצאת רגלית לדרך הארוכה.

בני רבנו זצוק"ל, יבדלחט"א הגאונים

מוסף
זכרון
מיוחד
לזכרו של
רשכבה"ג
מרן
הגרי"ש
אלישיב
זצוק"ל

הפֶּלֶס

רבי משה ורבי בנימין שליט"א, העידו על ההליכה הראשונה אל הכותל המערבי באותו חג השבועות, לאחר ששכנו הק־ רבות הקשים של מלחמת תשכ"ז ונוצרה שוב האפשרות לגשת אל מקום המקדש. אז יצאו והתלוו הבנים שליט"א אל אביהם הגדול ובני ה'חברה' עמו, שצעדו יחדיו לעלות וליראות את פני ד' במקום המקדש, מקום השראת השכינה.

כאמור, היה זה מיד בתום המלחמה. הדרך הייתה עדיין בחזקת סכנה מחמת המוקשים הרבים שהיו פזורים לאורך השטח השמם שאך ימים ספורים קודם לכן שימש כקו הגבול של ירושלים. בשל כך נאלצו בני החבורה לעשות דרכם בעקיפין, דרך רחובותיה הצרים של השכונה הוותי־קה י'מין משה', ולבסוף, לאחר כשעתיים תמימות של הליכה, ניצבו בהתרגשות ליד הכותל המערבי, שריד בית המקדש.

חברי "תפארת בחורים" נעמדו לתפילת מוסף של חג השבועות בסמוך לכותל המערבי. תשע עשרה השנים בהן לא יכלו היהודים להתפלל ולשפוך את לבם במקום נתנו את אותותיהן. ההתרגשות נסקה ותחור־שה נשגבה של התעלות לחלה בלבבות ההומים.

אף רבנו מרן זצוק"ל, העידו הבנים יבדלחט"א, נעמד בסמוך לכותל המערבי, ולא הצליח לכלוא את פרץ רגשותיו. תפילתו הייתה שזורה בנהר דמעות שזלגו מעיניו ללא הרף. געועיו וכיסופיו למקום המקדש, בו ביקר לראשונה יחד עם זקנו בעל ה'לשם', ניכרו היטב בדמעות ההתר־גשות שהוויל ללא הפוגה. היו אלו רגעים טמירים בהם נחשפה המיית נפשו של מרן זצוק"ל. רגעים שלא חזרו.

"מעולם", אמרו הבנים שליט"א, "לא ראינו את אבינו זצוק"ל שנודע בשליטתו ובאיפוק רוחו, במצב מעין זה, ולא חווינו התפרצות רגשות כה עזה".

ההספד שהותיר רושם עמוק

סיפור נוסף מימי בחרותו של מרן זצוק"ל, אירע בהיותו כבן י"ח שנים, כשרגעים ספורים הוטבעו בלב הגדול של מרן זצוק"ל וחוללו חריש עמוק בנפשו, עד שהחליט למסור עצמו לשקידת התורה ועבודת ד' כל חייו.

באותם ימים הסתלק לבית עולמו אחד מגאוני התקופה, האדמו"ר רבי מאיר יחיאל הלוי מאוסטרובצה זיע"א. האדמו"ר נודע בשערים כגאון ואדיר בכל מקצועות התורה, והספדים רבים נערכו בימי השבעה בבתי הכנסת והיכלי הישיבות בירושלים.

ככלות השבעה נערך מספד גדול בהיכל ישיבת "מאה שערים" בהשתתפות גאוני ירושלים וקהל רב. אחד מהספדים היה הגאון רבי אליהו קלצקין זצוק"ל שכיהן לפנים כרבה של העיר לובלין, והוא החל במשא מספד ובכייה על האי גאון נורא שהתבקש לישיבה של מעלה.

בדבריו סיפר הגאון רבי אליהו קלצקין זצוק"ל כיצד בשעה שהונחו לפתחו שאלות קשות וחמורות בענייני היתר עגונות, היה משגר אגרת אל האדמו"ר מאוסטרובצה זצוק"ל ובה עיקרי המקרה הנידון, על מנת שהאדמו"ר יכריע בגאונותו, יתיר את הסבך, ואז תותר העגונה להינשא.

התשובה שהיה שולח האדמו"ר מאוסטרובצה אל רבי אליהו קלצקין, לא הייתה מפורטת ומנוסחת. האדמו"ר היה נוהג לכתוב רשימה ארוכה של מראי מקומות וצינונים בכל מרחבי ים התלמוד, ש"ס ופוסקים, ולאחר עיון ועמל רב בכל המקומות, היה הגאון רבי אליהו קלצקין כותב את הפסק בענין הנידון להיותו או לאיסור.

בין המשתתפים הרבים בהספד הצטנע בחור צעיר, בשנות הנעורים של חייו. הוא ישב בדממה והאזין בקשב רב ובשקיקה

לתיאורי ההתמדה והגאונות שנאמרו על הנפטר הדגול, האדמו"ר מאוסטרובצה זצוק"ל. הדברים לחללו אל לבו והשפיעו עמוקות על נפשו של הנער. בעקבות ההספד המעורר חש הנער בתשוקה עזה לילך בדרכיו של הנפטר, ולהמית עצמו באוהלה של תורה.

צעד אחר צעד, עמל נוסף על עמל, יום רדף יום ושנה רדפה אחר חברתה, והנער הצעיר, שבקרבו ניטעו שאיפות עזות, הלך וגדל בתורה עד שהיה לפוסק הדור ורבן של כל בני הגולה. ממקום מושבו בירושלים הייתה מצודתו פרושה על פני העולם היהודי כולו.

לימים, היה מספר מרן על אותו מספד שחולל בנפשו תהפוכה רוחנית. על אותן מילים שנסכו בקרבו כוחות מחודשים והביאוהו להשקיע נפשו בתורה ביתר שאת. כל ימיו חש מרן זצוק"ל רגשי הכרת הטוב כלפי האדמו"ר מאוסטרובצה זיע"א שדמותו הכבירה יצקה בנפשו כוחות עיי־לאיים עימם צעד במהלך שנות חיי התורה הארוכות.

בחג הסוכות, מידי שנה בשנה, היה מרן זצוק"ל מקפיד לתלות את תמונתו של האדמו"ר מאוסטרובצה זצוק"ל ולפאר בה את סוכתו, וליודעי דבר היה טמון בכך משמעות מיוחדת.

רגישות עמוקה לכבוד הזולת

שאלות רבות בענייני כתיבת 'כתובה' היו מובאות קמיה דרבנו מרן זצוק"ל על מנת לקבל את הכרעתו ההלכתית. רבות מהשאלות עסקו בבעיה המצויה ביותר, באופן כתיבת השמות והכינויים של החתן או הכלה. שאלות נוספות עסקו בנוסח המדוקדק של הכתובה ובניסוח התאריך כלשון חז"ל.

אחד הרבנים שהזדמן לו לעיתים תכר־פות לערוך חופה וקידושין, העלה בפני מרן זצוק"ל שאלה על כתובה בה נכתב התאריך 'חודש חשוון' ולא 'מר חשוון'. האם כשרה הכתובה או שמא יש לכותבה מחדש? מרן זצוק"ל ענה בפשטות כי מובא ב"פתחי תשובה" שהכתובה כשרה בדיעבד. אולם, מרן זצוק"ל לא הסתפק בתשובה זו, והוסיף אמירה מעניינת המעידה על הלך מחשבתו ורגישותו הרבה לכבוד הזולת. הוא פנה לאותו רב ואמר: "דע לך, אם יזדמן לך להגיע לחתונה רגעים אחדים קודם עריכת החופה, ותיווכח כי הרב המסדר קידושין כתב בטעות 'חשוון' סתם, על תעיר לו על כך ! גם מצב זה, קודם עריכת החופה, אף הוא מצב של 'בדיעבד', משום שהרב עלול לחוש אי נעימות בשל כך. תיקון הטעות על ידי גרימת מבוכה ואי נעימות לרב, אף הוא מצב של בדיעבד".

עד כדי כך דאג מרן זצוק"ל שלא להביך ולבייש רב בישראל, אף אם כתוצאה מכך תהיה הכתובה כשרה אך בדיעבד.

מרן נתקל בקיר שממולו

בכניסה לביתו של מרן זצוק"ל המתינה אלמנה מרת נפש בצפייה דרוכה לקראת שובו של מרן מהתפילה. מזה תקופה נערמו קשיים רבים והצטברו על נפשה הבודדה, וכעת כשל כוח הסבל. באה האלמנה קשת היום לביתו של מרן, כדי להשיח את לבה ולתנות את צרותיה בפניו של גדול הדור. מרן זצוק"ל היה אז בשנות חייו המאוחרות. ההליכה קשתה עליו והוא נאלץ להיעזר בהליכון כדי לעשות את הדרך הקצרה והמוכרת מהקראוון לביתו. לפתע, בבת אחת מילאה דמותו התמירה של מרן זצוק"ל את חלל הפתח הקעור, בדרכו אל המעלית המיוחדת שהותקנה לרווחתו.

בדיוק לרגע קצרצר זה המתינה האלמנה הבוכייה. היא ניגשה אל מרן זצוק"ל והחלה לשפוך את מכאוביה ושאת הייסורים

שנפלו בחלקה, עד שדומה היה כי הצרות והייסורים עלו על גדותיהם ואיימו לפקע את ליבה. היא ציפתה לקבל את ברכתו של מרן זצוק"ל בתקווה בטוחה כי בכך ייטב לה ולחיייה העלובים.

מרן זצוק"ל האזין בסבלנות למצוקות הקשות ולבו אכן נכמר. הוא בירך אותה מעמקי לבו כי תזכה לרוב בריאות ונחת. לאחר שהתרצתה האלמנה פנה מרן אל המ־עלית, עמה עלה קומה אחת היישר לביתו. בצאתו מהמעלית היה על מרן לפנות לכיוון הבית, כדרכו מימים ימימה. אולם כאן אירע מקרה חריג שלא אירע מעולם. מרן זצוק"ל יצא מהמעלית והלך היישר לעבר הקיר שממולו, עד שההליכון בו נעזר נתקל והוטח בקיר... מעולם לא אירע כן למרן זצוק"ל, שהיה ידוע בדייקנותו ובשליטה המוחלטת בכל אורחותיו. מאז ומתמיד היו פסיעותיו מדודות וצעדיו מדויקים להפליא.

אולם מסתבר, כי כאבה של האלמנה ושטף הצרות שיצאו מפיה, השפיעו על מחשבתו של מרן זצוק"ל. לבו ושרעפיו היו נתונים לאותה אלמנה מסכנה, שלצרותיה ויגונה התוודע זה עתה. כך אירע הדבר, שלא שת לבו לדרך, עד שנתקל בקיר שממולו, בהיותו מיצר ודואג על צרת זולתו.

צערה של אם שכולה

באחד הימים הגיע אל מרן הגרי"ש אלי־שיב זצוק"ל אדם, ונפשו בשאלתו הדחופה. התברר כי לאותו אדם נולד בשעטו"מ בן זכר, והברית אמורה להיערך זה עתה, אולם הוא ורעייתו לא הצליחו להגיע לעמק השווה בנוגע לשם בו ייקרא בישראל הרך הנולד.

אמנם אביו של השואל נפטר לא מכבר ומן הראוי היה לתת לנכד את שמו של הסב ז"ל, אולם הרעייה מתנגדת מפאת סיבה צדדית, לכאורה, והיא כי בשכנות אליהם מתגוררת משפחה ששיכלה את בנם ל"ע באופן טראגי, ושמו של הילד הנפטר בדמי ימיו הוא כשמו של הסב המנוח.

בשל כך, הסביר האב למרן, רעייתי מתנגדת לשם זה בכל תוקף, מחשש שמא יארע לילד אסון דומה, כפי שאירע לבן השכנים. על אף שהסברתי לה שוב ושוב כי אין כל קשר בין הדברים, מקנן בה חשש שווא ובלתי הגיוני כי בננו הקט עלול להינזק מכך.

מרן זצוק"ל בשמעו את הדברים, שלל אף הוא, להפתעת האב, את נתינת השם המדובר. אמנם טעמו של מרן זצוק"ל היה מסיבה אחרת לגמרי. סיבה שלא עלתה כלל בדעתו של האב. דאגתו ולבו של מרן היו נתונים לדבר אחר לגמרי.

מרן הסביר לאחר מכן את טעמו: "לו תתנו לילד את השם של הסבא, הרי ברבות הימים כשיגדל, תקרא לו אמו בשם זה. השכנה בשומעה את שם בנה, יתמלא לבה שוב ושוב בצער גדול על אוכבן בנה מחמדה. משום כך ראוי לקרוא לילד בשם אחר, שלא לגרום לה צער כה גדול".

כה הייתה דעתו של מרן זצוק"ל נתונה לצער הזולת, מתוך התבוננות קדימה בעין צופייה לימים רחוקים בהם עלול להיגרם צער לאם שכולה.

האנחה שהרטיטה את הלבבות

חתנו הגדול של הגאון והצדיק הירוש־למי רבי אריה לוינ' זצוק"ל, וגיסו של מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל, היה הגאון המופ־לא רבי שמואל אהרן יודלביץ זצוק"ל שנודע בחיבורו "מעיל שמואל". רבי שמואל אהרן נשא לאישה את בתו הבכורה של רבי אריה, ורבנו מרן הגרי"ש אלישיב נשא את הבת השלישית מרת שיינא חיה ע"ה. "רבי שמואל אהרן הינו 'חד בדרא'

בכוח החידוש שלו" התבטא מרן הגרי"ש זצוק"ל אודות מעלת גיסו הגדול. אף הגאון רבי שמואל אהרן אמר על גיסו מרן זצוק"ל דברים מופלאים: "האור השרוי על פניו של גיסי רבי יוסף שלום מזכיר לי את מה שראיתי בנערותי, אור פני זקנו הגה"ק בעל הלשם זיע"א".

בעת פטירתו של רבי שמואל אהרן יודלביץ זצוק"ל, בשעת ההלוויה, הספידו בנו הגדול, המגיד הנודע הגה"צ רבי שבתי יודלביץ זצוק"ל. כה סיפר בהספדו: "בעת שנפטרה אחותנו הקטנה ע"ה לא אבה אבינו הגדול זצ"ל למצוא נוחם, באמרו כי נשמה גבוהה היתה. אך לפתע, ביום השלי־שי לפטירתה, ראיתי כי מראה פניו השתנה מהקצה אל הקצה. פניו חזרו להאיר באורו העילאי ונעשו להבים. לתמיהתי והפצרתי פלט אבא זצ"ל, לא לפני שהזהירני לבלתי יידע איש על כך עד יום פטירתו, כי אליהו הנביא ניחמו !".

בהלוויה רבת המשתתפים נכח גם הגיס, רבנו מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל. למשמע הדברים הנוראים הפטיר מרן זצוק"ל: "אוף רבי שמואל אהרן קען מאן גלויבן אלעס" ("על רבי שמואל אהרן אפשר להאמין הכל").

סיפור הדברים המופלא מובא בספר "משוש דור ודור", ואינו אלא כהקדמה לסיפור הבא, אותו שמענו מפי נכדו של רבי שמואל אהרן זצוק"ל, יבדלחט"א הרב הגאון רבי אברהם יודלביץ שליט"א:

להגאון רבי שמואל אהרן זצ"ל היה בן נוסף ושמו רבי מרדכי דב זצ"ל. באורח טראגי, בחודש ניסן תשמ"ג, נלקח רבי מרדכי דב לבית עולמו, והותיר אחריו שבעה יתומים קטנים בביתו. המקרה אירע לאחר שדוד המים החמים התפוצץ לפתע בתוך הבית, ורבי מרדכי דב נכווה בכל חלקי גופו כוויות קשות. לאחר אשפוז ממושך בבית החולים נפטר רבי מרדכי דב בהותירו אלמנה בוכייה ששבעה יתומים קטנים תלויים בסירה.

דבר הפטירה המזעזעת התפרסם חיש בשכונות ירושלים. רבים ביכו את האבדה הקשה, ומיהרו לצאת להלוויה שנערכה ביום י"ג בניסן, שעות ספורות לפני 'ליל ארבעה עשר' בו בודקין את החמץ.

הימים היו טרם החלו להקים קרנות מסודרות ליתומים ואלמנות. רבים מבני ירושלים נחלצו לעזרת המשפחה, ואף הדוד הגדול, רבנו מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל נחלץ חושש ושיגר מכתבים לנדי־בי עם בבקשו ובהפצירו כי יעמדו לעזרת המשפחה.

שנה חלפה מאז האסון, ובתו של רבי מרדכי דוב באה בברית הנישואין. פצע הית־מות עוד היה טרי מכדי להירפא, וחסרונו של האב זצ"ל הורגש היטב בחלל האוויר. מתוך הכאב הגדול הועמדה החופה, והדוד, מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל התכבד בסי־דור חופה וקידושין ולאחר מכן אף בקריאת הכתובה.

"מרן זצוק"ל החל בקריאת הכתובה וקולו המתנגן בנעימות נשמע היטב באזני הקהל שהתאסף למעמד החופה", סיפר לנו בן המשפחה הרה"ג רבי אברהם שליט"א, "בהגיע מרן זצוק"ל לשם הכלה ובהזכירו את שם אביה המנוח כפי נוסח הכתובה 'הכלה... בת רבי מרדכי דב ז"ל' נפלטה מפיו אנחה כבושה. הייתה זו אנחה כבדה שביטאה יותר מכל את הצער והכאב שאפפו את מרן זצוק"ל בשל האסון הנורא".

"זכורני, כי בתום מעמד החופה, ניגשה אליי אמי תליט"א ולחשה: 'שמעת את האנחה של הדוד?' הייתה בה באנחה זו שנפלטה מפיו של מרן זצוק"ל, שלא כהר־גלו, כדי הצצה לחרכי נפשו הגדולה. צרתנו לא נתנה לו מנוח בכל התקופה ההיא, אולם בשליטתו המוחלטת לא ראו על פניו מאומה מהסערה שהתחוללה במעמקי נפשו".

כא

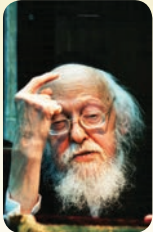

בחותרמו של כהן גדול

מוסף זכרון מיוחד

לזכרו של רשכבה"ג

מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל

הפֿלס

גבזי יוסף

מכתב הגאון האדיר רבי חיים קניבסקי
שליט"א לחמיו מרן זצ"ל

היה זה יום כבוד ויום חן
 ויום רצון ויום נס
 ויום חסד ויום רחמים
 ויום אמת ויום שלום
 ויום חיים ויום נצח
 ויום עולם ויום
 ויום חן ויום רחמים
 ויום אמת ויום שלום
 ויום חיים ויום נצח
 ויום עולם ויום

גילויים
נדירים
בפרסום
ראשון

הפּלס

כג

בחזיתו
של
כהן
גדול

מוסף
זכרון
מיוחד
לזכרו של
רשכבה"ג

מן
הגרי"ש
אלישיב
זצוק"ל

הפלט

Certificate of Change of Name.

شهادة تغيير اسم
תעודה לשנוי שם

شهادة بان
וואת לעדה :-

THIS IS TO CERTIFY THAT :-

SURNAME (In capitals) PUPKO פופקא
اسم العائلة (بأحرف كبيرة)
שם המשפחה (באותיות גדולות)

OTHER NAMES (In capitals) DAVID דוד
أسماء أخرى (بأحرف كبيرة)
שמות אחרים (באותיות גדולות)

of JERUSALEM ירושלם
في
ס

a national of RUSSIA (U.S.S.R.) - (U.S.S.R.)
من تبة
נחין-נתינת-מסלה

and resident in Palestine has applied for and been granted permission
والقطن فلسطين قد طلب تغيير اسمه واذن له بان يتغير اسمه الى :-
(القائمة) (طلبت) (اسمها) لها (تغير) (اسمها)
הגור בפלשתינה (א"י) הניש בקשה וקבל רשות לשנות את שמו לשם :-
(השמות) (השמות) (השמות)

SURNAME (In capitals) ELIASHAV אל יאשב
اسم العائلة (بأحرف كبيرة)
שם המשפחה (באותיות גדולות)

OTHER NAMES (In capitals) ABRAHAM DAVID אברהם דוד
أسماء أخرى (بأحرف كبيرة)
שמות אחרים (באותיות גדולות)

by which names alone he will henceforth be known.
وبهذا الاسم يعرف (او تعرف) فيما بعد
ומהיום ואילך יקרא (תקרא) בשמות אלה דוקא.

Particulars of wife and children under sixteen years of age :-
تفاصيل الامراء والاولاد الذين دون السادسة عشرة من عمرهم
פרטים אורות האשה והילדים שהם כגיל פחות מ 16 שנה.

ORIGINAL NAMES.	الاسماء الاصلية	NOW CHANGED TO.	تغيرت الان الى :-
Wife Chaya Moosa PUPKO חיה מוסה פופקא		Haiya Moosa ELIASHAV חיה מוסה אל יאשב	
Children ---		---	

Place Jerusalem ירושלם Date 23rd February 1932
المكان التاريخ
23 فبراير 1932
23 אדר א' התרצ"ב

Chief Immigration Officer. DIRECTOR
رئيس خابط المهاجرة
مدير - خبط - المراسي.

שינוי שם משפחת אבי מרן זצ"ל כשם חמיו ה'לשם' זיע"א

לפנינו מסמך נדיר של שינוי שם משפחתו של אבי מרן
זצ"ל, הגאון רבי אברהם זצ"ל, לשם משפחת חמיו הגה"ק בעל
ה'לשם' זיע"א.

המסמך נכתב ונחתם בירושלים ביום ט"ז אדר א' תרצ"ב
ובו מאושרת החלפת שם המשפחה מ"פופקא" ל"אליאשב".
מעניין לציין כי בעל ה'לשם' זיע"א, חתנו הגאון רבי אברהם
זצ"ל, בתורעיתו מרת חיה מושא ע"ה ובנס-נכדו היניק יוסף
שלו, הלוא הוא מרן זצ"ל, עלו ארצה עוד כשמונה שנים קודם
לכן, באדר שני תרפ"ד ורק כעבור פרק זמן ארוך זה, באדר א'
תרצ"ב, הגישו את בקשתם לשינוי שם המשפחה.
בספר תולדות מרן זיע"א "משוש דור ודור" מופיע, כי
עם נישואי רבי אברהם לבתו של בעל ה'לשם' בשנת תרנ"ט,
הרי שמתוך הערכה אל מול דמותו הגדולה של חמיו, החליט
הוא לשנות את שם משפחתו לשם משפחת חמיו - אלישיב.
מהמסמך שלפנינו עולה כי ברשומות התבצע השינוי משום מה
רק כשלושים ושלוש שנה לאחר מכן.

אישור נישואי מרן זצ"ל

לפנינו מסמך נדיר של 'אישור נישואין' לנישואי מרן
זצ"ל עם הרבנית שיינא חיה ע"ה.
המסמך המיוחד בכתב ידו של מרן זצ"ל הכותב את
שמו 'יוסף שלום עליעשאו', כשהוא מציין את פרטיו
ופרטי הרבנית ע"ה ומציין כי הנישואין נערכו בכ"ח אדר
תר"צ.

אשור נשואין

האשה	האיש
השם המלא	השם המלא
הגיל	הגיל
משלוח ידו	משלוח ידו
העדה	העדה
מקום מגורו	מקום מגורו
השם המלא של האב והאם	השם המלא של האב והאם
משלוח ידם של האב והאם	משלוח ידם של האב והאם
מקום מגורם של האב והאם	מקום מגורם של האב והאם
מקום הנשואין	מקום הנשואין
משלוח ידו	משלוח ידו
השם המלא של העדים	השם המלא של העדים

הנני מעיד בזה כי קדושי הזוג הנזכר נסדרו יום הג'ל על ידי, כדת משה וישראל.
חתימת מסדר הקדושין

מספר 2265

נראה ונתאשר יום 5 לחדש 16 שנת ה'תרצ"ב

א. פלאי מכל הלילות...

15: 2 לפנות בוקר.

בשטיבלאך 'מיישערים' מתכנסים מאחרי שְׁכַת, ל'מיני 'מעריב' אחרונים, כאשר שמורות עיניהם נפתחות ונסגרות חליפות. יש מן המינים שלא עברו עליהם אלא כחמש דקות [שאינן 'זמניות'], החל מזעקת 'א צֶענטער' ועד לקריאת גבאי הצדקות 'צדקה פאר אורְמֶע משפּוּחַת', שאחרי הקדיש יתום, שאחר עלינו. גם באלו, ימצאו לרוב אנשי מעמד, אשר תפילתם כמוני מעות, ומתחילת 'ברוך ד' המבורך', ועד לסיום תפילתם, כבר עברו עליהם כעשרה מינים וכעשרים חלוקות של 'עלונים'.

במאפיית 'נחמיה' הסמוכה, מתערבים להם זה בזה, אדי החימום של מיני המאפה שכבר ראו את בוקרו של יום העבר, באבק הבצק של התופנים של מחר. יום ולילה משמשים בעירוביאי. עוד זה נכנס 'לטעום משהו' לאחר סדר לימודו, וזה יוצא עם כעכים בידו, להתחיל את סדר הלילה.

בסמטאות 'השֵׁאק' הסמוך ונראה, כבר ימצא אחד או אף שנים משכמי קום, מזקני ירושלים של מעלה, הפוסע לאיטו, כשטליתו ותפיליו תחת בית שחיו, והוא בדרכו לתחילת סדר יומו של קודם 'ותיקין', ובעוד איזה זמן, כבר ישמע קולו מפזם את 'חוק לישראל ליום שני'.

מן העבר השני של חומות השכונה, ברחובות 'שבטי ישראל' ו'הנביאים', נשמעות פה ושם, רעמת מנועי הרכבים הדוהרים, רומסים את הלילה בגלגליהם, ופיהם וליבם שווים - 'מאוחר, אין זמן'.

...ורשם, בחנן 10, כבר נשמעים להם, כמו מאליהם, קול חריקת המיטה הנושנה, גרירת הכסא והמים הנשפכים אל הכיור, קול הקומקום שמתחיל להחם מימיו, לחמין של בוקר מוקדם...

הבה נתקרב מעט, בזהירות, לבל נפריע את מנוחת הישנים לימיננו ושמאלנו, שאין מפריד בינינו אלא מחיצת טיט שהודבקה בימות הטורקים, ומאו הרי היא מתפוררת לאיטה באין מפריע. הבה נהדס בזהירות ונתקרב אל הסימטא, נפנה שמאלה לסמטת חנן, והנה.. אנחנו עומדים מעבר למחיצת הקנים, שמעבר למדרגות, שמעבר לרבינו הקדוש, הוא - ולא אחר.

הנה.... אהה, הניגון המתוק, הניגון המפלח כל לב, רינתה של תורה לשמה, ומילות הגמרא הקדושה המתמתקות בפי רבינו בדבש הניגון הערב, 'שִׁטִּיט דָא אֵין גְמָרָא', סאיז' דָא דא א'קִשְׁיָא פֿון רשב"א... רבינו הקדוש כבר החל את סדר א', משתים וחצי כלילה עד שש וחצי בבוקר...

אף שזמננו דוחק בנו - כי בשעה אשר כזאת, אף ה'זמן' עצמו מתאוה לשעה קלה של הפסק, לשעה שאין לו 'זמן' עם הגוף ולא כלום, שעה אשר זמנה נמדדת ומשתערת בצוותא עם הנשמה שעלתה למרום, מכל מקום הבה נתעלם מתחינותיו לרגע קט, הבה ונמתין עוד מעט, נתרפק עוד קמעא, בצוותא עם מלאכי רוֹם אשר בודאי כורים אוזנם לשמוע אל הרינה...

אפלת היקום שמארבעת רוחותנו, אף היא אין בכוחה לעמעם את האור הבוקע מן הקיתון שלפנינו, אור הבוקע מחשקת התורה בטהרתה.. ומה זאת נראה לנו ? ! האמנם כוכבי הליל שמלמעלה מתנוצצים להם ביתר שאת ? ! הכי מאירים הם את נגהם ביתר עוז על הסמטה החשוכה ? !...

ומה היתה לנו כרגע ? ...! פסקה לה הנעימה...

כלום נסתיימה לה השירה העריכה בטרם עת ? ! כלום יאספו הכוכבים את נגהם קודם זמנן ? !

אך אל דאגה, לא פסקה הנעימה ולו לרגע. נעימות שירת התורה עדיין מזדמרת בעוז, אך שמסתרת היא בחביון המחשבה והמוח...הלא דברי הר"ן אינם מובנים כלל !

שקט של לילה המשתרר עתה בחללה של הסמטה ועולה עד לרקיע, אינו מרתיע אותנו מלהיותר ניצבים על עמדנו, כבמסמרות נטועים, ולחזות בעמלה של תורה לשמה, בשתים וארבעים לפנות בוקר, לבד... לבד... ושכינה כנגדו...

הצל המואר, הכפוף, מסיר את חציצת המשקפיים ומכופף פניו אל הגמרא הקדושה, חבוקה ודבוקה בך... ומלאו פניו חרושת קמטים, הלא דברי הר"ן צריכים עיון !

והנה... דברי הר"ן חוזרים ומתנגנים להם... כי ברגע אחד, כל תיבה ותיבה שבד־ברי הר"ן פצו את פיהן המזומן להן מימות בריאתה של תורה, והן מנמקות ומבארות את עצמן כמין חומר, והפה הטהור שלא ידע טעמם העכור של דברים בטלים, מתאחד עם פי התיבות, והיו לבשר אחד, והוא מתענג באיטיות על כל מילה ומילה, שהרי עתה הסוגיא כולה בהירה ומחוורת, והיא מתנוצצת ומאירה בזיו אורה של תורה !

או אוהו אוהו... הניגון המתוק שב להזדמר...

אהה רבינו הקדוש ! מי יתננו ירחי קדם !

ובליל בו יבכיון ויילילון בני, באותו לילה מר ונמהר, ליל סילוקו של רבינו משיבה של מטה והעלותו לשיבה של מעלה, התאספו ובאו המוני רבבות בית ישראל אנשים נשים וטף, לחלוק כבוד לתורה, נטילתה כנתינתה, ולא ידעו ולא הבינו מדוע מיטתו של רבינו מתעכבת לה, והזמן חולף והשעה כה מאוחרת...

אך בשעת סתימת הגולל, נתישבה הקושיא, קושיא מעיקרא ליתא ! יודעים אתם מדוע התעכבה לה הקבורה ?

...יען בשעה זו, שאינה לא יום ולא לילה, משנסתם הגולל בשעה שתים ושלושים, השכים רבינו לעבודת יומו והחל את סדר א', בעתו ובזמנו, בזמן הקבוע לו עשרות בשנים, בשיבה של מעלה !

וכשעלתה נשמתו הטהורה לגזי מרומים לאחר הקבורה, מה כאן מתענג על זיו השכינה ור"ן ורשב"א עמו, אף שם כן...

הרב אליהו מנדל

לעמוד על עומק הדברים

קול לימודו של מרן הגרי"ש זצוק"ל, התנגן על פני חלל החדר. היה זה בחורף המאה לחייו, מאה שנים של תורה רצופה, במתיקות שאין כמותה, המשיכו ברציפות ונשמעו באוזני באי הבית כמידי יום ביומו.

אל מדרגות הבית התגנבה כמעט בחשאי דמות מפורסמת, איש בכיר מאד מהשלטון הישראלי, שביקש מזה תקופה ארוכה להכנס לקיטונו של מרן, להתברך, לראות, ומי יודע מה עוד היו כוונותיו. הבקשה שהונחה לפני מרן זצוק"ל, זכתה כמו אלפי ההכרעות ההלכתיות שיצאו מביתו, בתשובה חדה וקולעת: "לאו", אינני מעונין שיבוא.

"אינני יודע מה חשב אותו בכיר" סיפר לימים אחד מתלמידי מרן, "אך ברור שכוונה כל שהיא היתה לו, ולא בקשת ברכה גרידא, על אחת כמה וכמה שלא "שאלה הלכתית", לאיש שאורח חייו היה רחוק מאורח חיי יהודי שומר הלכה, אולם האיש התעקש והחליט, שהוא, אשר כל דלתות שועי וראשי עולם פתוחים בפניו, חייב להכנס, וככל שהתשובה היתה נחרצת, משהו בתוכו התמרד, התקומם... לא יתכן שהוא, האיש שמוכר בכל העולם, שהרקורד העשיר שלו ממלא כרכים של עשיה פוליטית, יענה בלאו מוחלט, לבקשה פשוטה שכזו, להכנס לחדר ברחוב חנן בירושלים".

ואולם באותו יום, החליט האיש כאמור לעשות מעשה. הוא הגיע בשעה שאך מעט אנשים שהו במקום, טיפס אל הבית פנימה, והתייצב שם, נכון להאבק על הזכות לדבר עם מרן. שם, כך קיוה, כבר ישמיע באוזניו את שהוא מתכנן.

בדרך לא דרך, נכנס האיש אל החדר, ונעצר בתמהון. קולו של מרן התנגן על פני חלל החדר, כולו שקוע בגמרא, בתנוחה המפורסמת ממנה לא זע כל ימיו. הפוליטיקאי ה"חשוב" התישב ליד השולחן, והביט ברגש, דקה ושתיים, חמש ועשר, ועוד חמש ועוד עשר, ורבינו הגדול כלל אינו מרגיש, לא רואה מי בחדר, שקוע בלימודו.

בשלב מסוים, החליט הפוליטיקאי המבוגר שהגיע העת להכריז על קיומו. הוא כחכח מעט בגרונו, ואמר בקול "שלום הרב".

רבינו יוסף שלום זיע"א, הרים את עיניו מן הגמרא, רואה אל מולו את האיש שסירב לקבלו, הוא גם ידע מדוע; האיש שכל שועי עולם יחלו לפתחו, נשיאים, ראשי ממשלות, אבירי הון ומלכים, אבל כאן, בבית המלכות של מאן מלכי רבנן, סולם הערכים שונה לחלוטין.

"מי ביקש ממך לבוא לכאן?" ענהו הרב קצרות, וחזר אל הגמרא, מתעלם מהבעת הפנים ההמומה של האיש, שלראשונה בחייו, הבין מי הם המושלים האמיתיים, "על כן יאמרו המושלים".

באותו רגע היה ברור שכאן בחדר, עושים רק מה שבזורא עולם דורש, ולפי הכללים אותם התורה קבעה ! ללא התפעלות וללא מורא, ללא חשש וללא חשבונות !

שנה קודם לכן, שעת מנחה בביתו של מרן זיע"א. המונים מחכים, איש איש לצרכיו, לעניניו, שאלות ובקשות, מחכים לאורים ותומים, לשמוע דבר ד'. בין הנוכחים, קבוצה ובידה ספר תורה, הם ביקשו שמרן שליט"א יכתוב אות בספר התורה. ראש החבורה, אדם יהיר וגבה לב, החליט לנצל את ההזדמנות: מאחורי גבו, החזיק האיש גליון קלף, ועליו כתב הכתרה ויסוד למשכן החדש של מוסדותיו, "מיד כשהרב יכתוב אות בספר, אבקש שיחתום גם כאן", אמר לחבריו בקריצה, "תראו, הכל יהיה בסדר" הוסיף, ניגש בבטחון אל שולחנו של מרן, מניח את ספר התורה.

רבינו זצוק"ל נטל את הקולמוס, כתב את האות, ואז בזרירות קסומה בתוך רגע ניגש האיש, שלף את יריעת הקלף, ואמר באוזני מרן, "אם אפשר שהרב יחתום כאן, זה מגילת יסוד וכתב הכתרה, השארנו כאן מקום לחתימה של הרב".

שקט השתרר.

רבינו נשא את עיניו מן הדף, מביט באומר, "מי אתה ?" שאל מידיתי, "ומה כתוב כאן ?" המשך, ומיד הוסיף: "אתה יכול להשאיר את הדף כאן, נראה במה מדובר, ואם שייך לחתום נחתום !" באותו רגע הבין האיש ההמום, ש"הרב" לא "חותם" כי ביקשת ממנו, לא עושה מה שאתה מבקש, כי אם מה שבזורא עולם דורש, ולפי הכללים אותם התורה קבעה !

רבבות מילים של הספד, של קינה, של זכרון ושל עדויות ומעשים, מלווים את כולנו, כל עולם התורה, מאז פטירתו של ריש גלותא, מרן הגרי"ש אלישיב זצוק"ל. אין בסיפורים הקטנים הללו המובאים לעיל, כדי ללמד ולו קמעא על הדמות האגדית, של שריד לדור דעה, אשר כעדויות של רבינו ראש הישיבה שליט"א, גם "בדורו של מרנא החת"ס הוא היה נחשב כאדם גדול", בתורה, בעמל נורא, בקדושה ובטהרה, בהעמדת קיומה של תורה, בהמשך המסורת ללא שינוי, ללא פגיעה, בעמידה איתנה על שושלת היהדות.

אולם דומה, שגם ממעשים פעוטים אלו ניתן ללמוד, על העמידה של מרן זצוק"ל כחומה בצורה, בלי להתפעל, בלי להתבלבל, בלי להתרגש; לדעת ששום דבר לא מסיט מהדרך המסורה, מהנתיב הסלול, ואז, להבין עתה בכאב, ויותר מתמיד, את שקונן רבינו ראש הישיבה הגאון הגדול רבי שמואל איערבאך שליט"א, בהספדו של רבינו זצוק"ל -

וכה אמר: מרן זצוק"ל היה הלב של כלל ישראל, הרגישו בתפילות של הכלל שהחזיקו אותו איתנו עוד ועוד כל כלל ישראל בכל קצווי הארץ הזדעזע והיה קידוש שם שמים גדול שכולם הרבו בתפילות והחזיקו אותו.

והחת"ס זיע"א בדרשות אומר, וראויים הדברים למי שאמרם, שכשנפטר אדם גדול אם לא עומדים על עומק הדברים אין בזה תועלת, והתורה עולה עמו, ולאחר כמה שנים מתעוררים כשרואים את הירידה שבאה בעקבות פטירתו.

ובכזה אדם שנפטר, צריכים התעוררות עמוקה יותר ויותר, התעוררות בר קיימא כי התעוררות הטבעית יש לה קצבה וכמו שכתב שם החת"ס, אם לא עומדים על העומק ומתעוררים בכל עוז למעשה, למעשה ממש, אם לא מקיימים בפועל הרי שגם אם בתחילה נראה שהכל נשאר אותו דבר, הרי שלאחר זמן, רואים שהיה ירידה גדולה מאד.

ככל שעובר הזמן, מקבלים הדברים משמעות קשה כואבת ומחרידה, מחד, ותובעים מאידך לעמוד יותר ויותר על דרכו של רבינו, לשמור מכל משמר.